

Сергій Батурин

Мандливі обійми Місяця

Пригодницький роман

Пролог

Ніж несподівано легко ввійшов у спину ворога до самого руків'я — зусилля, з яким Олег викинув руку з клинком, виявилось надмірним. Тіло рославого кремезного чоловіка враз зм'якло й заточилося, так що довелося підхопити його лівицею, обійнявши під пахвою за груди, й тихенько, щоб не наробити шуму, долілиць покласти на траву. Перевіряти, чи живий той, що на землі, було ніколи, й Олег, поспіхом висмикнувши жало ножа з рани, перевернув моцака на спину й потужно вдарив в область грудини — щоб напевне добити. Він нашвидкуруч витер лезо об одяг мерця та, подумавши: "Як слід вичищу пізніше", склав зброю й заховав. Потім поліз до лівої внутрішньої кишені фасонної, з косою застібкою-блискавкою та нікельованими заклепками, мотоциклетної куртки з цупкої товстої чорної шкіри, що була на трупі: коли підхоплював його, відчув, що там щось є, здалося — ствол. Він не помилився: його пальці відчували пластикову пістолетну ручку, теплу від тіла вбитого.

Олег витягнув зброю й мало не присвиснув: нічого подібного тримати в руках ще не доводилося, хоч цю модель він уже бачив на зброярських сайтах. Це був сучасний зручний дев'ятиміліметровий "Walther" ССР", скомпонований з полімерів та металу. "Дуже корисна річ", — вирішив чоловік. "Скільки ж в ньому набоїв? Здається, вісім плюс один? Витягнув обойму — вісім штук. Малувато... Треба пошукати, може, ще знайдуться?" — подумав він, заховав знахідку за пояс джинсів за спиною і заходився обмацувати кишені вбитого. І дійсно: в одній, — косій, застебнутій на металеву блискавку, — з лівого боку куртки, де більшість байкерів тримають запальничку "Зіппо" чи наповнений по саме "не можу" важким роком плеєр, — він нашукав ще дві новенькі, із запахом оливи, повні обойми. "Це вже краще", — задоволено усміхнувся Олег. Проте зволікати не доводилося.

Він шукав ключ, і той, хоч не відразу, таки знайшовся у задній кишені джинсів убитого. Олег забрав його, сторожко озирнувся й схопив мерця за комір, збираючись витягти його геть з освітленої повним місяцем галявини до негустих чагарників, що оточили її. Сховати тіло по-справжньому та підчистити місце пригоди не було жодної можливості: чекати, коли розвидниться, означає попросту втрачати час; за ті години, що залишалися до світанку, треба відійти якомога далі, а на денному світлі все одно десь на траві стане помітною

кров, кидатимуться у вічі сліди волочіння, знайдуться і сигарета, якої мрець так і не встиг підкурити, і запальничка, котру він уже був витяг з кишені та зронив у момент смерті. Хіба що негайна злива приховала би наслідки нічного трапунку від побіжного погляду. Олег зиркнув на небо й мимохіть гмикнув: великим щойно начищеним срібняком сяяв над головою повний місяць, а по всьому небосхилі зморгувалися одна на одну великі — значно більші за київські — яскраві зеленкуваті зірки: не те що на хлющу, на легкий дощик ані найменшої надії. Якось недоречно вдарив у ніс, заповнив груди й голову пряний аромат південної ночі — пахло ялівцем та якоюсь травною, здається, полином, впереміш із водним духом чималого озера, яке тьмяною ртутною плямою розтеклося неподалік внизу... Десь поруч дзюркотливим багатоголоссям виспівували чи то коники, чи то цикади, чутні навіть попри музику, що лунала в таборі.. "Агов, чоловіче, не розслаблятися!, — підігнав він сам себе. — Ти зробив лише половину справи. Мало покарати виродка. Треба ще й піти звідси неушкодженим! "

Треба було поспішити замітати сліди й відходити. Внизу, в роздолині, в гомінкому й п'яному таборі, де гучно — аж сюди чутно — вирувала заключна гулянка з приводу закриття байкерського фестивалю, могли й до ранку не помітити відсутності цього типа, а могли вже за кілька хвилин захопитися й кинутись на розшуки.

Волочити по землі тіло здорованя вагою за дев'яносто кілограмів, залишаючи у висохлій вже серпневій траві цілу тропу, було нерозумно. Олег ще раз глянув на мерця: хоч як дивно, крові від ран майже не було, очевидно, крововилив стався у внутрішні порожнини, — і рішення знайшлося. Він ривком підняв труп, узяв на плече, доніс до старого бетонного стовпа, що залишився від огорожі, котра років тридцять тому обмежувала доступ на територію каменедробильного комбінату, тепер остаточно закинутого, й посадив мертвого ворога, приваливши до опори. Голова вбитого звислася на груди. У куток рота мертвякові Олег вставив цигарку, а в руку вклав порожню банку з-під пива, котрих тут, довкола байкерського табору, всюди валялося сила силенна. Зі сторони це виглядало так, що парубок переоцінив себе, випивши більше, ніж міг, але менше, ніж хотів, а тепер заслаб та відпочиває. Зазвичай Олег не схвалював такої хамської манери людей запаскуджувати природу, але зараз вона йому неймовірно нагодилася.

У місячному світлі Олег огледів себе: чи не вимастився, бува, у крові ворога? Буцімто ні. Може, і є якісь невеличкі плямки, та при такому освітленні навряд чи хтось їх роздивиться. Зранку можна буде

дати лад одягу, головне — опинитися, коли обвидніє, якомога далі звідси.

Олег нахилився, підняв з землі точно таку, як дав потримати мерцеві, порожню бляшанку з-під пива і перевальцем попрямував в улоговину, утворену багаторічним видобуванням вапняку для заводу з виготовлення щебілки — он ліворуч видніються його розграбовані корпуси та якась труба. Цю западину, уподобану ще років двадцять тому байкерами для своїх фестивалів, які вони чомусь називали словом шоу, перетинала асфальтова дорога, що вела з Ялти до Севастополя. Нею, мабуть, і щебілку колись вивозили.

Кинутись комусь у вічі він не боявся, бо нічим не відрізнявся від маси присутніх в цій місцевості людей: на ньому була чорна футболка із якимсь страхітливим малюнком, смоляна, з товстої коров'ячої шкіри, жилетка з нікельованими заклепками та шнурівкою на боках, чорні ж джинси, на голові — аспідна бандана з черепами, а на ногах — високі стіли¹ на шнурівці — викапаний учасник фестивалю, що відійшов відлити в кущики після відра пива, а тепер повертається, щоб влити в себе наступне відро. Шанси зустріти когось знайомого були мізерними, та й навряд чи упізнають вони Олега: за останні кілька місяців він майже під самі очі заріс бородою — так що й Тамара не відразу вгадала його.

Шкіряний жилет навіть уночі неймовірно парив: як вони в куртках з довгими рукавами серед літа ходять — невтямки. Для чого такий одяг мотоциклістові — зрозуміло: раніше, коли не було мотоциклетних обладунків з полімерів, захистом при падінні слугували грубі куртки з бичачої товстезної шкіри; без неї тіло об асфальт стесується мало не до кісток. Та й вітер її не продуває, що для мотоцикліста далеко не останній аргумент. Тепер, зрозуміло, буйволяча косуха не так захист, як стиль, традиція і форс. Так міркуючи, Олег вийшов до табору й пішов на голоси величезного юрмиська, що вирувало вдалині довкола гігантської естради.

На сцені стрибали дядьки в чорному з гітарами, ревом ревли динаміки, а немолодий соліст з довгим негустим руським волоссям щодуху витискав з постарілих голосових зв'язок глухі звуки, що лише віддалено нагадували шикарний колись вокал: "...пат халодний шопат звьо-о-о-о-ст ми сажлі паследній мо-о-о-ост...". Але присутнім діла не було до того, як він співає: вони розмахували в такт руками,

¹ STEEL — марка черевиків з високими халявами й грубою підошвою.

підспівували, знімали шоу на планшети й смартфони, курили, пили пиво, трохи осторонь, ближче до дороги, якийсь бородатий здоровань пристрасно цілувався з дівкою в шкіряних штанях та чорній майці: її руки, шия, видима частина спини були вкриті татуюваннями, як гжельський підніс розписами. Але Олегові в гущу натовпу не треба було: він демонстративно потрусив біля вуха свою порожню банку, наче перевіряючи, чи залишився там хоч ковток, тяжко зітхнув і закрутив головою, буцімто шукаючи, куди викинути, і тут начебто знайшов те, що йому було потрібно: віддалік стояв ряд контейнерів для сміття, вже заповнених з горою, а за ними уздовж дороги було припарковано десятки й десятки байків. Він рушив у бік контейнерів, татуйована дівуля фиркнула вслід: "Ти ба, який інтелігент!", та банку Олег все одно викинув на смітник.

Він повільно йшов повз шеренгу потужних мотоциклів, що терпляче чекали на своїх вершників, і нарешті побачив те, що шукав: розкішного чорного велета з товстими шинами, блискучими нікельованими деталями і, головне, намальованими на щитках червоноармійськими зірками. "Мабуть, це той байк, що мені треба, — подумав Олег. — Якщо це так, то хазяїнові він вже точно не знадобиться!" Він упевнено зняв мотоцикл з центральної підніжки, сів верхи на це досконале американське чудовисько, вставив знайденого в мерця ключа в замок запалювання. Страшно було навіть подумати, що буде, якщо він помилився, байк не той і не заведеться: тут тисячі мотоциклістів, котрі дуже не люблять, коли хтось зазіхає на їхніх двоколісних коней. Он красуня в татухах та бородатий здоровило як витріщаються: не приведи Господи вони запідозрять угон — гвалт піднімуть неодмінно; тоді не те що ніг не винесеш — кісток не збереш! Він показово-неспішно — серце калатало, здавалося, просто в горлі — повернув за годинниковою стрілкою ключа. На панелі засвітився датчик "нейтраль". Олег з полегшенням натиснув кнопку стартера і почув глухий утробний гуркіт потужного двигуна. Чоловік лівою рукою затиснув важіль зчеплення на кермі, ногою опустив педаль перемикання швидкостей, — "Це всі знають: перша — донизу", — подумав він, — правою рукою додав трішки газу й лівою повільно відпустив зчеплення. Величезний байк слухняно рушив. Олег вирулив на трасу і поїхав у протилежний від Севастополя бік. Він точно знав: туди йому напевно не треба — там і постів чимало, і якщо здійметься шухер, у військовому місті його легко й невимушено перехоплять. А так на півострові зібралися тисячі й тисячі мотоциклістів, поліція на

них поблажливо дивиться: гасають туди-сюди — та нехай собі, якщо правила не порушують. Проїжджаючи повз парочку, Олег посигналив їм та помахав рукою, і дівка теж махнула йому у відповідь.

Водити такий іноземний апарат йому доводилося й раніше, хоч не так часто, ніж вітчизняний "Дніпро", на котрому Олег в дитинстві та юності щоліта катався у бабці в селі, тож він швидко при звичаївся.

"Скільки ж у мене часу?" — подумав він. — "Концерт триватиме ще кілька годин, якщо того чорта відразу не шукатимуть, то якась фора у мене є..." Але варто було розраховувати на гірше. Зараз важливо було від'їхати якомога далі від фестивалю.

Він вирулив на дорогу на Бахчисарай. Скоріш за все, за ним поки не женуться, подумав він, у нього є чудовий мотоцикл і дуже добрий, хоч і не випробуваний, пістолет. Це можна занести в актив. Чіткого плану відходу у нього немає, тільки непевний, у загальних рисах, — це погано. От при такому розкладі Олег гнав потужний американський круїзер "Харлей Девідсон" незнайомою трасою у теплу південну ніч.

I. Сам Князь Олег

Лівою — лівою — правою! Лівою — лівою — правою! Лівий боковий — правий прямий! Лівою — під праву в тулуб, правою — в голову! Той задкує, намагається вивернутися, піти вбік; треба не давати, обрізати кути. Овва, суперник огризається! Збиваємо його лівий джеб² правою, ухиляємось від прямого удару ліворуч, і в той же час правою — боковий у сонячне сплетіння — бах! Ага, блокував ліктем, одразу переводимо атаку на голову: несильно, але швидко — лусь! І випрямляємось з лівим боковим — бах! Олегові думки проносилися ще швидше, ніж його блискавичні удари. Дуже помиляється той, хто думає, що бокс — бездумний мордобій. Та ні. У першу чергу це — мислення: тактичне, стратегічне. Хто добре думає, добре рухається й добре б'є, має море шансів порівняно з тим, хто вміє бити й рухатися, але не може думати. Цей, здається, може. Ну, звісно, чимало залежить від того, чи є в тебе характер і яка генетика. Є такі, хто чудово тримає удар, а дехто — не надто добре. У цього хлопця не голова — якийсь кавалок бетону! Після кількох таких попадань він мав би якщо не впасти, то вже "поплисти", стати менш координованим та рухливим, "важким на ногах", як кажуть єдиноборці. А він любо-любісінько боксує, як нічого не було.

Олег продовжував тіснити суперника, бомбардуючи потужними ударами, й намагаючись загнати в кут рингу, але той не давався, щоразу останньої миті вислизав, грамотно маневрував, вміло перекривався — захищав руками й плечима вразливі місця на голові й корпусі, контратакував, інколи вдало. Олег же регулярно влучав, причому — сам відчував — добряче, він вів по очках з пристойною перевагою, але розумів: якщо нічого не зміниться в малюнку бою, він може "вимахатись", прийти до останніх раундів більш стомленим, ніж суперник.

Щось кричав з-за рингу тренер, гуділи трибуни, але Олег майже не чув їх: давно вже навчився блокувати зайві подразники, бачити лише суперника, прораховувати його рухи, завбачати комбінації.

Якщо тактика приносить успіх, її не змінюють. Раунд за раундом Олег наступав на суперника, переважав по очках, але це не могло влаштувати його. "Ну, що ж, якщо не йде так, то піде інак: не кийком, так дрючком!", — вирішив він і збавив темп. Ударив пару разів

² Короткий прямий удар найближчою до суперника рукою.

неакцентовано, почав рухатись повільніше. Противник спочатку оглядався на задні колеса, одразу не повіривши в зміну малюнку бою, але в рингу нічого не відбувалося, і він пішов уперед. Тепер уже Олег працював на відходах, ухилявся, кроками вбік йшов з лінії атаки, відбивав удари, блокував, знову ухилявся.

Обидва тренери щодуху горлали бійцям, але ті не надто прислухалися, щоб не відволікатися: є беззаперечний закон єдиноборств: не зивай в бою — прогавиш найцікавіше. Усі знають і ще один: атакувати значно небезпечніше, ніж оборонятися, і той, хто атакує, уразливіший за того, хто захищається. На цьому й побудував новий план бою Олег: змусити атакуючого суперника помилитися й всадити у дірку в захисті потужний акцентований удар. Він всю другу половину раунду чекав на слухну нагоду, але проти нього був таки вельми вмілий майстер, підставлятися не хотів, і виходило на те, що план не спрацював і цей раунд буде в суддівських записках спірним, а в наступному прийдеться повертатися до старої тактики. Але тут з кутка суперника тренер заволав: "Кінцівку давай!", — вимагаючи, щоб його боець активними діями наприкінці раунду переконав суддів, що на цьому відрізку поєдинку він був сильнішим. Тепер уже проти Олега проводили ті ж небезпечні атаки. Суперник вдарив лівий боковий — це був початок класичної дуже небезпечної комбінації. Олег відхилився. "Зараз буде правий прямий", — зрозумів він, накладкою нейтралізував цей удар і з кроком лівою ногою вперед і ліворуч над рукою противника (боксери кажуть — "через руку", а в літературі цей удар зветься кросом) щодуху, наче кувалдою, зліва вгатив невдасі в голову. У того затуманився погляд, ноги стали ватними, і він непевно ступнув назад. "Поплив", — зрозумів Олег, зробив крок за суперником, тут же почувши несамовитий лемент тренера: "Добивай!", враз перекритий звуком гонгу, що провіщав про закінчення раунду.

"Дідько!" — подумки вилаявся Олег і пішов у свій кут. Мало хто знав, що він — прихований шульга, навіть не шульга, а "дворукий" — у нього що ліва, що права розвинені однаково. Цей світ побудований під праворуких: більшість дверей та вікон успособлені так, щоб відкривати їх правицею, важіль коробки передач в більшості автомобілів під правою, і багато ще чого. І в школі перша вчителька казала: "Беремо ручки в праву руку!", — от він і звик більше користуватися правицею, а бив що однією рукою, що з другою — мамо, не горюй!

Він сів на негайно підставленого стільця, біля нього заметушився, розгладжуючи невеличку гематому (всі пропускають удари, навіть чемпіони), катмен — спеціальний фахівець, що вміє моментально зупинити кровотечу з розсіченого обличчя, прибрати або суттєво зменшити набряки від ударів — словом, мінімізувати наслідки травм і привести спортсмена у стан, коли він може продовжувати поєдинок. Асистент лив йому на голову тонкою цівкою холодною воду й щось говорив, а Олег весь час думав: де ж він бачив раніше цього супротивника з таким невловимо знайомим обличчям? І манера бою цього хлопця — постійні пірнання й ухилиння — видавалася вже баченою, і стійка з дещо низьким триманням рук. І це підсвідоме розуміння, як проти нього слід боксувати — звідки? Хто ж це? Та зараз не до того — після бою питаємо, наразі треба перемогти його. Ех, як шкода, що забракло якихось п'яти, — всього-на-всього п'яти! — секунд, щоб довершити справу. Он як він швидко приходить до тями. А тепер починай усе спочатку. Ну, дарма, тепер зрозуміло, що далі робити. Зробимо.

— Бій не закінчено! — сказав тренер. — Йди та заверши роботу.

Гучно й розкотисто — бо-о-о-о-м! — прозвучав гонг, Олег стрімко звівся на рівні, зробив крок до центру рингу й... прокинувся.

Спітнілий, наче й справді провів кілька непростих раундів, він сидів на краю ліжка. У вухах здвоєними ударами калатав пульс: ту-дух — ту-дух!

Наснитися ж таке, полегшено зітхнув Олег і витер з лоба піт тильною стороною долоні. Направду він досить давно залишив великий спорт і в поєдинках участі вже не брав. Що було, те було — і блискуча аматорська кар'єра, і дуже непогана професійна, та зараз він займався спортивною журналістикою, і завдяки колишнім зв'язкам, відомому в світі єдиноборств імені та доброму знанню предмету виходило в нього достойно. Що ж, можна лягати й спробувати ще поспати.

Але раптом знову щось гучно та гулко, з мідним дзвінким призвуком, тривожно-заклично бамкнуло десь досить недалеко. А за секунду — ще раз. Таки не наснилося. Він підвівся, підійшов до вікна, відкинув штору і визирнув. Там, на Великій Житомирській вулиці, відбувався помітний рух: збуджено переговорюючись, ходили якісь люди, сновигали автомобілі... Олег глянув на великий годинник, що мірно цокав на стіні — у непевному світлі вуличних ліхтарів таки вдалося розгледіти час: за п'ять хвилин п'ята ранку. В роті було сухо й

гірко, хотілося курити — пристрастився таки, завершивши заняття спортом, і, хоч споживав всього кілька цигарок на день, але робив це з величезним задоволенням. Він накинув халат і пішов до зали, де в барі в нього лежали сигарети.

Та марно: курива там не виявилося. Начебто не так давно закинув туди кілька пачок, і от... В кишені куртки теж тільки запальничка. Олег явно відчув, як його язик став шерехуватим, а рот наповнився слиною. От дідько, де ж взяти цигарку? І тут він пригадав: в машині, в бардачку, точно є неповна пачка "Мальборо". Охота гірша від неволі — він швидко натягнув спортивний костюм, коротку куртку, на голову нап'яв спортивну чорну шапочку, взувся у кросівки, прихопив запальничку й ключі від хати й машини, перевірів, чи з собою журналістське посвідчення, — перевіряти перед виходом його наявність останнім часом стало безумовним ритуалом, доведеною до автоматизму звичкою, — і вийшов з квартири.

Хто ніколи не куриє, тому не збагнути неймовірності смаку першої затяжки для спрагло курця! Олег із задоволенням фухнув у небо цілою хмарою іноземного запашного диму, і знову неквапливо, — насолоджуючись, тамуючи розбурхану спрагу, — затягнувся.

А дзвін не припинявся. Бо-о-о-о-м — знову пропливло над містом. А за секунду — знову, а потім — ще раз. Олег прожив в Києві все життя, але такого — гулко-мірного бою великого церковного дзвону — він не чув ніколи. Це був не веселий святковий церковний передзвін, — красний чи малиновий, — не розмірений благовіст, цей звук не був схожим на різновиди дзвоніння, що лунають з дзвіниць на церковні свята: ті, хоч вже мало хто вміє їх розрізняти, все-таки повідомляють про урочистість чи радість, а цей був грізний, протяжний і тривожний, він чи то попереджав, чи то кликав.

"Це, мабуть, з Михайлівського Золотоверхого", — припустив він. Повз нього проїхав автобус, повний вояків внутрішніх військ, вдягнених у бронезилети й чорні сферичні шоломи.

"Та що таке коїться в місті?" — спитав себе Олег і повільно пішов, покурюючи, в бік центру міста. Раптом його обігнав й зупинився бувалий у бувальцях автомобіль "Форд", з нього вибралися четверо спортивного виду міцних молодиків й перегородили тротуар з явним наміром завадити Олегові пройти. Він зупинився, не дійшовши до них метрів із п'ять, оцінюючи ситуацію: четверо таких лобуряк, по життю явно не математиків, — таки багатенько навіть для майстра спорту міжнародного класу.

— Ти чого туди йдеш? — виклично кинув йому один — чи то найбільш затятий, чи то головний.

— Твоє яке діло, чоловіче? — не злякався Олег. — Моє місто, де хочу, там і ходжу.

— Ти диви, який борзий, — гмикнув той і ступив вперед. Трійка його поплічників схитнулася слідом.

Олег відкинув недопалка й став у бойову стійку. План на бій прийшов ментально: звісно, він не збирався махатися з усіма чотирма просто тут і зараз: за їхньою манерою рухатися він одразу зрозумів, що перед ним — бійці. Щоправда, жодного з них він не пригадував ані по спорту, ані по своїй роботі. Чи, може, не пізнавав у непевному світлі вуличних ліхтарів. Але це жодним чином не відміняло небезпеки: всіх знати не будеш, а четверо нікому не відомих "камеесів"³ можуть натовкти пику так якісно — мало не видасться. Тим паче, що він давно не тренований по-справжньому: ранкові півгодинні пробіжки, зарядка, пару тренувань на місяць в залі щоб кров розігнати — це справжній мізер, якщо перед тобою діючі спортсмени. Тому він вирішив застосувати тактику, описану в прочитаній в юності книзі про гладіатора Спартака: не встрявати у рубку із багатьма, а вразити найближчого й побігти, але не з метою втекти, а щоб супротивники розтяглися в ланцюжок. Дати можливість найсильнішому себе наздогнати, зрубати його й знову побігти — щоб наздогнав другий. І з цим зробити те саме. А потім подивимось, хто за ким поженеться.

— Ти ба, — процідив головний.

— Аякже, — відступаючи, щоб не дати їм наблизитись й обступити, хижо усміхнувся Олег. Він уже вирішив: хай там як, а цього я маю вирубити обов'язково.

Раптом головний зупинився — враз стали як вкопані й посіпаки — і нахиливши голову, став уважно роздивлятися Олега, що саме зайшов під ліхтар.

— Йосип драний, — здивовано видихнув ватажок. — Оце так зустріч! Сам Князь Олег власною персоною! Чемпіон світу та Європи, фіналіст Кубка світу... Оце так зустріч! Здрастуй, Олеже!

— Привіт, — відповів Олег, опустивши руки, але не підходячи.

— Пізнаєш мене? — спитав ватаг.

— Чого ж, на чемпіонаті Збройних сил, здається, зустрічалися, — навмання сказав Олег.

³ КМС — кандидат у майстри спорту, загальноприйняте скорочення.

— Точно, ну в тебе і пам'ять, — здивувався незнайомиць. Він уважно подивився на Олега, і тінь здогадки промайнула його обличчям. — А ти, може, за нас? То давай з нами?

І тут Олег усвідомив, що одягнений точно так, як і вони: кросівки, спортивні штани, коротка куртка, на голові шапочка, любовно названа народом словом "гондон" — дуже зручно, щоб битися, і його осяяло: перед ним — типові тітушки — непогані, але не найвищого класу спортсмени, яких влада за досить невеликі гроші наймає для бійок із протестувальниками.

— Дякую, але ти ж знаєш: я по життю ні з ким і завжди сам за себе, — як давньому знайомому, сказав ватажкові Олег, не показуючи, що досі не пізнав його.

— А, ну-ну, — посміхнувся той. — А туди, — кивнув у бік Михайлівської площі, — тобі нащо?

— Цікаво, — знизав плечима Олег.

— А, ну-ну, — повторив чоловік з "Форда". — Тож як знаєш. Хлопці, — кинув своїм, — це не те, що ми подумали. Бувай, чемпіоне, може, ще зустрінемось. Даруй, що потурбували.

Він розчинив дверцята, хотів було сісти в машину, але раптом повернувся до Олега й захоплено сказав:

— Ну, ти мені тоді й вчистив!

Його бійці уже були в авто. Він стрибнув на переднє сидіння й "Форд" зірвався з місця. Олег пішов і собі, намагаючись пригадати, коли ж це він міг бачити чоловіка з автомобіля. Виходить, вони зустрічалися на чемпіонаті Збройних сил. Останній раз Олег виступав там років із десять тому, як не більше. Цей бугор тітушок молодший; Олегові сорок, тому — десь тридцять два, а десять років тому було двадцять два. Могли й насправду зустрітися. Щось знайоме в ньому таки було.

"Він каже — навалював я йому, — міркував Олег. — А я такого не пригадую. Так, щоб реально всипав, щоб на військовому чемпіонаті всі раунди носив з кулака на кулак, то це було років п'ятнадцять тому з Букатюком із Херсону. Той, правда, так і не впав. Але ото було — всипав. І того я добре пам'ятаю. А цього — чомусь ні."

Він вийшов на площу. Помилитися було неможливо: дзвін линув з дзвіниці Михайлівського Золотоверхого собору. Брами храму були зачинені. На площі купчилися групки спортсменів, шастали якісь люди, виднілися гурти ментів у повних обладунках, які гаряче щось

обговорювали. До Олега підкотив джип з розплатаним орлом на дверцятах.

— Ти чий? — незлобиво спитав через опущене скло здоровань в строкатому однострої підрозділу "Беркут".

— Я — журналіст! — зі спокійною упевненістю відповів Олег. В салоні всюдиходу гучно зареготали всі, хто там був.

— У мене посвідчення є! — запевнив Олег.

— Вірно відповідаєш, чоловіче, — сказав драб та кивнув на собор.
— Ти туди?

— Туди, — для чогось підтвердив Олег, не розуміючи, що малося на увазі.

— Та, мабуть нічого вже сьогодні не буде, — незрозуміло припустив крем'язень. — Сигарети маєш?

Олег простягнув йому розкриту пачку. Той глянув і махнув рукою:

— У тебе самого там понти залишилися. Не треба, ми собі знайдемо. Бувай, журналісте, — гмикнув здоровило, й джип поїхав собі далі. Олег підійшов до групи спортивного виду молодиків, що нудилися й мерзли на площі.

— Братело, що вони кажуть? — спитав у нього статурний клишоногий чоловік у штанях "Адідас" і короткій китайській куртці, поставою схожий на борця чи штангіста, вочевидь прийнявши Олега за свого.

— Мабуть нічого вже сьогодні не буде, — слово в слово повторив незрозумілу фразу мента Олег.

— Так що ж вони, суки, не можуть відбій дати? — спересердя вигукнув клишоногий. — Мерзни тут, поки вони дупля відіб'ють!

— Так ото ж, — кивнув головою Олег. Він вирішив послухати, про що говорять тітушки, котрі зібралися тут на площі, а самому базікати поменше й лаконічно, щоб не видати в собі чужака.

— А ти ж не наш, — раптом зміркував здоровань.

— Та ми там, на Великій Житомирській, стоїмо вже дві години. Нам взагалі ніхто нічого не говорить, і додзвонитися не можемо, так пацани кажуть: "Піди взнай там, що та як", — упевнено збрехав Олег.

— Ага, — здогадався клишавий. — Ну, вірно: мобіли ж не працюють, зв'язок відключено. Це, значить, вас поставили, щоб якщо хтось прорветься, так ви перехопили.

— Ну, — підтвердив Олег. — Але до нас ніхто не прорвався.

— Та їх майже всіх прямо на майдані "беркута" прийняли, попутно вваливши по саме нікуди. Якась частина таки втекла, заскочила сюди, до церкви, й закрилася там, — охоче розповів тітушка. — От ми теж тепер тут стоїмо, чекаємо...

Олег здогадався, що "вони" — це студенти, котрі вдень і вночі мітингували на майдані Незалежності за Євросоюз.

— А чого ж в церкві не пов'язали? — зробив здивоване лице він.

— Братухо, ти піди глянь, які там ворітниці: треба танком вибивати. А тут, знаєш, все-таки храм, а команди не було.

Олег підійшов, глянув: ворота були добрі, залізні, а на тротуарі біля них темніли рясно наляпані краплі крові.

— Твоя правда: дебели двері, — погодився Олег, повернувшись до "штангіста". — Дякую, братело, що прояснив, піду парубкам розкажу.

Олег зумів нічим не видати неприязнь до цього чоловіка, що раптом гарячою хвилиною піднялася в грудях, потиснув йому руку й вирушив назад.

Він ішов, а дзвін бамкав і бамкав. "Он воно що, це — набат", — крутилося в його голові. Він тоді ще не знав, що попередній набат в Києві лунав майже вісімсот років тому, коли під стіни міста прийшла безжальна орда хана Батия.

Раптом мозок підсунув Олегові думку: "Оцей з "Форда" схожий на того, хто наснився". Жодних підтверджень не було, та й взагалі: до тієї нічної зустрічі він не зміг би пригадати обличчя свого суперника зі сну, але Олег чомусь одразу утвердився в цій здогадці.

2. Юнак зі стрічкою

"Форд" пролетів повз пам'ятник Богдану Хмельницькому і понісся в бік Оперного театру.

— Чуєш, Вітре, а що це за чувак був, котрого ми на Великій Житомирській відпустили? — запитав водій у ватага, що сидів мовчки.

— Хто відпустив? — іронічно примружившись, гмикнув той.

— Ну, ти, я, пацани, — невпевнено вів своє водила.

— Ви з пацанами — його! — відпустили? — великим дивом здивувався вожак. — Ти з пацанами? Та цей, як ти кажеш, чувак, вас усіх трьох за дві хвилини "зробить".

"Пацани", — один ветеранського спортивного віку, що явно вже "розміняв" четвертий десяток, другий — молодий, — нічого не сказали, але гучніше засопіли на задньому сидінні.

— Ви сумніваєтеся? — повернувся до них Вітер. Сумніватися в його словах в цій компанії вочевидь не було заведено, тому здоровані промовчали.

— Бачиш, Кряко, ніхто, крім тебе, не сумнівається. Один ти. Може, повернемося, — він, мабуть, недалеко відійшов, — і ти зітнешся у чесному бою з цим "чуваком"? Поспішайте бачити, — вже глузливо, копіюючи манеру мовлення ринганонсерів, — спеціальних дикторів, що роблять оголошення під час змагань єдиноборців, — продовжив лідер цієї четвірки. — Уперше й востаннє — кривавий голлівудський бойовик "Смерть боксера". В головній ролі — покійний майстер спорту, колишній призер чемпіонату всієї України Дмитро Кречотень!

— Так одразу й покійний, — пробурчав колишній призер, не відриваючи погляду від дороги. — Ми теж дещо вміємо...

— Я думаю: практично відразу, — серйозно завірив його Вітер. — Ти знаєш, хто це?

— Ну, і хто? — з удаваною байдужістю спитав Кряка.

— Це, — майже урочисто повідомив ватаг, — Олег Глоба власною персоною! — І тоном втаємниченого додав. — Саме той.

— Не пізнав його, — зізнався колишній призер й ображено пробуркотів. — Можна подумати, ти проти Глоби встояв би.

— Встояти не вийшло, — визнав Вітер. — А от таки змусив його поморочитися зі мною! Більша частина зустрічі — рівний бій, невідомо ще, хто вів по очках!

— А потім що? — з заднього сидіння перепитав кремезний, з могутньою шиєю та поламаними вухами, колишній борець Олександр Куц.

— А потім — все, вимкнули світло, — роздратовано відповів вожак. Його супутники не перепитували, знали, що цей вислів означає нокаут. А ватаг вів далі. — Цей Глоба манеру ведення бою міняє — не встигаєш пристосуватися. І б'є під різними кутами з будь-якого положення... Різкий, гострий, рухається прекрасно. І руки в нього задовгі як на його зріст. Ти сприймаєш дистанцію як безпечну, а він з неї дотягується.

— Ясна річ, якщо з ним боксувати, то діла не буде, — сказав підстаркуватий Куц. — А от якщо пройти в ноги та перевести в партер, то тоді шанси є. Лежачи він, мабуть, не вміє боротися.

— Ага, так він і дав тобі в ноги пройти, — урезонив борця Вітер. — А то він не знає, як від того захиститися! Та й в партері — не факт, що матимеш перевагу. Глоба, крім боксу, дуже пристойно володіє міксфайтом⁴, брав участь в змаганнях на досить високому рівні, щоправда, не так вдало, як в боксі, але і там перемог у нього значно більше, ніж поразок, навіть на чемпіонат світу їздив. А ти, старий, учасником чемпіонату світу хоч раз був?

— От усе ти про нього знаєш, просто як про рідного, — намагаючись уїсти Вітра, єхидно заявив борець, явно ображений сумнівами ватажка у його вміннях.

— Знатимеш, — цокнув язиком Вітер. — Я через нього десять років тому до Італії на Всесвітні ігри серед військовослужбовців не потрапив. Я тоді в ЦСКА боксував, ти ж знаєш.

— Через нього? — перепитав Кряка. — Так навіщо ж ми його відпустили? Он у багажнику бити є.

— Він мене що, битою в ринзі лупив? — гмикнув Вітер. — Кажу ж: рівний бій був, а потім він перед самим гонгом як дав мені лівою через руку в голову! Я за хвилину як слід не відновився, пропустив, знову зліва ... Хто ж знав, що це в нього коронний удар, що він лівою, наче молотом, б'є. Стоїть не як шульга, традиційно...

Він замовк, мовчали і його хлопці.

...Десять-дванадцять років тому Вітер — Станіслав Вітрук — вважався одним з найбільш перспективних молодих боксерів країни. Він упевнено перемагав у різних молодіжних та юніорських турнірах, потім став успішно виступати на змаганнях серед дорослих. Попервах навіть легше було: тут його майже не знали, суперники часто легковажили, недооцінюючи молодого майстра, і — програвали. У керівництві спортклубу армії на нього накинули оком і дали зрозуміти: переможеш на першості Збройних Сил — поїдеш на Світові ігри. І все йшло спочатку дуже добре, та в фіналі молодий талант наразився на уславленого Олега Глобу...

За розмовами проїхали Золоті ворота, Оперний театр, університет, звернули на Толстого, а потім — на Горького⁵.

— Ну, і що було далі? — не вгавав Куц.

— Що-що... На ігри до міста Катанії в Італії поїхав не я, а він, і навіть щось там виграв. Але йому це теж нічого не дало: поки він туди

⁴ Різновид змішаних єдиноборств.

⁵ Тепер — вулиця В. Антоновича

їздив, тут сформували олімпійську збірну — без нього. Казали, посунули заради своєї людинки...

— Це в нас вміють, — погодився Крекотень і раптом скинув швидкість майже до велосипедної.

— Ти чого? — здивувався Вітер.

— А он, дивись.

Вулицею в напрямку від центру швидко йшов худорлявий юнак з невеликим наплічником.

— Шмаркач якийсь, — знизав плечима Вітер.

— Це точно один з тих, з майдану, — упевнено заявив Кряка.

— З якого дива? — здивувався Вітрук.

— А бачив, у нього стрічка на рюкзаку! Звідти він! Утік таки!

— Не факт, зараз у кожного другого студента така тасьма десь причеплена, — не погодився ватаг. Він мав рацію: в ті дні багато хто носив на одязі, на сумках таку стрічку: одна половина — жовто-лазурова, як державний прапор, друга — синя з колом зірок, як на прапорі Євросоюзу.

— Звідти-звідти, от зараз побачиш, — запевнив Крекотень і зупинив авто. Парубок, нічого не підозрюючи, наближався до машини, що перегнала його. Кряка виліз з салону й пішов назустріч перехожому.

— Що, братухо, з майдану? — окликнув він хлопця.

— А що? — нашорошився той.

— Та ти ж, бачу, за Європу, — не відчіплявся Кряка.

— А вам що до того? Що вам треба? — виклично запитав юнак.
— Відстаньте!

— Грубіянити старшим некрасиво! — заявив колишній призер і, не продовжуючи дискусії, фронт-кіком — прямим ударом ноги — вгатив студентові в тулуб, цілячи в черевне сплетіння. В принципі Кряка мав зрубати юнака, від таких ударів на певний час втрачають дієздатність і більш міцні супротивники, але парубок в останню долю миті, коли, здавалося, й вдіяти нічого не можна, козлом відстрибнув назад, незграбно захищаючись руками. Удар прийшовся по куртці й по руках, але до тіла як слід не дістав.

— Ах ти ж падло, сопляк грьобаний, — розлютивсь не на жарт Крекотень і врізав зліва боковим — своїм улюбленим ударом, котрий поставив йому ще в дитячо-юнацькій спортшколі відомий тренер Чистухов. У цього молодичка була неймовірна, практично абсолютна реакція! Він недоладно, але досить швидко відхилився назад, і кулак

боксера пролетів у кількох сантиметрах від юнакової скроні. "Мені б такі дані в його віці, я би чемпіоном світу був", — подумав Кряка. Реакція і в нього була вельми непогана, але не ідеальна, зате він був добре навчений мистецтву кулачного бою, а його візаві вочевидь поняття зеленого не мав, що йому робити. А головним було — не стояти, не залишатися на місці після якоїсь дії. Мистецтво боксу — це багато в чому вміння обдурити суперника, змусити його повестися на твій фінт: прийняти за чисту монету фальшивий удар, демонстративний замах, рух корпусом — коротше кажучи, вдаватися саме до тих дій, які потрібні тобі. Парубок задкував, намагаючись триматися на небезпечній дистанції, але це теж треба вміти. Кряка тіснив і раптом зробив стрімкий підскок, показав, що знов битиме лівий боковий в голову опонентові, а сам, коли той підняв руку, щоб захиститися, щодуху вгатив йому в печінку. Це страшний удар: той, хто його отримав, навіть не одразу відчуває незручність, але за секунду шалений біль ламає його, як сірник, і валить долу.

Хлопчак качався по асфальту, хапаючи широко роззявленим ротом повітря, як викинутий на берег короп, а Кряка примірювався, як краще всадити йому з ноги. Його душила злість, і він залюбки забив би цього шмаркача, але хтось ззаду взяв його за плече.

— Зав'язуй, — почув він голос ватажка. — Аут.

— Зараз я йому... — не вгамовувався Крекотень.

— Досить, Кряко, кому кажу, — підвищив голос Вітер. — Маємо ще справи на сьогодні, — а сам подумав: "Якщо ти з цим нульовим лохом возишся, мов кіт із салом, то з Глобою тобі точно нема чого ловити." Справ, звісно, ніяких вже не було, але звідки це мав знати рядовий бойовик ?

"Колишній призер чемпіонату всієї України" знехочу підкорився, спортсмени стрибнули в авто й "Форд", вискнувши гумою шин, зірвався з місця й улетів в ніч. Четвертий член екіпажу — молодий кандидат в майстри спорту з кікбоксингу Степан Чернов — не зронив ані слова, він взагалі був неговіркий. Та й про що тут говорити? І так все ясно: спочатку треба було врізати з ноги круговим лоу-кіком шмаркачеві у стегно чи коліно, позбавивши його спритності рухів, а потім спокійно розібратися...

Крекчучи й постогнув, студент підвівся й з ненавистю подивився вслід іномарці.

— Підараси, — охрестив він одразу весь екіпаж автомобіля, хоча бив його лише один. — Тітушня суча, гондони.

Хлопця звали Вадим Шевчук, він вчився в Політехнічному університеті й затримався у друга: термінова халтурка підвернулася, не кожного дня заробиш сотню-другу, ремонтуючи ноутбук, котрий необережно залила кавою дівчина твого знайомого. Тому на майдані його й близько бути не могло. Що там сталося, він теж ще не знав. Звісно, чув, що там зібралися на мирний протест прибічники Євросоюзу, але сам туди не збирався: а що це дасть, он був майдан підприємців проти підвищення податків, потім мовний, коли антиукраїнські поправки до закону про мову ввели — і що, спрацювало? А стрічку Вадим причепив, бо на них мода була серед молоді, а в їхній групі в універі всі зі стрічками ходили: це ж так прикольно — бажати своїй країні бути в Європі. Але тепер він чітко знав: якщо ті козли проти того, щоб він був на майдані, то поза всякими сумнівами його місце там.

3. Одвічна традиція Київської Русі

Нічна прогулянка відіграла залишки сну. Олег скинув у передпокої кросівки та куртку, швиденько попрямував до вітальні, завантажив ноутбук та зайшов в Інтернет. Телевізора й не вмикав — нащо? Він перестав вірити телебаченню вже давно: журналісти, хочуть вони того чи ні, залежать він власників телеканалів і навряд чи зможуть дозволити собі сказати більше, ніж їм дадуть можливість роботодавці. Але тепер не ті часи, коли той, хто володіє радіо, телебаченням чи газетами, монополює володіє правом на поширення інформації. Зараз будь-хто, в кого є більш-менш пристойний телефон чи планшет, може транслювати події он-лайн в Інтернеті чи знімати їх і одразу викладати туди ж. А там, на майдані Незалежності, була переважно молодь, котра поголовно прекрасно вміє це робити. На них, на молодих, і розраховував Олег, бажаючи побачити події не причесаними студійною редактурою, а очима очевидців. Знайти ці ролики виявилось не надто важко: вони вже переповнили соціальні мережі, і Олег заходився їх переглядати.

Те, що відбулося там, навіть його, бувалого в бувальцях дорослого чоловіка, чемпіона, вразило, приголомшило, навіть ошелешило.

Ця зелена молодь скупчилася під стелою, на маківці котрої розкинула руки з калиновими гілками золотава Христя⁶, що за задумом автора мало символізувати незалежність молодії держави. Хлопці й дівчата співали гімн України й скандували: "Разом і до кінця!" Осторонь палали дрова в залізних діжках, біля яких ще кілька хвилин тому грілися прибічники європейського шляху розвитку. Майдан оточували шеренги спецпризначенців з підрозділів "Беркут" — в плямистих камуфляжних уніформах, в чорних бронежилетах та чорних лискучих касках-сферах. В руках вони тримали сірі щити, подекуди — з написом "Міліція". Час від часу в поле зору камери потрапляли й інші мундири: чорні нацгвардійські, темно-сині міліцейські, промайнули, та так швидко, що не розгледіти облич, два якихось міліцейських чини — взагалі без обладунків. Серед протестувальників деінде виднілися й сиві літні люди, але більшість були молодими, студентського віку. Їх було значно, — мабуть, в рази, втрое, як не вп'ятеро, — менше, ніж силовиків. Від клишоногого штангіста з площі перед Золотоверхим собором Олег уже знав, чим все закінчилося, розумів, що вплинути на події, що вже відбулися, неможливо, але все одно не міг позбутися бажання крикнути загорнутим у лазурово-жовті прапори: "Що ви там стоїте? Тікайте!"

Маси шоломоголових разом хитнулися й пішли з усіх боків на стелу. "Міліція з народом!", — молодь почала скандувати речівку дев'ятирічної давнини з Помаранчевого майдану. Тоді за схожих обставин силою демонстрантів не розганяли — чи то влада знала, що можна робити, а чого не варто, чи то кількість природжених жандармів та катів тоді ще не досягла в спецпідрозділах критичної маси. Авжеж, створювався-то "Беркут" колись як загін для боротьби з організованою злочинністю: з рекетирами різними, з бандитськими угрупованнями, і перетворився на Цербера-захисника казнокрадської влади не одразу.

Теперішня міліція нічого спільного з народом мати не хотіла, зі злочинністю співіснувала, маючи від неї лепту за "дах", і воліла бути з тими, хто розподіляє матеріальні блага. Пізніше стало відомо, що особливої рішучості "беркутам" додавала сума у п'ятсот доларів,

⁶ Христя — народна назва скульптури жінки-Берегині, що вінчає колону на Майдані Незалежності в Києві. Причиною такої назви є те, що моделлю для статуї автор скульптури Анатолій Кушч обрав свою дочку, художницю зі світовим іменем Христину Катракіс.

видана кожному перед зачисткою. "Послугу" замовлено, гроші заплачено, залишалося виконати роботу якомога швидше.

Спочатку лише штовхали, але майже одразу почали й бити — одразу щодуху. Вони лупцювали, а з динаміків неслося: "Шановні громадяни! Будь ласка, звільніть територію майдану Незалежності! Будуть працювати працівники благоустрою!"⁷ Цей голос ледь перекривав крики й матюки беркутні, зойки побитих, вереск переляканих, звуки ударів та падіння тіл. А звільнити територію не дуже добре вдавалося: навіть тих, хто намагався піти геть, розлючені держиморди хапали, влили з ніг, гамселили гумовими кийками й тягли кудись до себе в тил. Раптом в кадр потрапив немолодий мужик у чорному пуховику й в'язаній шапці, що вже біля підніжжя стели горлав у біло-червоний мегафон про працівників благоустрою. Сам він на комунальника не скидався анітрохи, дер горло собі, а коли помітив, що його знімають, поспіхом ушився з кадром.

Плямисті швидко зламали опір демонстрантів і полинули, обтікаючи пам'ятник човну із засновниками Києва, повз камеру кудись в бік Будинку профспілок. Потім оператор ходив майданом, знімав затоптані прапори, — європейські й українські, — що валялися на тротуарній плитці, спорожнілий табір, беркутівців, котрі хазяйнували в ньому, а потім показав панораму: гармидер, розкидані речі, перекинуті пластикові стільці. У залізних діжках весело, наче нічого не трапилося, горів вогонь, розведений для обігріву мітингувальників.

Олег відкрив наступне відео — від радіо "Свободи" — й побачив закривавлених людей. Ще один ролик — студенти, що таки вирвалися з оточення, відступають й кричать силовикам: "Ми вас не били", а ті у відповідь: "Наступного разу ще гірше буде!"

"Так от для чого стояв серед ночі на підступах до майдану той клишоногий штангіст, — зрозумів раптом Олег. — От для чого патрулювали там же ті гицлі в "Форді", їздили в автобусі солдати й беркутня на джипі: щоб ніхто з протестантів звідти не вирвався і щоб їм на допомогу ніхто не прийшов."

⁷ Саме так і кричав, — "працювати працівники", — це історичний факт, а не авторська тавтологія.

В мережу викладали нові й нові відео, Олег дивився, читав коментарі людей до них і розумів, що цього разу влада взяла через край.

Спати вже, звісно, не доводилося. Олег пройшов на кухню і заварив собі каву. Машинально відкрив холодильник, подивився і закрив — їсти не хотілося. Він сьорбнув ароматного напою й задумався: "Хто ж той хлоп, що назвав мене князем Олегом? Казав, на першості Збройних сил зустрічалися." Нічого пригадати Олег не зміг. За вікном світало. До обіду він тинявся по квартирі, намагався читати, спробував полежати, вмикав і одразу роздратовано вимикав телевізор. Щось було не так, але він не міг зрозуміти, що йому не дає спокою. Тоді він знову заліз в Інтернет.

Тим часом в мережі почали з'являтися повідомлення, що містяни збираються біля Михайлівського Золотоверхого собору. "Піду послухаю, про що говорять кияни", — вирішив Олег.

Скільки було людей на площі, визначити він не міг. "Величезне юрмисько", — сформулював для себе він кількість. Ніколи раніше на таких акціях бувати йому не доводилося: Помаранчевому майдану він співчував, але, далекий від політики спортсмен, туди не ходив, бо більше переймався своєю спортивною кар'єрою, вирішуючи проблеми, що постали тоді перед ним. Дійсно, які демонстрації, коли треба вирішувати: продовжити змагатися серед аматорів чи переходити в професіонали, бо якщо переходити, то треба їхати кудись за до Європи чи Америки, адже жодної української боксерської промоутерської компанії, котра опікувалася би боксерами-професіоналами, ще не було. Пізніше славетні брати-чемпіони таку компанію заснували, але тоді Олег уже був пов'язаний угодами з іншими. Протести ж підприємців, що відбулися кілька років тому, взагалі пройшли осторонь — його й в Україні не було. Хоча він знав, що саме тоді влада уперше застосувала до протестантів нічний розгін, мотивуючи його необхідністю встановити на майдані ялинку.

Олег ходив, слухав, що кажуть люди. Чесно кажучи, в нього складалося враження: кияни самі ще не знають, що робитимуть далі, але настрої відчувалися, розходитись ніхто не збирався, а вибачати владі те, що сталося вночі — тим паче. Якись активісти, загорнуті в українські прапори, пов'язували мітингарям жовто-сині стрічки, а з гучномовців лунало: "Києве, приходь, Україно, вставай!" Раптом якась групка студентів почала скандувати: "Якуновича — на йолку!" — і площа підхопила.

А народ стікався й стікався на площу. Біля пам'ятника княгині Ользі вирував стихійний мітинг, і все частіше звучало слово "революція". У натовпі замаячили знайомі обличчя опозиційних депутатів. "О, і ці тут, — з досадою подумав Олег. — Цікаво, хоч один з них був вночі там, під стелою?" Коли ж політики полізли до мікрофону, він махнув рукою та відійшов.

Чіткого плану дій так і не з'явилося, було зрозуміло лише одне: усіх кличуть прийти завтра на віче до пам'ятника Шевченку і чомусь у всіх була впевненість, що там-то, на тому вічу, всі й визнають, що робити далі. До Олега підійшов якийсь здоровань і запропонував вступити до загону самооборони.

— Ми охоронятимемо мітинги. Щоб не сталося, як вночі! — пояснив він.

— Я б залюбки, але я журналіст, — відмовився Олег та для переконливості показав посвідчення.

— А, ну-ну, — з недовірою огледів спортивну фігуру Олега той і відійшов. "Ніхто не вірить, що я журналіст, — гмикнув Олег. — Ані менти вночі, ані протестанти вдень."

Він відчув, що вдягся залегко, бо почав замерзати, й вирішив йти додому. Все вже було зрозуміло: влада примудрилася зробити те, чого не спромоглися ані білі, ані червоні, ані німці у вісімнадцятому та сорок першому, чого не змогли ані царі з гетьманами, ані польська шляхта у сімнадцятому столітті: вона змусила заговорити київський набатний дзвін, який мовчав вісімсот років, народ почув і відгукнувся, і тепер повернути стан речей до вчорашнього чи зупинити обурення народу, що стрімко переростає в гнів, владі не вдасться.

"Це одвічна традиція Київської Русі, це віковичне право її народу: якщо правитель ображає нас, то ми збираємося на віче й проганяємо такого правителя, хай як він там зветься — великий князь, гетьман чи президент!", — подумав Олег.

Тут до нього підскочив якийсь хлопчина зі жмутом різних стрічок:

— Можна, я вам прив'яжу стрічку?

— Давай, прив'язуй, — погодився чоловік. — Краще чисто українську, без Євросоюзу.

— Чому? — здивувався пацан.

— Ну, по-перше, був я в тому Євросоюзі, жив і працював. Нічого особливого, і в нас так життя можна облаштувати, якщо не красти. А,

по-друге, і це головне, проблема вже не в Євросоюзі. Вони народ образили, а тут, погодься, зовсім інша річ.

— То ви завтра прийдете на віче? — спитав юнак.

— Зрозуміло, прийду, — знизав плечима колишній чемпіон.

4. Банду — геть!

Хто першим крикнув, що треба йти на штурм президентської адміністрації, тепер не взнати. Мабуть, переважна більшість тих, хто там опинився, спочатку нічого подібного робити не збиралася, але хтось вмilo завів людей, розпалив пристрасті, натовп підхопився й пішов. А починалося все мирно...

Опівдні Олег прийшов до скверу напроти університету, але під пам'ятник Шевченку пробитися не зміг: величезний натовп, незрівнянно більший за вчорашній, зібрався там. Це було справжнє море людське, і воно вирувало, клекотало, шуміло, плескало прапорами — жовто-синіми українськими й червоно-чорними повстанськими. "Прапór червоно-чорний — це наше знаменó", — згадав Олег відому пісню вояків УПА. Раптом вся маса зрушила і пішла — не Володимирською на Михайлівську площу, як планувалося, а бульваром Шевченка вниз, до Хрещатика. Розтягнули величезну, в половину тенісного корту, полотнину національного стяга. Олег побачив у натовпі, а скоріше над ним, знайоме обличчя — чорняве коротке волосся з ледь помітною сивизною, серйозний зосереджений вираз очей. "О, і Віталій тут", — пізнав він великого чемпіона. Той держав край розтягнутого прапора, а під руку його тримала миловидна дружина. Поряд з ним промайнув нещодавно випущений з тюрми опозиційний політик Валерій Одвірченко зі своєю білявою жінкою-депутаткою. У смішному кепі, з мегафоном в руці, тут же крокував тепло, мов капуста, вдягнений відомий всій країні депутат Немчинов на прізвисько Пастор.

Влада заборонила проводити масові заходи на Хрещатику та майдані Незалежності й виставила кілька ланцюгів міліцейського кордону на підступах до центральної вулиці, але тепер, коли на них сунула стотисячна юрма, скандуючи: "Банду геть! Зека геть!" — силовики виявилися не такими хоробрими й затятими, як позаминулої ночі, й тюпки ушилися з дороги народної ходи. І тільки жменя бійців у простих синіх бушлатах, без бронежилетів і шоломів-

сфер, без щитів та захисних обладунків на ногах, кількадесят звичайних міліціонерів патрульно-постової служби залишилися навколо пам'ятника Леніну — захищати від демонстрантів лабрадоритового ідола, що зображував організатора ліквідації незалежності Української народної республіки, окупації України військами Радянської Росії та початку масових репресій проти українців дев'яносто сім років тому.

Незрозумілими течіями, котрі завжди існують в натовпі, навіть якщо він рухається в одному напрямку, до Олега винесло хлопця років вісімнадцяти в недорогій куртці, з наплічником, до котрого була причеплена подвійна стрічка: одна частина українська, друга — європейська. Це був той хлоп, що вчора біля собору прив'язував усім ленти.

— Привіт, — пізнав його Олег.

— Здрастуйте, — витріщився на нього юнак.

— Не пізнаєш? Ти ще вчора на Михайлівській питав, прийду я чи ні, — нагадав чоловік.

— А, це ви? — почав щось трішки розуміти парубок. Він радше не пригадував співрозмовника, та той не ображався: хіба людина, що виконує таку роботу, зобов'язана пригадувати всіх, до кого підходить?

— Олег Глоба, — простягнув юнакові руку колишній чемпіон. — Спортивний журналіст.

— Вадим Шевчук, — відповів той і потиснув Олегову долоню. — Студент. — Якщо чесно, то ви не надто на журналіста схожі, — раптом бовкнув хлопчина.

Взагалі-то ще кілька років тому дуже часто перепитували: "Саме той Глоба?", але тоді його ім'я було на слуху: то в новинах про нього скажуть, то в спортивній передачі, — а тепер от, бач, стали забувати. Спочатку Олега досада брала, а потім він зрозумів: так буває завжди, публіка забуває своїх улюбленців, варто їм зникнути з поля зору, так трапляється і з артистами, і зі співаками, з письменниками й політиками. Пам'ятатимуть, мабуть, найбільш видатних чемпіонів, державних діячів та митців: Віталія, Ніну Матвієнко, можливо, що Пастора. Тому Глоба махнув рукою й не чекав вже цього запитання. Тим приємніше було, коли воно таки лунало: його пам'ятали, значить, стільки часу було віддано спорту даремно.

— Не схожий? — посміхнувся Олег. — А журналіст, по-твоєму, це такий ботан, увішаний камерами з довгими об'єктивами?

Ботанами у них в університеті називали задротів-заучок, а справжніх журналістів Вадим ще ніколи і не бачив, хіба що в телевізорі, тому не знав, що відповісти.

— А цей, по-твоєму, схожий? — очима вказав на рославого плечистого кучерявого красеня в чорному береті й фасонистому шалику Олег. У того таки був фотоапарат з телескопічним об'єктивом.

— І цей не дуже, — згодився юнак. — Це якийсь спецназовець.

— От бачиш, а це відомий фоторепортер Алекс Заплетський, знімає різні культурні заходи: літературні перформенси, художні виставки, концерти... Ну, а на кого ж я схожий, якщо не на журналіста?

— На боксера, — якось дуже рішуче, навіть із викликом, сказав Вадим.

— А ти знайомий з багатьма боксерами?

— Познайомився з одним позавчора, — невизначено відповів парубок.

"Видно, не надто вдале знайомство трапилося", — зрозумів Олег, але вголос цієї думки вирішив не озвучувати:

— Так, ти правий, я майстер спорту міжнародного класу, понад двадцять років займався боксом, а тепер коментую бокс і пишу про нього, — і Олег простягнув співрозмовнику редакційне посвідчення.

От любить наш народ різні ксиви:

— Ух ти, — захоплено сказав юнак, роздивившись.

Вони обидва прийшли на майдан без компанії, і саме собою вийшло, що стали триматися поруч – удвох веселіше. Спочатку було цікаво: хода йшла, народ скандував: "Банду геть! Зека геть!" та "Слава Україні! Героям слава!", кілька разів лунав національний гімн. Олег побачив, скільки людей знімали усе на мобільники й айфони.

Що більше людей в натовпі, то більш рішучими стають заводії, відчайдухи, а з ними й провокатори. Раптом група молодиків у балаклавах кинулася розтягати сірі металеві щити й прориватися до сталевого остову, який у планах міського начальства мав за пару днів стати черговою "йолкою". Кілька міліціонерів, що були там, спробували щось заперечити, але хлопці від того лише розійшлися ще більше.

— Не чіпайте ялинки! — кричав якийсь дебелий чолов'яга з українською стрічкою на грудях. — Люди, ця ялинка полита кров'ю наших дітей! Люди, не піддавайтеся на провокації, люди, це — тітушки!

Міліціонери, швидко зметикувавши, що до чого, вшилися так раптово, що склалося враження – згинули, як не було. Мужика ніхто не слухав, натовп гудів, і декілька шибайголів ползли на каркас, і один, в сірій куртці з капюшоном, під схвальний гомін натовпу прикріпив на самій маківці європейський синій прапор з колом жовтих зірок.

Майдан швидко заповнювався людьми. На східцях біля стели з Христею-Орантою знов, як і позавчора, стояла молодь з плакатами. Тепер тут не співали пісень, а скандували: "Ре-во-люція!" Хтось розпорядився, і будівельну техніку, підготовлену для монтажу новорічної ковзанки, стали відводити геть. Тут Олег знов побачив політиків: Віталія, вже без дружини, серйозного Пастора, лисого в окулярах колишнього спікера, польського політика Собецького, ще якихось, обличчя знайомі, а хто такі — враз не пригадаєш. Над людським водопіллям замайорили прапори опозиції: "Свободи", "Удару", "Батьківщини". Не знати звідки взялася й запрацювала звукопідсилювальна апаратура.

— Дивіться, блаженніший Любомир, — сказав Вадим.

— Я загалі-то православний, але його поважаю, — відповів Олег.

— Я теж, — кивнув парубок.

— Що — теж? — перепитав старший. — Теж православний чи теж поважаєш?

— І те, і те, — знав, що відповісти, юнак.

Блаженніший, колишній предстоятель греко-католицької церкви, благословив народ на боротьбу за добро.

Валерій Одвірченко, хижо поблискуючи скельцями окулярів, надірваним голосом повідомив, що в Києві починається п'ятиденний страйк і щоб з майдану ніхто не розходився, а лідер партії "Свобода", що змінив його, заявив, що в країні почалася революція

Штабом революції оголосили Будинок профспілок, другим — міську адміністрацію, обидва будинки, виявилося, були вже в руках повсталих.

— Ти ба, не розгубилися, — сказав Вадимові Олег. — Як думаєш, старий, спонтанно вийшло, що будівлі захопили, чи було задумано?

— А ви як думаете, це спонтанно вийшло, що студентів відлупцювали й пов'язали, чи так було задумано? — замість відповідати, й собі запитав юнак.

— Отут сумнівів якраз нема: все було сплановано й підготовлено. Спочатку оточили, а потім почали акцію. Там хто б і захотів, усе одно

не зміг би піти по-хорошому. Несподіванкою було якраз те, що дехто таки вирвався й втік до Михайлівського собору. А там і менти на підступах, і тітушки.

Людина активна, Олег швидко відчув, що на мітингу йому стає нуднувато: говоруни при мікрофоні, здавалося, ніколи не набалакаються, вони торочили одне й те саме, мабуть, дехто й до мікрофону вийшов, виключно щоб про себе нагадати. Вже разів із двадцять співали гімн, його тут деякі чомусь називали "славнем", незліченно скандували: "Банду — геть, зека — геть!". А що далі робити, ясності не додалося. Давати застоюватися налаштованій на протест великій масі народу не можна: починаються розбрід й місцева ініціатива знизу у вигляді атаманщини, але очільники продовжували провіщати з імпровізованої сцени банальні речі.

Хто першим крикнув, що треба йти на штурм президентської адміністрації, тепер не взнати. Такі речі знічев'я не робляться; їх вдумливо планують та ретельно готують й організують: пошту, телефон, телеграф — захопити, "Аврору" ввести в Неву, броньовики — туди, матросів — сюди, товариш Троцький відповідає за таке, а Держинський за сяке, знак для штурму — залп з крейсера, — і тоді часто-густо переворот досягає своєї мети. А от якщо повстанці діють спонтанно, без підготовки та єдиного керівництва, а влада, навпаки, роками методично готувалася, не шкодуючи ані часу на тренування спецпідрозділів, ані коштів на обладунки, техніку й озброєння, роками промиваючи мізки своїм бійцям, то реальні шанси перемогти саме у неї.

Мабуть, переважна більшість тих, хто опинився на підступах до Адміністрації президента, спочатку нічого подібного робити не збиралася, але хтось вмילו завів людей, розпалив пристрасті, натовп підхопився й пішов. Ймовірно, далися взнаки легкі успіхи на майдані, коли міліція розбіглася з кордонів на Хрещатику й з постів у міськадміністрації та Будинку профспілок. Але там, на вулиці Банковій, прохід перегородили не незграбні вайлуваті огрядні дядьки в міліцейських синіх бушлатах й кумедних шапках, а шиковані аспідні ряди внутрішніх військ. Ці бійці були вдягнені у чорні сучасні обладунки: бронежилети, поножі, шоломи-сфери, спеціальні рукавиці...

Спочатку було досить мирно, дехто навіть намагався розмовляти з бійцями, але коли група молодиків із закритими балаклавами та пов'язками лицями почала кидати по служилих камінням і воно

забарабанило по щитах вояків та касках, Олег зрозумів: добром не закінчиться. Їх спробували втихомирити, але здавалося, що їхня задача — навпаки розбурхати протистояння.

— Йди за мною, — тоном, що не допускає заперечень, сказав Олег новому знайомому, прошов до воріт двору старовинного особняка, в якому розташувався Будинок письменників, і став поряд з ними так, щоб усе бачити, але якомога менше наражатися на ризик отримати в голову шматком тротуарної плитки, котру почали розбирати й підносити штурмуючим симпатиками з натовпу.

А коли з'явився драб із ланцюгом, котрим він періщив по чорних солдатах, сумнівів не залишилося: мирний протест у планах цих хлопців не зазначений.

Балаклави з масками пішли на штурм чорних шеренг, дупцюючи по щитах і шоломах чим прийдеться: хто трубою, хто битою, — але Олегову увагу привернув моцак без маски на лівому фланзі, який дуже красиво — амплітудно й потужно — гатив ногами різні йока-гері та має-гері⁸ в сірий щит вояка, що стояв перед ним, жодної шкоди менш з тим, солдатів не наносячи. Його кеди з яскраво-жовтою облямівкою були створені для того, щоб кидатися у вічі. "Видовищний балет, — подумав Олег, — показуха, розрахована не на те, щоб вразити суперника, а щоб створити враження в журналістів і телеглядачів. Так би мовити, зробити картинку." Тут він помітив, що і його новий приятель теж уважно вдивляється в здорованя:

— Що, знайомого зустрів?

— Я не впевнений, здається, що так, — дуже серйозно відповів юнак.

А от в думці, що перед ними розігрується якась вистава, Олег утвердився, коли в атаку пішов автотранспортувач: від самого початку більша частина атакуювальників була вояків по-справжньому, а ті тільки захищалися й тримали стрій — з якого б дива, якщо позавчора ані кийків, ані ніг не жаліли, та й от таку махину, якби в її водія насправду була мета прорвати три-чотири шеренги піших бійців, ці чорноголові нізащо б не втримали, але потужна машина пововтузилася перед рядами лискучих шоломів та й стала.

Коли каміння вже літало з обох боків на всі заставки, а відомого депутата-мільйонера, кондитерського фабриканта, що було сміливо виліз на навантажувач, щоб втихомирити натовп, послали по-

⁸ Удари ногами з карате.

матірному, коли вже не послухалися самого Віталія, популярного й шанованого в місті, що матюкався й кричав: "Нах...й на майдан!", — Олег зрозумів: події вийшли з-під контролю. Бахкали петарди й світлошумові гранати, розпалювався натовп, вже й чорні вешники, що кілька годин утримувалися від насильства, то тут, то там зривалися й намагалися кинутися в бійку, і їхні товариші по службі заледве втримували їх. А коли раптом зникли, наче розтанули чи крізь землю провалилися, оті заповзяті призвідники з трубами, битами, ланцюгами й дрючками, коли за спинами чорних сфероголовців як з-під землі вирости сотні здорованів, вдягнених у плямисті сіро-сині однострої загону "Беркут" з кийками наготові, Олег зробив висновок: тут була підготовлена засідка, із завданням заманити сюди демонстрантів та розпалити пристрасті посіпаки влади впоралися цілком. Це була перша частина плану: створення яскравої телевізійної картини масового безладу й бешкету. Для того тут з'явився й навантажувач, котрий чомусь не їхав як слід, чи не для того й ланцюг, палиці й труби, для того й люди, які вміють так показово-артистично бити маваші-гері. А зараз буде те, заради чого все влаштовано насправду: нещадна масова розправа з метою залякати учасників небаченою жорстокістю.

Спецназівці пішли в атаку, безжально працюючи гумовими кийками, не розбираючи, хто перед ними: бешкетник чи літній мирний демонстрант, перехожий чи журналіст, хлопець чи дівчина. Натовп кинувся навтьоки повз ворота, міліція — за ними, Вадим підібрав шматок тротуарної плитки й смикнувся на вулицю — битись — але Олег схопив його за каптур:

— Куди? Там зараз затопчуть! — і силою потягнув углиб двору, у прохід між флігелем та особняком. Коли вони завертали за ріг, він озирнувся й побачив, як беркутівці забігають крізь браму на подвір'я письменницького будинку. — Давай ходу за мною! — крикнув він і понісся через непрацюючий літній майданчик прибудованого до особняка якимись спритниками ресторану. Десь позаду важко тупотіли черевики розлючених переслідувачів, а юнак біг слідом. Втікачі перемахнули через паркан, котком скотилися до школи, що стояла за ним, і кинулися праворуч, щоб оббігти довкола неї. Їх, здається, не переслідували. Повернувши за ріг, вони перейшли на швидку ходьбу.

— О, так це ж Ольгінська, — впізнав місцевість юнак, коли вони побачили округлу баню верхнього виходу зі станції метро "Хрещатик".

— Ага, — погодився старший, оглядаючи свій одяг. Але нічого страшного від стрибання через паркан з його шатами не сталося, навіть не вивозився.

— Що ж ви їм не наваляли, якщо ви такий чемпіон? — раптом спитав Вадим.

— Ну ти даєш, старий, — гмикнув Олег. — Ти дай мені їх десятьох по черзі в спортивному одязі в ринг або октагон⁹, а не всіх разом в обладунках та з гумовими кийками, коли у мене руки порожні, тоді й подивимось, що до чого. Життя — не кіно про Брюса Лі.

Внизу на майдані з мірним гулом плескалося море мітингу, а з боку Банкової доносилися галас і вибухи гранат та петард. Екс-чемпіон раптом зауважив, що хлопець досі тримає в руках шматок тротуарної плитки, котру хотів кинути в беркутівців ще там, на Банковій.

— А от тепер ходімо на Банкову й подивимось, що там та як. Судячи з усього, ще нічого не закінчилося, і ти зможеш скористатися своєю зброєю, — запропонував він юнакові.

Там дійсно нічого не закінчилося: "Беркут" відігнав мітингарів з Банкової на Інститутську й повернувся до адміністрації, за ним знов прийшли й протестувальники зі своїми палками й шматками бруківки.

— Ходімо, — погодився Вадим, рішуче попрямував було в бік перехрестя і раптом зупинився. — Ні, це точно був він.

— Хто він? — здивовано перепитав Олег.

— Лось в жовтих кедах, що ментам карате показував, — уточнив парубок.

— І ким же він був? — зацікавився Глоба.

— Та розумієте, позавчора вночі я йшов містом, мене перестріли тітушки на "Форді", оцей виліз і хотів мене побити.

— Хотів? — перепитав Олег.

— Один раз врізав так, що я мало не вмер, — зізнався студент.

— Дуже дивно, — насправду вразився журналіст. — Штука в тому, що саме позавчора вночі мене теж перестріли тітушки на "форді" й теж хотіли побити.

— Хотіли? — тим само тоном перепитав хлопець.

⁹ Восьмикутний майданчик для боїв зі змішаних єдиноборств, огорожений металевою сіткою.

— Один з них мене пізнав, і вони передумали. Але бачиш, яка штука: тепер мені теж здається, що серед тих хлопців я теж бачив цього. Але от засада: темно було.

— Ну, я свого на ймення знаю: його старший відкликав, каже: "Крячко, ходімо!"

— Дивно, ніколи не чув про такого бійця, — знизав плечима Олег.

Назустріч їм трапилася пара: чоловік років сорока вів юнака розбитою головою: кров залила його лице, текла на куртку, капала на брюки, на тротуар. Потім зустрілися ще кілька людей — теж з пробитими головами.

— Бачиш, ці хлопці не жартують, — сказав Олег. — Уяви, що вони зробили б з нами, яки впіймали там, у дворі письменницького будинку.

— По голові ж бити заборонено! — гарячково заявив Вадим.

— Я так і бачу, що заборонено, — глухо сказав Олег.

— Підараси! — голосно вилаявся юнак. Він помовчав, а потім тихо додав. — Якби ви мене не відтягли, я би точняк так само, як той чувак, нарвався. Виходить, ви мене врятували і я вам винний.

— Нічого ти мені не винний. Слухай, старий, у мене до тебе велике прохання, навіть два: ти мені більше не викатимеш, і не пертимеш на рожен.

— Гаразд, — погодився молодший, в душі, проте, зійшовшись зі старшим лише на тому, щоб не сунути голови у зашморг без крайньої потреби.

Вони прийшли на вулицю Банкову, з котрої п'ять хвилин тому так поспішно забралися геть. Там ще нічого не закінчилося: статус-кво тимчасово відновився. Вадим розмахнувся своєю цеглиною й з ненавистю чимдуж кинув у бік лискучих шоломів.

5. Гарна дівчина

За десять днів доля знов звела Олега з Вадимом — тепер уже на більш довгий термін.

На майдані горіли дрова в залізних діжках та польових кухнях, і запашний дим, білий та кучерявий, стовпами піднімався у холодне грудневе київське небо. Остов ялинки, котрої так і не змонтували, був згори донизу прикрашений прапорами й саморобними

транспарантами, а на самій видноті красувався великий, на світлому тлі, портрет Юлі. Тут всюди кипіла робота: майданівці дружно відновлювали намети й будували важкі барикади замість легких, зруйнованих "Беркутом" під час нічного побоїща. Точніше, спецпідрозділ прорвав оборону на барикадах і відтіснив захисників вглиб майдану, а розібрали їх — вправно й швидко — спритні комунальники, ховаючись у нього за спиною. Сліди битви виднілися всюди: ось згарище, там не прибрали безлад, вчинений тітушками, коли вони грабували захоплену першу лінію наметів, а тут перекинуті й поламані пластикові стільці... А ось захисна промислова каска — пробита й у крові...

Було добре видно, як на Інститутській якісь чоловіки набивали сніг до білих будівельних мішків і укладали їх у барикаду. "Правильно: водою полити — на такому морозі за годину стане, як камінь", — подумав Олег і попрямував до них — допомагати.

Цієї ночі о пів на другу його знов розбудив набат, але тепер він уже знав, що це означає: влада почала штурм, тому він тепло вдягнувся й поспішив до табору повстанців. Біля сцени йому дали помаранчевого будівельного шолома, і він всю ніч з невеликими перервами бився під Будинком профспілок: спочатку стримував бійців внутрішніх військ, потім — відганяв. Було так гаряче, що події переплуталися; навряд чи Олег зміг б їх переповісти в тому порядку, як вони відбулися. В якийсь момент у нього не знати звідки взявся держак від лопати, а потім він відібрав у молодого вешника стандартного бляшаного міліцейського щита. Тепер так з ними й ішов, нагадуючи собі якогось середньовічного ландскнехта. Раптом на нього налетів якийсь пацан у теплій куртці, із замотаною картою чорно-білою арабською куфією, так званою "арафаткою", нижньою частиною лиця. Він з діловим виглядом нісся кудись, і обов'язково зіткнувся би з Олегом, якби не фантастична реакція колишнього чемпіона.

— Пригальмовувати треба на поворотах, друже, — незлобиво кинув Олег.

— Ой, це ви... Тобто ти... — розгубилася куфія і Олег пізнав Вадима.

— Як бачиш.

— А ти теж у самообороні? — спитав юнак, розглядаючи Олегові обладунки й одночасно кайфуючи від можливості говорити дорослому співрозмовнику, до того ж відомому спортсмену, "ти".

— Я радше спочутливий приборчик, — гмикнув Олег. — Я поряд живу, а вночі тут було так гаряче, так галасували, так гули дзвони, що спати вдома не було жодної можливості. Тим паче, коли знаєш, що тут наших б'ють. А цим всім розжився по ходу...

— Ну, ми їм дали! — хвалькувато заявив Вадим.

— Факт, — погодився старший. — Хоча, здається, вночі не все було так очевидно... Спочатку беркутня з вешниками ломанулася — думав, не встояти нам. Бачив би ти, як тут наші хлопці Будинок профспілок обороняли! Триста спартанців відпочивають!

— Ага, — підтвердив юнак. — А ми з того боку — мерію! Ці чорні як поперли, а наші всередині забарикадувалися і давай їх з вікна з брандспойта поливати!

— А ти, виходить, в самообороні, — зробив висновок Олег.

— З того самого дня, — похвалився парубок. — Весь час тут. Два рази сходив додому — перевдягнутися там, помитися — і одразу знову сюди. Я тут пацанів зустрів, — вів далі він, — теж айтішників¹⁰, так ми вирішили замути тут інформаційну сотню чи ай-ті намет... Ну, щоб у людей тут інтернет був, Скайп працював.

— Це ви класно вигадали, — погодився колишній чемпіон. Але, згадавши, як затято кидався камінням Вадим, коли вони повернулися на Банкову в день їхнього знайомства, засумнівався. — А ти з твоєю вдачею хіба витримаєш сидіти в наметі? Та ти в бійку полізеш...

— Можу, — усміхнувся юнак. — Але інтернет все одно треба зробити. Слухай, тут кажуть, що в будинку профспілок чай з канапками дають, може, підемо перекусимо?

Тут Олег згадав, що відчора нічого не їв і раптом явно відчув, як люто зголоднів.

— Ходімо, — погодився він.

Від Вадима пахло димом багать, шкіра його обличчя обвітрилася й загрубла, голос додав баритонного тембру і навіть постава набула, здавалося, якоїсь впевненості. Це вже не був той зелений юнак, що десять днів тому тікав разом із Олегом від "Беркута" через задній двір письменницького особняка, тепер перед Глобою постав молодий мужчина. "Швидко він тут подорослішав", — подумав чемпіон про свого знайомця. А той ні про що таке не думав і, здається, навіть не помітив метаморфоз, що з ним відбувалися, а намагався розповісти про всі події, що сталися тут за ці дні, вивалюючи на Олега купу

¹⁰ Айтішники — фахівці в галузі інформаційних технологій, від англійського (*Information Technologies, IT*).

фактів, та той майже не слухав: основне знав зі ЗМІ та міського поговору, а про людей, з котрими не знайомий особисто, і сенсу немає запам'ятовувати.

Струнка, досить висока зеленоока дівчина з рудуватим волоссям, прядки котрого неслухняно виглядали з-під блакитної поліетиленової шапочки, побачила їхні закопчені лиця, червоні від безсонної ночі очі й понаклала їм на пластикові тарілки різних бутербродів з горою.

— Заціни, друже, як щедро нас тут пригощають, — голосно сказав Олег.

— Аякже, я ж бачу, що ви тут з ночі, мабуть, зголодніли. Чоловіків треба добре годувати, а надто — бійців, — приємним оксамитовим контральто тихо сказала вона.

— От спасибі, — за двох подякував чемпіон. — А як же вас звать, добра хазяєчко?

— Анною, — просто відповіла та.

— Дуже приємно, — сказав Олег. Колись в дитинстві його вчили, що ці слова під час знайомства має промовляти жінка, але хто тепер дотримується тих старосвітських правил? — А мене — Олег, — представився він і раптом чомусь додав. — Вікторович. А цього суворого мовчазного героя — Вадим.

— А цей пан є героєм? — зовсім не по-київському побудувала фразу вона, коротко зиркнувши на парубка.

— На власні очі десять днів тому на Банковій бачив. А от ви, Анно, мабуть, львів'янка? У вас вимова нетутешня.

— Мабуть, — усміхнулася вона.

— Гарна дівчина, — сказав Олег, коли вони відійшли від роздачі та заходилися шукати місця, де їм притулитися та попоїсти.

— Сподобалася? — нервово запитав "мовчазний герой".

— Нічогенька така, — невизначено відповів старший. — Але тут от як okazія: я тільки-но, розмовляючи з цією Анною, відчув, що ми люди з різних поколінь, що, в принципі, вона могла би бути моєю донькою. Уперше таке відчув, правлячи теревені з гарною дівчиною. Їй же років вісімнадцять — дев'ятнадцять, як тобі?

— Мені вже двадцять, — гордо заявив Вадим.

— Що, на правду? — зробив вигляд, що не повірив, Глоба. — Тоді я чогось не доганяю, — з серйозним виглядом завважив він.

— Тобто? — не зрозумів парубок. — Чого ти не доганяєш?

— Якби мені було двадцять, — вагомо провістив чоловік, — я би вже хвилин із п'ять знав її телефон.

— Постережи-но мої бутерброди та почекай мене трішечки, будь ласочка, — рішуче кинув хлопець, розвернувся й попрямував до роздачі. Олег резонно вирішив, що почекаати й потерпіти голод перед повною тарілкою бутербродів — зовсім не одне й те саме і взяв першу-ліпшу канапку.

Чекати на Вадима і справді довелося недовго: незабаром він підійшов, із переможним виглядом ховаючи смартфон до кишені.

— Порядок? — підморгнув Глоба.

— Порядок, — підтвердив юнак. — Ще й про побачення домовився. А як ти здогадався, що вона мені сподобалася?

— Та ти на неї так витріщався, що важко не здогадатися.

— А як ти взнав, що вона не проти зі мною познайомитися? — не вгавав парубок.

— Довго розповідати. Знаю, бо давно живу, — пожартував Олег і раптом усвідомив, що це таки правда.

Коли вони вийшли на ганок Будинку профспілок, їм здалося, що люду на майдані побільшало.

— Ти кудись поспішав, коли ми зустрілися, — чи то спитав, чи то повідомив Вадим.

— Та хотів же до хлопців, що під містком барикаду відновлюють, допомагати, — сказав Олег. — А тепер оце попоїв, чаю напився, і мені зовсім не кортить. Спати хочу.

— Так йди додому спати, тут і без тебе впораються: он, бачиш, скільки людей. Ти своє зробив вночі, коли їх не було, — упевнено сказав Вадим. — Я теж додому з'їжджу, помиюся та покемарю хвилинок із двісті. Більше не можу: після справа важлива намалювалася.

Справа була дійсно важлива: показати одній симпатичній львів'янці культову київську кнайпу "Купідон".

6. Ну, ти — красень!

...Нічого цікавого для себе на цьому антимайдані в Маріїнському парку колишня надія українського боксу Станіслав Вітрук не знаходив. Був уже січень, уся ця історія з майданом затягувалася, табір противників Майдану було зняли перед новорічними святами, а потім відновили: поставили огорожу, намети, зігнали натовп гевалів й маринують їх без діла на вулиці під примітивний

псевдопролетарський музон та беззмістовні промови якихось морданів. Ментів тут же з різних спецпідрозділів — видимо-невидимо. Щоправда, спиртного не бракувало, бухати ці менти не забороняли і взагалі до пацанів не чіплялися. Куц із Крякою, котрі давно вже поставили по хресту кожен на своїй спортивній кар'єрі, зігривалися, випиваючи за день дві-три пляшки на двох, а Вітер з Черновим не вживали: юнакові ввижались попереду райдужні перспективи у спорті, а Станіслав не бачив у тому сенсу, щоб просто нанадиратися знічев'я. Інша річ в приємному товаристві добряче випити в ресторані чи вдома — в теплі та під хорошу закуску. Він вже давно дивився на світ дуже прагматично. Справжнього шансу пробитися в спорті йому не випало, хоча був він дуже сильним майстром, — досвідченим і небезпечним, — і мав що протиставити будь-якому чемпіонові в бою будь-якого рівня. В Україні його знали й на нього заважали, та на міжнародну арену він досі не вийшов, а час спливає. Скільки там того віку в бійця? Років до тридцяти-тридцяти п'яти? Ну, якщо ти важковаговик, може, ще п'яток додасться. І все. Тому головне, поки не пізно, — обернути свою майстерність, силу, швидкість та витривалість у достатню кількість дзвінкої монети, якщо вже не вдалося конвертувати ці якості в гучні титули, дзвінки медалі та пояси чемпіона-професіонала. А коли так, то не гріх обирати малюнок бою і поведінку залежно від кінцевого результату: є блага переможцю — влаштуємо рубку й б'ємося за них до останнього, але можемо й здати бій — знятися в останній момент зі змагань, сказавши, що захворів, або свідомо програти ба й "лягти" — зробити вигляд, що пропустив важкий удар і вирубився: дивлячись, яка ціна питання. Треба молодому перемога в якомусь турнірі — нема проблем: плати бабки, у фіналі я тобі програю, а не хочеш платити — бийся та знай, що твій виграш більше ніж сумнівний. Вітер себе не раз запитував: чи заплатив би він сам, якби колись йому від імені Глоби таке запропонували, і чесно відповідав: тоді — ні в якому разі, принциповим був, а тепер — тим паче, бо той бій за великим рахунком нічого не давав і переможцеві, адже вирішували й вирішують не стільки бійці в ринзі, скільки спортивні ділки у високих кабінетах. От куди треба було нести гроші, але тоді юний Вітер цього не знав, та й через юнацький ідеалізм не погодився б, а тепер пізно, та й не так їх багато, грошей, а тому для цих кабінетних хапуг — шкода. Це щодо офіційного спорту. Та був у його житті ще один бік, ще одна справа, що давала йому чималий зиск і про яку він волів не

поширюватись. І саме люди, від котрих залежало, чи буде він там заробляти, веліли прийти сюди з хлопцями й стати, він прийшов і став, не зважаючи на мізерність — усього кілька сотень гривень на людину — винагороди та зимовий холод.

...Це сталося років п'ять тому, коли Станіслав підшукував варіант перейти в професіонали. З пропозиціями було негусто, пристойних, чесно кажучи, взагалі не було, а якісь другорядні клуби та напівсамодіяльні промоутери не цікавили. Юрій Васильович Слюсаренко, гладенький чиновник середньої руки з Федерації боксу і колишній боксер середнього класу, до якого майстер спорту Вітрук звернувся по допомогу, сказав з глибокодумним виглядом:

— Еге, голубе, це так швидко не вирішити. Треба з людьми поговорити, зв'язки підняти. За день-два такі питання не вирішуються.

— Я розумію, — погодився Вітер. — Та хотілося б якомога швидше, Васильовичу. Самі знаєте...

— Дорогенький, був би ти в аматорському боксі чемпіоном світу чи Олімпійських ігор — це інша річ. Тоді ти — проспект¹¹, до тебе вся увага. Одразу й бажання профі-клубів залучити такого бійця до себе та в нього вкладати гроші. А так... Ти хто? Хороший хлопець? За це в професійному спорті грошей не платять. Стийкий боець з прекрасною школою? Ти там, здається, в призером кількох чемпіонатів був? Навіть перемоги над чемпіонами маєш? Це непогано, але таких, знаєш, скільки? Які причини на тебе звертати увагу?

— Так що ж мені робити? — розгубився боксер. Він звик оцінювати себе дещо інакше: його ж до різних збірних регулярно залучають. — Ваша правда, я не чемпіон, але таки член збірної команди країни, і в своїй вазі — точно один з найкращих бійців.

— Добре-добре, — поспішно погодився чиновник. — Пошукаємо, хто тобою зацікавиться; може, вдасться прилаштувати тебе до якогось клубу в Німеччині чи Польщі... Чи, може, тобі варто попрацювати спаринг-партнером¹² у тренувальному таборі якогось чемпіона, хтозна, може, й примітять тебе там... А чого це тобі аж так приспіло?

¹¹ Проспект — термін професійного боксу, що означає професіонала-початківця, котрий, на думку фахівців, має перспективи швидко піднятися до провідних позицій у топ-рейтингах і претендувати на звання чемпіона.

¹² У боксі: спортсмен, що боксує в спарингу (тренувальному бою) проти більш сильного, відомого спортсмена з метою підготовки останнього.

— Ну, як... — навіть трішечки розгубився спортсмен. Товстун відчув заминку й втупився у Станіслава уважним поглядом:

— Може, тобі гроші потрібні?

— Та не завадили би.

— Отут я тобі можу допомогти. Я тобі підкажу місце, де можна заробити, — хитро усміхнувся Слюсаренко.

— Що ви маєте на увазі? — напружився спортсмен.

— Нічого особливого, те, чим ти займаєшся все життя: бої.

— Бої? — перепитав Вітер.

— Так, бої, — ствердно кивнув Юрій Васильович. — Тільки неофіційні.

— Бої без правил? Підпільні? — Вітер чув про такі, але не думав, що йому запропонують взяти в них участь, принаймні тут, у приміщенні федерації.

— Чому ж без правил? — зробив здивоване лице колишній боксер. — Якраз за правилами. В ринзі, за офіційними професійними правилами, в професійних рукавичках. З гонгом, рефері та суддями за межами рингу — усе як слід. Просто до офіційного заліку ці бої не йдуть. І суддівство більш жорстке: за явною перевагою бою не зупинять. Розцінки дуже прості: участь — двісті доларів, перемога — п'ятсот. Ти зараз у прекрасній формі, чому б не заробити якусь копійку?

Станіслав мовчав, і Слюсаренко перейшов в рішучу атаку.

— Ти що, злякався? Ти ж сам щойно сказав, що ти — один з найкращих бійців у країні!

— Сказав і повторюю це, — з викликом промовив Вітер.

— От і чудесно, я знав, що ти не сцикун, — поплескав його по плечі чиновник і дав якогось папірця. — Зателефонуєш, назвешся, скажеш, що від мене, тобі повідомлять, куди прийти.

Сказав та так ловко випроводив з кабінету, що Вітрук аж розгубився. Він стояв у коридорі з клаптиком паперу в руці і не знав, як вчинити. "П'ятсот баксів за один бій", — подумав він. Це була пристойна сума, котра йому жодним чином не завадила би.

"А чому ні? Що такого поганого станеться, якщо я раз-другий поб'юся не за клуб, не за тренера, не за якісь примарні перспективи, а за конкретні бабки?" Ось він, заповітний папірець, у руці: на ньому десять цифр номера мобільного телефону і більше нічого — ані імені, ані прізвища. Ну, або пан, або пропав — вирішив він, вийшов на вулицю і дістав смартфон. Глянув на нього, і йому стало соромно:

трирічний шедевр китайського виробництва на базі другого андроїда. Хіба такі речі мають бути у респектабельного чоловіка? А за п'ятсот баксів можна купити нормальну трубу. Це і вирішило питання, він став набирати номер.

А вже завтра Вітер направився на свій перший нелегальний бій. Далеко не новачок, він проте ніколи раніше не чув про існування залу боксу в одній з напівзакинутих міських промзон, і йому довелося покрутитися й поблукатити по всіх цих Промислових, Деревообробних, Індустріальних, Картонажних, Арматурних та ще якихось вулицях. Навігатор його китайського диво-телефону весь час заводив його у якість тупики, і він, якби не пристойний запас часу, міг би спізнитись. А запізнені Станіслав страшенно не любив, не дозволяв собі й важко вибачав іншим. "Запізнення — це неповага до того, хто на тебе чекає; не поважаєш людини — не йди з нею на зустріч взагалі, поважаєш — не спізнюйся!" — казав колись його перший тренер. Він переймався, що може заблукати й не встигнути, і ці емоції майже витіснили передстартове хвилювання. А перед боєм нервують всі: і досвідчені майстри, і новачки. Якщо людина каже, що вона в такій ситуації абсолютно не переживає, вона або кривить душею, або ненормальна. Вітер завжди відчував легкий неспокій, котрий минав, варто було пролізти крізь канати в квадрат рингу й стати в свій кут. З того моменту він упевнено дивився у вічі супернику і думав лише про бій. Ще кілька років тому він прораховував суперника, намагався намацати його слабкі сторони, шукаючи шляхи до перемоги... Тепер частіше думав про потрібний результат.

Нарешті він знайшов за названою йому адресою величезний цех, котрий відрізнявся від десятків таких само, що стояли навколо, лише тим, що в нього всі шибки у вікнах були цілими. Його старенький "Фіат Тіпо" прошмигнув у розчахнуті зелені заводські ворота й уперся капотом у смугастий червоно-білій автоматичний шлагбаум. З вікна будівлі поряд із воротами, що колись була прохідною, висунувся немолодий червонопикий охоронник в чорній уніформі й загорлав:

— Я вас слухаю!

— На співбесіду до Оффенбаха! — відповів Станіслав паролем, названим йому вчора по телефону.

— Проїжджай! Це за рогом, там побачиш! — так само голосно завершив розмову мешканець будки, й шлагбаум одразу пішов угору. Перше, що побачив Вітер, було те, що проїжджати там, власне, майже не було куди: чималий майданчик практично вщерть був заставлений

недешевими автомобілями. Його машинка виглядала тут пристаркуватим бідним родичем, і це неприємно шкрябнуло його по самолюбству. Поки він роззирався, до його авта підійшло двійко здорованів. На вигляд драби теж були охоронниками, але як же ж вони відрізнялися від того дядька з яскраво-багряною мацапурою! Високі на зріст, атлетичні, в класичних костюмах, в білих сорочках, з короткими охайними стрижками. У кожного — точнісінько, як в іноземному кіно — біля вуха навушник, а коло рота — маленький мікрофон.

— Я... — почав було прибулий, опустивши скло у дверцятах, але один з них зробив жест рукою, котрий Вітер зрозумів як "не треба зайвих слів".

— Пане Станіславе, — приглушеним баритоном сказав той, що був ближче до водія, — на вас уже чекають. Отже прошу припаркувати авто, — он для вас зарезервоване місце, — та прослідувати в зал.

Вітрук, котрого вперше в житті назвали паном, побачив у кутку під парканом вільне місце, а перед ним — яскраву конусоподібну смугасту помаранчево-білу фішку, таку, які під час ремонту асфальтового покриття проїжджої частини виставляють дорожники.

— Я зараз, — зметикував баритон і поспішно пішов прибрати її з проїзду.

Вітер припаркувався, зачинив автомобіль, мимохить ще раз зауваживши, як по-сирітськи виглядає він у ряду сучасних дорогих іноземних красенів, і зайшов до приміщення, мигцем зиркнувши спочатку на годинника й зітхнувши полегшено: не запізнився. Там, всередині, нічого не залишилося від промислового виробництва: обладнання було прибрано, зроблений ремонт, — не так, щоб дуже дорогий, але пристойний, — по периметру були змонтовані трибуни, в центрі — справжній добротний ринг, під ним — VIP-зона. Звісно, не Палац спорту, але чималенький таки зал, на кількасот глядачів. І все це було заповнене людьми: чоловіками у літніх вишуканих костюмах з невагомої матерії та жінками, що хизувалися пещеними тілами, ледь прикритими небувало дорогими шовковими сукнями, й виставляли напоказ намиста, кольє, сережки та каблучками з діамантами та рідкісним дорогоцінним камінням.

У спортивному костюмі та кросівках, з чималою сумкою, білою вороною він стояв біля входу й роззирався, намагаючись зорієнтуватися, куди йти.

— Ага, приїхав, — почув він десь зовсім близько праворуч хрипкуватий чоловічий голос і обернувся. Поряд стояв немолодий, з помітною сивизною у темному волоссі, міцний кароокий чолов'яга, теж одягнений у спортивний костюм та кросівки, й, примружившись, спідлоба уважно розглядав прибулого бійця.

— Я твій секундант, — повідомив літній. — Йди за мною до роздягальні, там познайомимось і поговоримо.

Сказав, повернувся й пішов — боксер за ним. Вони вийшли у боковий вхід й опинилися у довгому коридорі, уздовж стін котрого знаходилися звичайні дерев'яні тахльовані двері, покриті матовим лаком. Ані табличок, ані номерів на дверях не було. Проводир штовхнув треті праворуч і зайшов до невеликої зручної роздягальні, явно розрахованої на одного спортсмена. Такого в тому різновиді боксу, що в країні вважається аматорським, майже ніколи не надавалося навіть чемпіонам. В роздягальні були ще одні двері. Сивий помітив, як Вітер дав на них косяка, і пояснив:

— Там — душова. Тепер давай про справу, — повів, нарешті, про те, що сильно цікавило Вітрука, секундант. — Мене звать Шаварш Петросович Гаспарян, я тобі сьогодні допомагатиму під час бою. На боксі я знаюся, бо є майстром спорту й заслуженим тренером однієї колишньої радянської республіки. Крім того, я є довіреною особою власника цього клубу, — людини поважної та впливової, — а він має до тебе інтерес: не виключено, що сьогодні, в разі твого успішного виступу, він зробить тобі певні цікаві пропозиції. Так що перевдягайся й слухай. Твій сьогоднішній суперник...

Вітер нашорошив вуха намагаючись не пропустити жодного слова.

— Твій сьогоднішній суперник, — вів своє Гаспарян, — Рагім Азізов, дворазовий чемпіон Азербайджану й багаторазовий призер першості своєї країни, ще й виграв кілька міжнародних турнірів. Він — зрілий майстер та стійкий боець. Притому — дуже жорсткий. Коротше, міцний горішок. Його теж запросили з дальнім прицілом і він про це знає. Тому бій з ним легкою прогулянкою не буде.

— Зрозуміло, — кивнув Вітер. — Що відомо про нього: про його манеру бою, сильні й слабкі сторони?

Шаварш Петросович схвально подивися на Вітрука:

— Ну, слухай. Він фізично дуже сильний, з різким вибуховим ударом, ще й достатньо швидкий. Його особливість — замашні бокові удари, свінги. Він любить, притиснувши суперника до канатів,

бомбардувати ними суперника, та б'є потужно правий прямий, але недостатньо швидко повертає руку на місце. У нього міцна голова, він прекрасно тримає удар: ще нікому не вдалося відправити його у нокаут. По очках перегравали, це траплялося. При тому в нього коротка спринтерська мускулатура, тому він не надто витривалий, отже, намагатиметься нокаутувати тебе в перших раундах. І ще. Він — брудний боксер: якщо є можливість надавити передпліччям на кадик, навалитися всією вагою в клінчі, вдарити непомітно для судді нижче пояса чи по потилиці — він не замислюючись це зробить. Зрозумів?

— Цікава картинка, — гмикнув Вітер.

— Це ще не все, — продовжив секундант. — Тут тобі не звичайні змагання: аматорські чи навіть професійні. З таким, як цей Рагім, логічно було би витримати його натиск, перевести бій в пізні раунди, коли він стомиться, й довершити справу. Але тут не та публіка, щоб розбиратися у тонкощах тактичного малюнку: вона платить чималі гроші й жадає видовища з бійнею, кров'ю та падіннями. До того ж, тут працює тоталізатор. Цей Рагім уже двічі тут бився й обидва рази переміг нокаутом: у першому та другому раунді. Тутешні глядачі його вже знають і ставлять на нього. Тепер все. Пора. Зараз прийде представник команди суперника, будемо бинтуватися¹³, потім я до них сходжу, а ти починай розігріватися.

...Азізов виявився лисим тридцятирічним мускулястим моцаком, сильно зарослим волоссям. Не росло воно, здавалося, тільки на носі, лобі та на лисині. Він виходив другим — так зазвичай виходить більш титулований боксер. Ринганонсер, , що робив оголошення на боях, гучно назвав його новою зіркою цього клубу. Вітер виходив у німій тиші, а цей — під важку музику гурту "Рамштайн" та овації зали. Станіславу здалося, що невеликі, вузько посаджені очі суперника налиті кров'ю. "Кажеш, добре тримаєш удар?" — почав заводитися холодною прагматичною злістю Вітрук. Він ледь дочекався закінчення обов'язкових процедур: потискання рук, інструктажу рефері.

Команда — і бійці зійшлися, гонг, знов команда — почалося. Рагім кинувся на Вітрука, мов розлючений носоріг. Він сипав градом ударів, Вітер маневрував, перекривався, сайд-степами уходив з лінії

¹³ Щоб уникнути травм, боксери перед тим, як вдягти рукавички, замотують кисті рук. В аматорському боксі для цього досі використовують класичний еластичний бинт, в професійному — спеціальну еластичну стрічку на кшталт пластиру — тейп. Сучасна назва процедури — тейпування. У професіоналів тейпування зазвичай відбувається у присутності представника команди суперника.

атаки, огризаючись гострими двійками — спареними ударами: бах-бах! Азізов штурмував захист Вітрука, а публіка ревла: "Рагіме, давай!". "Що за підараси, я ж начебто свій, місцевий", — подумав Станіслав, збив один джеб суперника, відхилився від другого, ухилився від довгого й потужного правого прямого й одразу щодуху вдарив Рагімові під руку, котру суперник повертав занадто повільно, у відкритий бік, в печінку. За своїми відчуттями, за звуком удару зрозумів: влучив. Він додав суперникові правою в голову, але це вже було, як зайвий мед до куті: здоровань опустився на одне коліно, потім завалився на канвас, видаючи чи то виття, чи то гарчання. Вітер, як і заведено, відправився в кут, а рефері почав відлік: "Один, два, три..." За відведені правилами десять секунд "нова зірка цього клубу" не те що не відновилася для бою, навіть не звелася на ноги.

— Аут! — виголосив суддя.

Зал розчаровано загудів: вони ж сподівалися на видовищний бій з перемогою свого бійця, і лише кілька знавців плескали в долоні. Секундант Гаспарян вискочив у ринг і заходився обіймати свого підопічного:

— Ну, ти — красень! Зрубав з одного удару в печінку!

Красенями у світі боксу та й інших єдиноборств називають не гарних з лиця спортсменів, а тих, хто майстерно проводить красиві й видовищні бої.

— Ну, ви ж сказали: у нього голова міцна, а я це почув, — хижо посміхнувся "красень". — Непробивні голови мені траплялися, а непробивних печінок я ще не бачив.

Диктор оголосив переможця, суддя у німій тиші підняв Вітрову руку, боєць постояв, потім проліз крізь канати, зійшов з помосту, де був змонтований ринг, на якому він тільки-но здобув блискучу перемогу, і перевальцем пішов до роздягальні, відчуваючи, як в грудях розростається гаряча образа. Та раптом у VIP-зоні звівся на рівні немолодий — явно за п'ятдесят — чоловік у просторому сірому піджаку. Розбиті щиколодки його п'ястуків видавали колишнього боксера, статура та зріст, — метр дев'яносто, як не більше, — важковаговика. Розвинені надбрівні дуги та глибоко посаджені сірі очі надавали його обличчю агресивного виразу. Сірий піджак зично, на весь зал вигукнув: "Браво, Вітре!" — і демонстративно заплескав у долоні. І тут зал вибухнув оваціями.

— Ти знаєш, хто це? — спитав Гаспарян, котрий йшов поряд, і, не чекаючи відповіді, повідомив. — Це — Герман Ковач, колишній збірник України, генерал міліції та власник цього клубу.

— Нічого собі, — здивувався боксер.

А за кілька хвилин до Вітрової роздягальні зайшов сам генерал Ковач і простягнув гроші:

— Тут тисяча. П'ятсот — як домовлялися, стільки ж — премія.

— Дякую, — сказав Станіслав.

— Ти заслужив, — кивнув головою Ковач. — Ти виявився навіть кращим, ніж про тебе говорив той хитрун з федерації. І це добре, бо тепер у мене є до тебе справа...

З того дня Вітер став в клубі генерала Ковача не лише постійним учасником боїв, але й вербувальником, в чій задачі входило знаходити опонентів тамтешнім "зіркам", притому таких, щоб не були, як то кажуть, "мішками" — суперниками, що явно поступаються в класі й призначені для відвертого побиття. Зрозуміло, що за кожного нового бійця Вітрові належала непогана сума, котра раніше, ясна річ, платилася хитрованові Слюсаренку з федерації, але те, що він позбавив підробітку свого "благодійника", Станіслава не обходило й докорів сумління не викликало: ви ж, дядьку, за мене своє отримали — от і радійте. Першим, кого привів у "клуб" Вітер, став Кряка, — майстер спорту Дмитро Крекотень, — Станіславів приятель ще з часів виступів за юнацьку команду.

7. Я тебе пізнав

Це сталося того дня, коли беркутня розламала требушет. Щоправда, дехто казав "катапульта", але більшість — таки "требушет", а як правильно, Глоба із Шевчуком розібратися не встигли. Метальна машина виявилась аж такою вдалою, що закидала снаряди метрів на сто, просто в лави беркутівців та вояків внутрішніх військ. Те, що протилежна сторона зробить все можливе, щоб вона не стріляла, було абсолютно очевидним.

За сорок днів, що відділяли приятелів від першого нічного штурму майдану міліцією, вони непогано вивчили вдачу й звичаї силовиків, котрі полягали в тому, що для тих немає жодних правил і меж: вони примотували скотчем саморізи й шурупки до світлошумових гранат й кидали ці саморобні бомби в натовп;

кріпильні деталі розліталися на всюдибіч на десятки метрів і ранили десятки мітингарів. Вони стріляли гумовими кулями в людей, намагаючись поцілити в очі, вони палили навіть у тих, хто вочевидь був журналістом. По деяких рикошетах Олег бачив, що вогонь ведеться не лише гумовими і пластиковими кулями, а чимось значно більш небезпечним. Тому, коли Вадим приніс виготовлену промисловим способом рогатку і почав стріляти по ментах у відповідь, Олег не баривсь і привіз йому з гаража піввідра різних гайок, болтів та гвинтів, котрі не знати для чого років із тридцять тому почав збирати ще його батько.

Далекобійний "требушет" силовикам не сподобався: мало того, що вчора була бійня з "Правим сектором" на Грушевського з петардами від повстанців і гранатами від ментів, з камінням та "молотовими" з обох боків, мало того, що дійшло до рукопашних сутичок й згорів автобус "Беркута", так сьогодні *ті* змонтували цю хріновину й лупають з таких відстаней, звідки рукою навіть чемпіон світу з метання нізащо не докине. Точність, правда була досить умовною, зате повсталі компенсували цей недолік кількістю випущених снарядів: і бруківка, і палаючі пляшки летіли в бік міліцейських шеренг безперестанно. Требушет дострілював навіть до задніх рядів, де стояли вже не чорні вешники, а строкаті беркутовці, і їхнє командування вирішило вдатися до перевіреної тактики: атаки з-за спин чорноголових вешників. Та не так сталося, як гадалося: тепер їм протистояв не беззбройний натовп, як було тоді на Банковій; тепер у кожного з протестувальників був шолом і щит, а в руці як не держак від лопати, то якась залізна рейка чи труба. Тепер в них не кожен сам по собі, а з'явилася організація та командири. А з-за їхніх спин безперервно летіла бруківка, палаючими метеоритами проносилися пляшки із запалювальною сумішшю. І майданівці тепер не тікали — відбиваючись, відходили організовано, забираючи майже силою найбільш затятих. Тому дістатися требушета й розламати його силовики таки змогли, попутно розваливши кілька невеликих барикад, але це був маленький тактичний успіх, а не розгром.

— Хлопці, — підійшов до Олега з Вадимом під час обіду сотник Микола. — Зараз поїсте й відпочивайте. На вечір для вас є особливе завдання.

— Яке завдання? — зацікавився Вадим.

— Серйозне і відповідальне, — вагомо сказав сотник. — Дуже ти цікавий. Прийде вечір, визнаєш. О дев'ятнадцятій нуль-нуль — збір на цьому місці. До дев'ятнадцятої — відпочивай.

Хіба хлопцеві спаде таке — відпочивати — на думку, якщо йому лише двадцять років, а в Будинку профспілок працює дівчина, з якою він лише трішки довше місяця зустрічається? Вадим підхопився й понісся до Анни.

Олег з усмішкою подивився вслід: сам таким був. Що ж, так склалося, він залишився одинаком: весь час спорт, збори різні, змагання, тренувальні табори... То за кордоном працював. А там... ну, не те щоб він з пересторогою ставився до іноземок, але не трапилася йому там така, щоб усе життя хотілося з нею прожити. Та й тут теж. Правда, була одна, котру кохав до нестями, але це така давня історія, що вже й не знати, примріялося чи насправду було... Але він сподівався, що не вік же йому холостякувати... Жінки ж у його житті були, не монах же...

Вадим пішов, а Олег задумався: додому сходити на кілька годин чи тут десь прилягти. З одного боку, скільки тут йти, хвилин двадцять? А з другого: якого милого ходити туди-сюди... Все вирішила думка про ванну й чисту постіль. Це в двадцять років де впав, там і виспався, а коли тобі вже як мінімум два рази по двадцять... Що ж, баритися не доводилося, й Олег вирушив в бік дому по Малій Житомирській.

— Хлопці, — сказав на зборі о дев'ятнадцятій сотник Микола. — В штабі наявна абсолютно достовірна інформація, що до Києва злочинною владою завезено велику кількість тітушок. Мета проста: під виглядом мітингувальників вони мають вчинити в місті безлад: палити автомобілі, бешкетувати, битися, вчиняти погроми й робити різні негодящі речі. Для чого? А дуже просто: для того, щоб показати на весь світ гарну картинку по телебаченню: дивіться, який в столиці безлад, нам нічого не залишається, як вдатися до репресій та навести порядок. Тому керівництвом прийнято рішення: не допустити цього.

— Яким керівництвом? — не витерпів Вадим.

— Таким; тим, що на сцені стоїть, — тицьнув у бік великої сцени, змонтованої на Майдані, сотник. Там зараз жодного начальства не було, лише якась самодіяльна поетка пристрасно читала в мікрофон свої не надто доладні вірші. Але це не турбувало Миколу, і він вів своє. — Прийнято рішення не допустити безладу й організувати спільне —

самооборони Майдану та Автомайдану¹⁴ — патрулювання вулиць, де, за даними нашої розвідки, є скупчення тітушок.

От яка така розвідка, ніхто не питав: усе населення столиці стало розвідкою.

... Близько четвертої ранку автомобілі виїхали на Поділ і покотили по Сагайдачного в бік супермаркету довжелезною колоною. Загін зібрався чималий: машин десь двадцять, не менше, в кожній по кілька людей... Мабуть, була потреба саме в такому. Скоріш за все, керівництво самооборони щось знало про пересування груп тітушок. У наш час приховати свої дії у великому місті стає практично неможливо, тим паче — не допустити поширення інформації про них. Це колись так було: захопив пошту, телефон та телеграф — і ти вже господар становища, супротивникові твоєму залишається лише зв'язкових чи голубів у підрозділи посилати, а це, по-перше, не надто надійний спосіб, по-друге, дуже вже повільний у сучасному динамічному світі, де на прийняття рішень відводяться секунди, а на реалізацію тих рішень — хвилини. Тепер, коли тисячі киян з вікон бачили пересування силовиків та їхніх поплічників й одразу повідомляли про них у штаб самооборони з мобільних телефонів або через Інтернет, коли на кожній центральній вулиці встановлено десятки камер відеоспостереження, але зовсім не факт, що їхні власники не підтримують повстанців, захоплювати пошту чи телеграф не має жодного сенсу.

Їх, молодиків, схожих на спортсменів, було, мабуть, не менше, ніж майданівців — десь із півсотні. Вони скупчилися біля входу в супермаркет і спочатку спробували битися. Олег опинився проти клишоногого моцака з коротким — сантиметрів сімдесят — обрізком водопровідної труби, котрим той погрозово розмахував перед собою. Це небезпечне знаряддя, але, маючи щита й держак від лопати, Олег не відчував себе беззбройним і був готовий дати бій. Здоровань глянув на Глобу, і раптом його обличчя спотворила гримаса люті:

— А, це ти! Я тебе пізнав! Так ти з ними, сволото! Що, хоробрий з дрючком в руках?

— Саме те проти труби, — запевнив Олег і раптом стрімким ударом своєї палиці вибив з його руки залізяку, і та з дзенькотом покотилася вбік. Тут звідкілясь підскочив Вадим й щодуху копнувши,

¹⁴ «Автомайдан» — мобільний підрозділ [Євромайдану](#), який складався з групи самостійних колон автомобілістів.

відбив її ще далі. Від несподіванки драб позадкував, і це дало Олегові мить роззирнутися навколо, але те саме встиг зробити й моцак.

Переконані у своїх правоті й від того рішучі майданівці тіснили "спортсменів", у частини з котрих спортивного було — лише китайські штани "Адідас", а стійкість була лише в переконанні, що за отримані дві сотні гривень можна безкарно покуражитися в столиці: вітрини побити, спалити авто з львівськими номерами, відлупцювати гуртом когось, але це зовсім не та сума, за яку треба в рубці свою голову підставляти. Шляхів відходу в них не було — вони вибили зачинені двері супермаркету.

Втративши трубу, здоровань сунув руку до кишені. Олег помітив цей рух і напружився: хто знає, що в нього там — ніж, пістолет чи граната? Драб висмикнув стиснутого кулака й різко з криком: "Ще зустрінемося!" кинув у лице Олегові жменю монет.

Цей прийом знають всі рукопашники та досвідчені вуличні бійці, а все одно він є надзвичайно дієвим: відсахнеться будь-хто, якщо в обличчя летить десяток-півтора дрібних блискучих металевих предметів. Олег зреагував й сховався за щитом, гроші зі дзвоном відскочили від цієї перепони й попадали під ноги, а наступної миті Глоба побачив, як його супротивник, розкидавши своїх же, вломився у щойно вибиті двері магазину й побіг вглиб торговельної зали. Невдатні виконавці нездійснених безчинств ринули за ним. "Швидко метикує", — посміхнувся Олег та кинувся навздогін. Хоч як він поспішав, товариші його випередили й забігли до магазину. Дивна картина стала перед ними: у порожньому магазині, удаючи з себе покупців, ходили тітушки з товарними корзинами. "Швидко добрали розуму", — подумав Глоба. Втікачів скрутили й вирішили везти на Майдан, але здорованя, що бився з Глобою, серед них не було.

...Кремезний клищоногий чоловік вискочив зі службового виходу у двір супермаркету, роззирнувся, зрозумів, куди бігти, й кинувся до воріт. Навперейми йому метнулися двійко охоронників з гумовими палицями. Молодший та більш спритний встиг першим та з розмаху вдарив утікача, цілячи в плече. Та той неймовірно вправно перехопив руку з кийком та так крутонув її, що нападник перекинувся у повітрі через голову й щодуху гепнувся крижами на асфальт, а ціпок опинився в руках здорованя, що миттєво зробив крок назустріч другому. Той не встиг загальмувати й наразився на грубу долоню порушника, яка вперлася йому в груди під шиєю. Верхня частина тулуба охоронника вже зупинилася, а нижня ще швидко рухалася і,

зрештою, все тіло втратило рівновагу, а ноги навіть відірвалися від землі. Тієї ж миті здоровань різко повів руку вперед і вниз, з силою вдаривши суперника об землю. Той гикнув і втратив свідомість. Моцак озирнувся на першого охоронника: чоловік сидів навпочіпки, тримаючись за поперек і тихо скиглячи, й добавки не просив. Та й добивати не було часу: погоня була уже десь в залі, він відкинув палицю невдатного вартового, побіг на вихід, у два рухи завченим прийомом перекинув тіло через ворота й зник у темряві рівно за мить до того, як з дверей службового виходу вихопився Глоба. Олег побачив молодого охоронника, що вже звівся на рівні й майже отямився, та спитав:

— Де він?

— Утік, — невизначено, кудись у темряву, махнув рукою той.

— А ви ж що? — роздратовано дорікнув Олег молодикові.

— А що ми? — приречено відповів чоловік. — Він з нами обома за секунду розібрався. Просто Рембо якийсь... Бах-бах — і ми на асфальті лежимо, а він — до воріт, а там замок! Так він через верх як плигоне — чисто кенгуру! — і шукай вітра в полі!

— Точно, що Рембо, — погодився чемпіон і раптом замислився, що означала та фраза: "Я тебе пізнав" — хіба мало людей, що знають колишнього чемпіона? Десь зустрічалися? Чи це типова порожня погроза? Якийсь невиразний та невловимий спогад промайнув у думках, але в чіткий образ так і не оформився. Була лише тверда впевненість: ані в спортивному житті, ані в журналістському він з цією людиною не зустрічався.

8. Молодик з непримітною зовнішністю

Вони сиділи у модному кафе, що вже давно полюбилося киянам, а звалося на галицький манер кнайп-клубом. Переобладнаний з колишнього бомбосховища підприємливим львів'янином, цей клуб став місцем збору київських письменників, художників, музикантів... Металеві конструкції по стінах і попід стелею разом із старовинними, практично антикварними меблями створювали неймовірний фантастичний стиль, а високими сідалами перед шинквасом слугували сідла від старовинних мотоциклів. Цегляні стіни вибагливо розмальовані... Та й меню з жартами та приколами... Та й кухня пристойна. Який же киянин відмовить собі у задоволенні привести

сюди людину, що приїхала з іншого міста? Вони були тут не вперше, і їм тут подобалося.

— Слухай, Димчику, — сказала раптом Анна. Так, скорочено від Вадимчик, вона вже кілька днів називала хлопця, і їм обом це дуже подобалося. — Тобі не здається, що останнім часом за нами слідкують?

— Та ну, — студент знизав плечима. — Чому ти так вирішила?

— Я вже кілька днів час від часу відчуваю: хтось на мене дивиться. От і зараз: дивись он, як баньки вилуплює, — показала поглядом на чоловіка, що сидів за столиком в дальньому кутку не такої вже великої зали майже порожнього в цей ранковий час кафе. Той перехопив її погляд і з байдужим виглядом відвів очі.

Вадим глянув: нічого особливого. Молодик з непримітною зовнішністю зосереджено поїдав деруни зі сметаною і запивав їх соком, не підводячи голови від тарілки. Є такі люди: обличчя невиразне, зріст середній, фігура стандартна, зачіска типова, одяг звичайний. Зустрінешся з таким ніс у ніс, а за п'ять хвилин і не пригадаєш, який він. А трапиться він тобі завтра, так і не усвідомиш, що вже бачив його.

— Цей недотепа — тихар¹⁵? — Вадим уважно подививсь ще раз та другий, а потім упевнено сказав. — Та ні, не може цього бути, не вигадуй.

— А чому він тоді на мене весь час витріщався? — пред'явила як довершений аргумент Анна.

— Бо ти дуже гарна, от і задивляється, — радісно усміхнувся парубок. — Я теж у перші дні очей не міг відвести.

— А тепер можеш? — грайливо запитала дівчина.

Хлопець знітився, вперше в житті втрапивши до традиційної жіночої психологічної пастки, і замислився: як відповісти, щоб вона не образилася.

Непоказний "тишко" тим часом доїв, розплатився з офіціантом, тихенько підійшов до вішака, зняв з гачка свою куртку, якось недоладно завозивсь, вдягаючись, нарешті впорався з рукавами, вбрався й вийшов, обережно причинивши двері.

— Оцей незграба — шпигун? — гмикнув йому вслід Вадим. — Ти щось як вигадаєш...

¹⁵ Тихар (жаргонне) — агент чи працівник карного розшуку, вдягнений у цивільне.

Він накрив її долоню своєю й лагідно посміхнувся. Його рука була теплою, Анна відчула себе захищеною та враз заспокоїлася; так було з першої зустрічі з Вадимом: вона одразу розпізнала в ньому надійну та порядну людину й, була певною, що він її нізащо не покине в біді. Просто знала, і все, і не треба їй було жодних аргументів.

Вони ще довго пили каву й перемовлялися, а "тишко" вийшов за двері, піднявся сходами — приміщення кафе знаходилося в колишньому бомбосховищі — на вулицю, пройшов кроків із двадцять в бік метро "Театральна", побачив припаркований автомобіль "Шевроле" непримітного сірого кольору, без роздумів відкрив передні дверцята й сів у салон.

— Оце так погодка! — сказав він водієві.

— Давай без преамбул, — похмуро й недобррозичливо буркнув той.

— Гарзд, — байдуже погодився непримітний. — Усе зроблено.

— Так би й одразу, а то почав тут про погоду розводитися. Ще б про антициклони розповів, теж мені, Гідрометцентр... — забурчав співбесідник. Він витяг з кишені стільниковий телефон, вибрав із записника потрібного абонента й натиснув виклик.

"Слухаю" — майже відразу упевнено відповів йому розкотистий густий баритон.

— Германе Михайловичу, здрастуйте, це я, — сказав буркотливий, цього разу чомусь спокійно.

— Здрастуй, якщо не жартуєш, — пролунало у відповідь. Більше нічого сказано не було, отже, там чекали на інформацію.

— Усе зроблено, вони ще там.

— Зрозуміло, — сказав Герман Михайлович і одразу дав відбій.

Буквально за дві хвилини підкотив міліцейський мікроавтобус й став майже навпроти кафе, прямо перед сірим "Шевроле", де сиділи непримітний та непривітний, котрі уважно спостерігали за тим, що відбувалося. Коли Вадим з Анною нарешті вийшли на вулицю, двері спецавтівки розчахнулися й звідти вискочили троє у міліцейських строях та двоє у цивільному.

— О, почалося! — прокоментував дійство невічливий водій "Шевроле". — Зараз подивимося спектакль.

Одначе вистави не відбулося, те, що вони побачили, було, радше, бліц-мініатюрою: міліцейські тюпки підбігли до парочки, пред'явили посвідчення, мигцем глянули на паспорти, котрі показали у відповідь ті двоє, й раптом почали щось вимагати, показуючи пальцями на

бокову кишеню Вадимової куртки. Той поліз до кишені й здивовано витяг звідти білий пакет.

— Чиста робота, спіймано на гарячому, з доказами та понятими, ще й з відбитками пальців підозрюваного на упаковці — задоволено прокоментував тихушник.

— Ще б пак, — форкнув, як кінь, похмурий. — Ти ж сам цю траву йому підклав.

— Така у мене робота, — удавано сумно зітхнув той.

Міліціанти тим часом розгорнули пакета, пред'явили вміст двом у цивільному, що зображували понятих, й одразу скрутили Вадима та застебнувши на руках наручники, запакували його до "УАЗа", потім швидко залізли самі, й авто вправно, як на занятті, розвернулося по трьох точках та рвонуло геть, залишивши на тротуарі розгублену Анну. Усе відбулося так швидко, що вона навіть перелякатися не встигла, а тепер хвиля жаху накрила її.

— Ну, тут, мабуть, нічого цікавого більше не станеться, — посміхнувся, наче вискалився, водій. — Їдьмо.

Так само вправно, — хоч навчальний ролик знімай, — він розвернувся й поїхав за мікроавтобусом убік вулиці Хмельницького.

Анна несвідомо провела поглядом "Шевроле" й раптом безсило заплакала. Що могла вона зробити, опинившись у такій жахливій ситуації в чужому місті? У неї тут, крім Вадима, в принципі нікого не було. Були знайомі з Майдану, але чи може вона до них звернутися у такій ситуації і чи знають вони, що треба робити, вона не знала. Хоча, якщо подумати, до однієї людини, далеко не останньої в столиці, вона подзвонити таки могла. Дівчина вирішила, що слід не плакати, а діяти, й полізла до кишені своєї куртки по мобілку.

— Олеже, — сказала вона, коли Глоба відповів. — У нас біда, Вадима забрали менти.

— Коли? Де? — одразу спитав він.

— Тільки-но на Пушкінській, біля кафе.

— Що вони йому пред'явили? — спитав Глоба.

— У нього знайшли пакет з наркотою, але я точно знаю, що у нього нічого такого не було і що він не вживає, — поспішила завірити Глобу Анна.

— Ясно, підклали, — зрозумів Олег. — А ти там?

— Так.

— Я зараз прийду, нікуди не йди, — сказав він і швидким кроком, майже тюпки прямував з Майдану на Пушкінську, судомно

міркуючи, що він може вдіяти, щоб допомогти другові. Кілька місяців тому можна було б хоч спробувати щось довідатись: деякі зв'язки в міліції були, не у вакуумі таки він прожив свої сорок років, але тепер усі ті знайомці напевно опинилися з іншого боку барикад, звертатися до них не мало сенсу: скоріш за все, допомагати не стануть, а от нашкодити можуть.

А двійко чоловіків, напряду причетних до всього, що сталося, у сірому "Шевроле" летіли містом, і непривітний водій був тим само клишоногим здорованем, що нещодавно так вдало втік від майданівців через госпдвір подільського супермаркету.

9. Персональна буцегарня

Коли мікроавтобус рушив, а на голову Вадимові натягли чорний непрозорий мішок, парубок із побоюванням запідозрив, що справи його напряду ще гірші, ніж йому здалося спочатку. Тривожні чутки про викрадення активістів останніми днями постійно ходили серед протестувальників. Кажали, що затриманих під час боїв на Грушевського везуть не до районних управлінь міліції, а за місто до лісу, де їх жорстоко катують, а нерідко й вбивають, і що роблять це ніякі не менти, а перевдягнені у міліцейські строї бандити. Вадимові стало лячно.

— Куди ви мене везете? Хто ви такі взагалі? — закричав він.

— Хто-хто, дід Пихто! — відповів поряд хтось неприємним глухуватим надтріснутиим баритоном і раптом, хукнувши, так дав ліктем під ребра, що у парубка аж дихання перейняло.

— Отак, — задоволено заявив баритон. — Будеш сіпатись, чи базікати, ще сильніше дам. Навіть не сумнівайся. Ач, який цікавий: і хто, і куди. Потерпи: приїдемо — визнаєш!

Мусив змиритися: поруч аж пашило велике сильне тіло власника неприємного голосу й гострих твердих ліктів. З другого боку сидів хтось мовчазний, із гідким запахом давнього курця дешевих сигарет, з важким диханням і періодичним уривчастим, схожим на гавкіт, кашлем.

Двигун мікроавтобуса ледь чутно воркотів, трішки підвищуючи тон, коли водій придавлював педаль газу, машина йшла м'яко, ледь погойдуючись на довершеній іноземній підвісці. На поворотах Вадима притискало то до одного конвоїра, то до другого, але курець сидів

незворушно, а другий то відштовхував його плечем, то коліном, причому робив це так енергійно й емоційно, буцімто Вадим був не студентом, а огидною жабою чи якою-небудь гадюкою.

— Ви не могли б не штовхатися? — не витримав юнак.

— Шо? — дивом здивувався грубіян, а курець лише гмикнув.

"Курине капшо", — згадалася парубкові відповідь з недалекого дитинства.

— Ви ж самі скували мені руки за спиною, я не можу за щось триматися, от мене й кидає на вас на поворотах, — пояснив Вадим.

— Ох ти бля, — ще більше зачудувався битливий баритон. — "Не штовхатися". Може тобі ще й марципанів піднести з холодним мартіні?

Ані першого, ані другого хлопець за своє недовге життя ще не куштував, та й взагалі: мама виростила його одна, тому шикувати їм не доводилося, — і він дуже приблизно уявляв, як виглядають ці марципани, але завдяки жвавій фантазії в думках побачив цього мурмила в офіціантському фраку, з метеликом, з білосніжним рушником через ліву руку. В правій він тримав тацю з пляшкою й величезною тарілкою. Юнакові стало смішно, але він стримався й лише гмикнув. Той, що сидів поряд, розцінив це по-своєму:

— Зараз, дорогенький, ми приїдемо, і будуть тобі марципани, — тут драб згадав стару радянську кінокомедію й видав, видаючись собі дуже дотепним, — буде тобі й ванна, й кава, й какава з чаєм.

— Помовчи вже, базікало, — незлобиво обірвав його хтось владний, мабуть, головний тут, з переднього сидіння.

Здоровань замовк, а Вадимові знов стало страшно. Раптом у начальника задзвонив телефон.

— Ми вже під'їжджаємо, — пролунало замість вітання. — Хвилин за п'ять будемо. Так, веземо. Аякже!

Незабаром бус різко загальмував та зупинився, і брутальний драб, взявши хлопця за руку вище ліктя, сказав:

— Вилазь, — і майже силою потягнув розгубленого юнака по салону. Вони опинилися на вулиці, обривок зняв з парубка кайданки, залишивши при тому мішка на голові, та передав хлопця в чужі руки, не менш міцні, й хтось вже інший потягнув його вбік і силоміць змусив сісти до автомобіля. Теплий салон дихнув на Вадима запахом шкіри і дорогого дезодоранту. Студент ледь забарився, сідаючи, й відчув таку силу натискання сталевих пальців нового конвоїра, що

попередній видався йому мало не інтелігентом. От якщо цей вдарить, буде біда, зрозумів він і вирішив не пручатися.

Хвилин із десять їхали мовчки, потім авто зупинилося й нетерпляче засигнало.

— Та давай вже піднімай свого шлагбаума! — нетерпляче підгнали з переднього сидіння когось невидимого. Майже одразу машина стрибнула вперед, — у Вадима аж голова смикнулася, — трохи проїхавши, повернула ліворуч і секунд за десять зупинилася.

— Ходімо, — смикнув його хтось за плече. Юнак вибрався з авта й пішов, куди повів його чоловік із міцними, як обценьки, долонями. "Ага, зайшли до якогось приміщення", — зрозумів він за станом повітря, хоча звуків дверей, що відкриваються, не було. "Обережно, сходи", — сказав той, що вів, і стишив хід. Шевчук відчув дух підвалу. Але повітря було сухим, ані пліснявою, ані сирістю не пахло. Від їхніх кроків йшла гулка луна, і Вадим зрозумів, що вони йдуть вузьким коридором.

— Стій і не рухайся, — сказав конвойник, легким ривком за комір наказавши зупинитися. Задзвеніли ключі й злегка рипнули завіси. Здоровань, знов схопивши хлопця за комір, відтягнув на кілька кроків убік та досить сильно штовхнув. Парубок, ледь не впавши, майже пробіг кілька кроків, і тут у нього за спиною важко гупнули металеві двері. Одразу двічі клацнув засув замка.

— Отут посидь, — почулося з-за дверей. Потім залунали приглушені кроки, та й стихли.

Вадим стягнув з голови мішка й озирнувся: він знаходився у невеликій, — десь чотири метри на чотири, — кімнаті без вікон. Під стелею упевнено, хоч і не надто яскраво, світилася лампочка. Стіни були пофарбовані у зелений колір масляною фарбою, не надто висока стеля вибілена крейдою, уздовж однієї зі стін тягнулася товста труба. Хлопець доторкнувся — гаряча. "Опалення, мабуть", — подумав він. Під стелею поблискував оцинкований короб вентиляції, але не такий, як в американських фільмах — метр на метр, що можна вільно в ньому пересуватися — цей був менший, людині, навіть дитині, нізащо не пролізти, хіба коту, але яка бранцеві від того радість? Під стінкою лежали два дерев'яних піддони, збиті з не по-нашому добре обструганих дощок, на ньому — старенький ватяний матрац. У кутку біля входу — відро, вочевидь призначене виконувати роль катеринки. А двері — з товстого, майже сантиметрового заліза. Такі хоч рік плечем бий — не виб'єш.

"Куди ж вони мене привезли?" — подумав Вадим. Це аж ніяк не могло бути ані міліцією, ані камерою попереднього ув'язнення. "Добре хоч, що в ліс не вивезли", — подумав він. Тут йому згадалося, як він читав в Інтернеті статті про "чорних" трансплантологів, що викрадають людей та вирізають у них здорові органи на продаж під замовлення з-за кордону, а люди потім пропадають. І жертв для такого примусового донорства підшукують молодих та здорових, щоб не пили, не курили. Саме він і годиться, бо не п'є й не курил жодного разу. А дані — ну, щоб група крові там підходила й все таке — можна й у поліклініці з картки довідатись. Чи, може, в них і база даних є? Ну, мабуть, таки є. Професіонал з інформаційних технологій, хай ще без диплома, він розумів: яка там база може бути в районній поліклініці? Щось простеньке, що зламати — раз плюнути. Дуже підозріло все виходило: схопили менти, а, може, й не менти зовсім, а якісь ряджені, везли з мішком на голові, потім передали не знати кому й привезли невідомо куди. Тут Вадимові стало по-справжньому лячно.

Щоб остаточно не втратити самовладання, він почав перевіряти кишені. Коли його схопили, паспорт, гаманець та телефон, звісно, забрали, але обшукали якимось поспіхом. Ну, мабуть, знали, що діють незаконно, от і поспішали, їхня справа була привезти, а от чому ці другі, кому його доставили, не обшукали — незрозуміло. У кишенях дещо знайшлося: батарейка мініпальчикова, металева скріпка, і, головне, невеличкий кишеньковий складаний ніжик з багатьма лезами й хрестом на ручці, так званий швейцарський, хоча було від самого початку зрозуміло, що ніякою Швейцарією тут і не пахло, зробили його на Сході, дуже далеко від країни сирів та банків. Тепер треба було добре поміркувати, як цим усім багатством розпорядитися.

"У дверях, — подумав Вадим, — немає вічка. Слідів того, що тут колись жили люди, теж. Жодних написів на стінах, ще чогось. Піддони нові. Матрац хоч і неновий, але чистий, не пролежаний, таке враження, що принесений з якогось складу чи каптерки. Значить, це не постійна в'язниця, де весь час утримують людей, а якесь підсобне приміщення, терміново переобладнане під в'язницю."

Отже, виходило, що він тут перший, і це його персональна буцегарня. Значить, версія про трансплантологів із налагодженою мережею незаконного збуту людських органів відкладається як запасна. Усе було би вже відпрацьовано та не робилося б так кустарно. З іншого боку, він не така важлива персона, щоб його спеціально викрадали й готувати для нього місце персонального ув'язнення. Він не

сотник на Майдані, не вхожий до штабів, не стоїть на сцені. До того ж не знає нічого аж такого, щоб та інформація могла якось вплинути на ситуацію, нащо ж йому приділяти стільки уваги?

Вадим ламав голову і не знаходив хоч трішечки ймовірної відповіді.

Тим часом двоє дорослих чоловіків — клишавий здоровань і тихар з кафе — пройшли підвальним коридором, вишли на сходи, піднялися на другий поверх, пройшли невеличким холмом до гарних дубових дверей без таблички й постукали. Їм відчинила молода жінка у вишуканому, мов тільки з-під голки, костюмі, холодним чіпким поглядом огледіла, наче просканувала, прибулих і стримано сказала:

— Доброго дня, проходите, на вас чекають.

Ці двоє, очевидно, добре знали, куди йти: вони впевнено попрямували через приймальню до багато оздобленого кабінету. Це було не просто приміщення для керівника: колись тут працював, скоріше за все, начальник цеху чи старший майстер, і величезне вікно в його кімнаті виходило не на вулицю, а в цех, щоб весь час бачити, що там відбувається. Дуже зручно, все приміщення як на долоні. Цеху там давно не було: обладнання прибрали, зробили ремонт, — не так, щоб дуже дорогий, але пристойний, — по периметру змонтували трибуни, в центрі — справжній добротний ринг, під ним — VIP-зону. Звісно, не Палац спорту, але чималенький таки зал, на кількасот глядачів. Біля вікна стояв зрілий, — точно за п'ятдесят, — рославий кремезний чоловік з глибоко посадженими очима. Він дивився у зал крізь вікно, почув кроки прибулих і швидко та пластично — як тільки так вправно виходить у такого здоровила — повернувся до них:

— Привезли.

Це було не запитання, а упевнене твердження.

— Так, — підтвердив тихар і вийняв з кишені Вадимів паспорт: ті з мікроавтобуса дали ще й мобілку, але він, нишпорка з чималим досвідом, вирішив невдовзі нею скористатися.

— Добре, — кивнув власник кабінету, навіть не глянувши в бік документа. — От вам апарат і акумулятор до нього. — Він простягнув клишоному старенький мобільний телефон, яких видимо-невидимо на всіх радіоринках. — В пам'яті цього телефона, — вів далі він, — всього один номер, ви знаєте, чий. Від'їдете звідси подалі, вставите батарею, подзвоните самі знаєте кому, після чого знищите і сім-карту, і апарат. Ясно?

— Так точно, товаришу генерале! — відрепортував, як на плацу, клишоногий.

— Я ж просив, — скривився рославий, — називати мене на ім'я та по батькові, Германом Михайловичем. Я давно у відставці, цивільна людина.

— Для нас ви — завжди командир, — сказав клишоногий. Непримітний промовчав, але було очевидно, що він поділяє погляди свого напарника.

— Ну, добре, йдіть, хлопці, — подобрішав очима генерал. Йому вочевидь сподобалося сказане здорованем.

"Хлопці" по-військовому розвернулися й вийшли, а крупний немолодий чоловік знов повернувся до вікна і став дивитись на ринг, думаючи про своє. Це дійсно був генерал міліції у відставці Герман Ковач, колишній член збірної команди України з боксу та власник цього клубу.

10. Як це — викрали?

— Як це — викрали? — недовірливо спитав сотник Микола, кремезний чорнявий чоловік років сорока п'яти. — Отак серед міста білим днем — і викрали?

— Без жодного сумніву, — переконано відповів Олег.

— Ти сам бачив? — примружився сотник.

— Ні, Анна бачила, — сказав Глоба.

— Та що вона там бачила, дівчисько, — хмикнув Микола.

— Усе, що треба побачила. І досить доладно розповіла.

...

— Ми вийшли з цього кафе й пішли було сюди, — показала Анна на місці Олегові, лишень він прийшов з майдану. — А вони як вискочили з машини...

Її голос зірвався, Олег зрозумів, що вона от-от розплачеться.

— Так, з цього місця розповідай докладно, з усіма подробицями, — спокійно й діловито перебив її Глоба. — Хто вони, скільки їх було, з якої машини вискочили, де вона стояла... Ти ж усе бачила, і це важливо.

Вона кивнула головою, шморгнула носом і відповіла:

— Вони — це міліція, було їх п'ятеро, троє вдягнені по формі, двоє — у цивільному, машина була не легкова, на такі кажуть "бусик",

марку не можу сказати, я на них не знаюся, але він якийсь старомодний, у нас таких майже немає. Стояв отут, навпроти "Віденських булочок". Вони не обшукували, одразу полізли до правої бокової кишені й витягли звідти наркотики. А я знаю, що там їх не було: у мене нежить і перед тим, як зайти в кафе, я витягала звідти Димчикового носовичка!

— А звідки ти знаєш, що в цивільному були міліціонери? — спитав Глоба.

— Вони надто добре знали, що їм робити; звичайна людина знітилася б, а в цих — як по писаному. Та й пики в них протокольні, за три метри видно, що шифруються.

Анна виявилася тямущою й спостережливою, і невдовзі Олег уявляв картинку у деталях: зі старого мікроавтобуса брудно-блакитного кольору, що стояв біля кафе, вихопилися, щойно парочка вийшла на вулицю, група людей й скрутила Вадима. Отже, скоріше за все, спеціально чекали на них. Пакета витягли одразу, значить, знали, де лежить, отже, самі туди й поклали. Причому, зробили це, поки парочка була в кафе. Чоловіка, на якого можна подумати, Анна не запам'ятала, сказала — "ніякий".

Олег озирнувся: хто ще міг щось бачити? Та марно: у таку погоду який дурень стирчатиме на морозі? Зиркнув по будівлях. На кнайп-клубі камери не видно, на кафе поряд — теж, далі нотаріальна контора — знов без камери. Навпроти — сіра будівля, а далі — посольство. От на цьому будинку камери є. Без зайвих роздумів Олег сказав Анні почекати біля кафе й попрямував до посольства. З лівого боку він побачив постову будку із затемненими дзеркальною плівкою вікнами. Підійшов до неї — звідти висунувся чоловік з погонями прапорщика. У теплому нутрі будки Олег помітив ще одного — старшого сержанта. Він знав, що службу тут несуть бійці окремої бригади з охорони дипломатичних установ, і подумав, що добре хоч, що не морські піхотинці представленої держави, бо з тими як домовлятися?

— Доброго дня, панове, Олег Глоба, журналіст. Веду журналістське розслідування, — сходу представився Олег і показав редакційне посвідчення.

— А ми до чого? — вирячився на ксиву прапорщик.

— Скажіть, будь ласка, чи не сталося хвилин десять-п'ятнадцять тому поблизу посольства чогось незвичайного?

— Такого, щоб загрожувало посольству, не сталося, — хитро примружився служивий.

— А такого, що не загрожувало?

— Тут багато чого стається, все не пригадаєш, — удавано байдуже протягнув охоронник.

Глоба зрозумів та озирнувся: своєю спиною він перекривав видимість операторів тієї камери, до якої він потрапляв разом із співрозмовником. "Дуже добре", — подумав колишній чемпіон і швидким рухом вклав до кишені прапорщиківського бушлату купюру з портретом видатного філософа Сковороди.

— От я щось починаю пригадувати, а як мій напарник — не знаю...

"Розкажіть мені про корупцію у найвищих ешелонах влади", — подумав Олег, направивши до того ж сховища ще один портрет мислителя. "Якщо в них пам'ять не поліпшиться, то є ще Леся і якісь дрібні, а більше і вдома нема", — подумав Олег. Але вартові, очевидно, теж знали чувану колись Олегом мудрість, що навіть великою ротякою треба відкушувати потроху, щоб не подавитися, і незабаром Олег знав, що мікроавтобус був блакитним, марки "УАЗ", що номер на ньому не міліцейський, а військовий. Непогані такі професіонали, охоронники помітили те, чого не зауважила, хоч і побачила, Анна: сірий "Шевроле", з якого здійснювали супровід операції.

— Навіть дуже ймовірно, що це прикриття, — упевнено заявив прапорщик. — Гляди: приїхали, стали, один зайшов до кафе — мабуть, пересвідчився, чи там потрібна людина, — побув там, вийшов, сів до авта, потім приїхав "УАЗ" і стояв, поки не вийшли ті двоє, а коли все сталося, за "УАЗ"ом поїхав і "Шевроле".

Навіть номери взнали в оператора й записали на папірцеві, попередивши, що цифри на чорному військовому розгледіли неточно.

— Ти когось знаєш з тих айтішників, з ким Вадим контактував на майдані? — майже бігом повернувся до Анни Олег. Вона не одразу відповіла: очікувала на інші запитання. — Ну же, — приспішив її чоловік. — В них там чи намет, чи сотня... Він у вільний час туди часто навідувався. Знаєш?

— Знаю, я не раз з ним там була, — кивнула Анна.

— Веди же, дорога кожна хвилина, — підгонив її Олег.

... Брезентовий, захисного кольору намет, в котрому загніздилися фахівці передових інформаційних технологій, знаходився ближче до будівлі філармонії, праворуч від монументу

Незалежності з Христею на маківці, був дуже великим і тримався не на одній центральній палі, а аж на двох. А так він зовні нічим не відрізнявся від решти наметів на майдані, хіба що на його стінках висіло кілька аркушів із жовто-синьою піктограмою, що зображувала намет, і підписом під ним: "IT-намет на Євромайдані". Хлопці, що хазяйнували в ньому, були чимось невловимо схожі на Вадима, хоча зовні усі були різні, навіть і віком дещо старші.

Один, — довговолосий молодик в окулярах, з манірною борідкою та уважним поглядом, — одразу помітив незнайомого чоловіка та дівчину, що стривожено озиралися, зайшовши до намету з вулиці, й поспішив до них:

— Доброго дня. Мене звати Сергій, я координатор, я чимось можу допомогти?

— Доброго. А Макс є? — запитала Анна.

— Вам потрібний саме Макс? — уточнив координатор. — Пішов хвилин десять тому. Його сьогодні вже не буде, приходьте завтра.

— Просто я тільки його тут знаю, — знітилася дівчина.

— Стоп, — утрутився у розмову Глоба. — Так діла не буде. Шановний Сергію, ми — друзі Вадима Шевчука, з ним трапилася біда й нам потрібна допомога.

— Вадима знаю, що сталося? — стривожився довговолосий.

Олег переповів координатору все, що знав про затримання, і сказав:

— Ось номери, треба якнайшвидше встановити власників автомобілів та діяти! — та простягнув Сергієві отриманого від охоронників посольства папірця.

Той покликав такого ж довговолосого Євгена, ввів у курс справи, й айтішники взялися до роботи.

— Я поки покурю, — сказав Олег Анні й вийшов з намету. Майдан жив своїм вже звичним життям тверджі, що готується відбивати штурм: люди в будівельних касках тягли кудись дерев'яні піддони, сновигали волонтери, диміли польові кухні, поширюючи довкола смачні запахи, тріпотіли прапори на недобудованій "йолці", шастали, витріщаючись на всюдибіч, гулящі роззяви, фотографувалися у вигідних позах на фоні барикад гламурні дівки, діловито ходили бійці, а від сцени чулася пафосна декламація чергового промовця.

Цигарка ще не скінчилася, коли з намету визирнула Анна:

— Олеже, тебе кличуть.

Загасив недопалка й зайшов.

— По УАЗу поки жодних даних, шукатимемо ще, — повідомив Сергій. — А щодо "Шевроле", то його власником є Олександр Григорович Радишевський, заступник директора слобожанського військово-патріотичного клубу "Твердиня". Ми на нього дещо знайшли, ось роздруківка там і фото, і адреса є, — і він простягнув Олегові кілька аркушів.

Олег взяв папери: з портрета на нього дивився чоловік з холодними світлими очима й тонким, у щілину стиснутим, ротом. "А, це ти! Я тебе пізнав!", — наче наяву почулося Олегові. Ага, он воно що, це ж той клишоногий здоровань, що втік з-під супермаркета. "А ще, — раптом пригадав Олег, — я його зустрічав біля Михайлівського Золотоверхого собору тієї ночі, коли набат був". "Братело, що вони кажуть?", — сказав тоді цей амбал. Знайшов брата, падло. Що він там казав, ще зустрінемося? Добре, зустрінемося, і що швидше, то краще!" — подумав Олег.

Адреса в цього Олександра виявилася слобожанською. Але ж не повезли вони Вадима аж туди, на Слобожанщину. Певніше за все, в них тут десь є осередок, база чи табір. Хоч би не до лісу. Скільки ж часу минуло? Хвилин п'ять він йшов до кафе, лишень Анна зателефонувала, на бесіду з прапорщиками біля посольства — не більш чверті години, назад на майдан ще п'ять-десять, з айтішниками витратили максимум двадцять: з усіма поправками — максимум година. Та його з таким рухом і станом доріг ще й з міста не вивезли.

Олег кинувся до сотника Миколи — може, він щось підкаже — але той лише вирячувався й ставив тупі запитання:

— Як це — викрали?

11. Ти маєш його здолати!

— Виклика́ли? — зупинився на порозі кабінету Германа Ковача рум'яний, щойно з морозу, Вітер.

— Та Славко, я хіба викликав? Я ж тебе запрошував, — доброзичливо, як тільки міг, урезонив Вітра відставний генерал. — Проходь, присядь, де тобі зручно, зараз будемо каву пити. Ти ж подвійний еспресо любиш? Проходь-проходь, он у крісло сідай.

Він вибрав програму, запустив дорогу кавову машину, і та заторохтіла зернами в контейнері, потім загула, перемелюючи каву на порошок. Вітер зайшов, сів, куди сказав бос, і знічев'я втупився у

розумний заморський апарат, що почав уже наливати у заздалегідь підставлену чашечку запашний вишуканий напій. "Royal Professional" — прочитав Станіслав на передній панелі і задумався: як це може бути королівською професійна кавоварка — який це король був професіоналом заварювання кави?

А Герман Михайлович дочекався, коли машина виконає усі необхідні процедури, забрав чашку з готовим напоєм, вкинув туди три грудочки цукру, вершки був взяв, але подумав і відклав, розмішав і подав Станіславу. "Ач, не забув, як я люблю" — здивувався Вітер, бо раніше каву тут завжди готувала секретарка, вона й перепитувала, скільки чого додавати, а він дійсно любив еспресо-допіо, інакше кажучи — подвійний.

— Мені такої міцної кави в моєму віці вже не треба, — заявив генерал, — я обійдусь американо.

Він пару таз тицьнув у кнопки на панелі приладу, дочекався своєї порції, вкинув цукор і заходився старанно розмішувати. "Не просто так він оце чаклує, є у нього до мене якесь діло", — зрозумів Вітрук.

Генерал сів у точно таке ж крісло, в якому сидів спортсмен, — під старовину, з різьбленими ніжками та зручними бильцями, — що стояло з другого боку невисокого столика з мармуровою стільницею, зробленого в тому ж ретростилі. Він відпив маленький ковточок, закрив очі та прислухався до своїх відчуттів. Ковач явно не поспішав перейти до якоїсь розмови, а в тому, що вона передбачається, Вітер вже не сумнівався: не перший день знав генерала. А той любив яскраві зовнішні ефекти: от місце для переговорів обладнав, як у президентів держав; принаймні, в таких кріслах вони завжди позують перед фотографами й телеоператорами, хіба що на столиках в них зараз здебільшого квіти стоять, а в генерала — велика попільничка з темно-зеленого оніксу з широкими ложементами, х'юмідор — спеціальна, оздоблена зсередини кедром, коробка з гігрометром та зволожувачем, повна сигар "Упман Магнум" та сигарна запальничка з пробивачем. Там же лежала коробка спеціальних сигарних сірників — товстих та рази в два довших за звичайні, зроблених зі спеціальної деревини, котра горить без запаху, щоб при підкурюванні вогонь не зіпсував вишуканий аромат сигари. Решта аксесуарів: каттери — спеціальні гільйотинки, призначені для обрізання кінчика сигари, ножиці, що слугують для того ж, туби для носіння сигари в кишені, щоб, не приведи Господи, не зламалася, упаковки кедрових скіпок для прикурювання, — в шухлядці цього ж столу.

— Закуриш? — буцімто ненароком спитав бос.

"От я ще тільки марнотратством не займався — сигар по кількадесят доларів штука не кутив", — подумав Вітер, трохи дратуючись, але знаки того не даючи. Він ясно розумів, що президент клубу розіграє прелюдію перед розмовою, але сам-то він цього політесу не любив і майже ніколи не дотримувався. Нащо тягти: кажи що треба, нащо морити людину невіданням? Та в цьому кабінеті хочеш чи не хочеш, а мусиш дотримуватися правил, що тобі нав'язує сильніша за тебе людина, він якої наразі залежить твій добробут, тому він сказав ввічливо, намагаючись забарвити голос нотками вдячності:

— Дякую, шефе, я ж не курю.

— Ну, як знаєш. А я не можу відмовити собі в насолоді...

Генерал витяг сигару, довго крутив її в руках, роздивлявся, потім вмילו обрізавши гільйотинкою кінчик, підніс її до однієї ніздрі і, закривши пальцем другу, потягнув через неї в себе повітря. Видно, те, що він нанюхав, йому сподобалося. Тоді пан Ковач став розкурювати сигару. Серед курців гуляють десятки теорій, як це слід робити: дехто вважає, що виключно від спеціальних сірників, другі впевнені, що від запальнички, але не бензинової, бо бензин зіпсує смак, а тільки від газової. Треті упевнені, що таки від газової, але не будь-якої, обов'язково п'єзо, з турбоподачею газу. Коли власник бійцівського клубу чув такі версії, він лише поблажливо усміхався: хто ж стане брати до уваги твердження, схожі на єресь? Він чітко знав: запальничка у такій делікатній справі може придатися лише для того, щоб підпалити кедрову тріску, від якої тільки й можна прикурювати будь-яку хоч чогось таки варту сигару.

Скіпка горіла рівним пломенем, генерал підніс її до сигари під кутом сорок п'ять градусів і тихенько потягнув у себе повітря через скручений кубинський тютюн, трішки прокрутив і знов потягнув. І так кілька разів, поки сигара не зробила повний оберт. Потім він повернув її вогником до себе, роздивися й задоволено гмикнув: вона горіла ідеально. І лише тоді він зотягнувся справжньою, хоч і не надто сильною зотяжкою, випустив струминку диму й раптом, наче згадавши про присутність Вітра, повернувся до нього й сказав:

— Старий, тут от яка справа: тобою й ще деким цікавляться з одного професійного клубу...

— Якого клубу? — стрепенувся молодик.

— Непоганого, німецького, — гмикнув і пустив кілька кілець шеф. — Вони приїдуть на оглядини за чотири тижні. Під їхній приїзд

ми замутили цілком офіційний турнір — меморіал Степана Хорошка. Ти його знав?

Років десять-п'ятнадцять тому Степан Хорошок був помітною фігурою в аматорському, а потім і в професійному боксі. Він досить гучно заявив про себе на міжнародній арені, почав збирати титули й подавати неабиякі надії, та одного разу втопився, купаючись хмільним в дніпровській протоці.

— Особисто ні, я тільки почав по дорослих виступати, коли він загинув, а так — хто ж його не знав?

— От і добре. Отже, турнір офіційний, за професійними правилами. Тому все: промоутери, супервайзер, суддівство, журналісти — все абсолютно буде, як у дорослих. У твоїй ваговій категорії підбирається дуже непогана компанія; там не тільки Азізов, будуть і ще цікаві персонажі. Це буде добрий представницький турнір, його організація коштує пристойних грошей. Так от: як я відбиватиму вкладені суми — моя проблема, а твоя задача — виграти турнір, хай там хто буде його учасником! Хоч Карл Фроч, Андре Ворд, Артур Абрахам, Келлі Павлік¹⁶ чи ще якась зірка цього дивізіону¹⁷! І тоді я допоможу поїхати до Німеччини...

"Секрет не надто великий, на чому ти зароблятимеш", — подумав Вітер. Направду ні для кого не таємниця, чим можна заробити на боях: вхідні квитки, реклама й ставки на тоталізаторі. А великий куш можна зірвати, якщо поставити проти фаворита, на котрого ставлять усі, бо він — це саме той спортсмен, заради котрого люди приходять на бої та платять чималі гроші за квиток. Той, чий сила, майстерність і талант відомі всім і не піддаються сумнівам. "Виходить, хлопче, — сказав сам собі Вітрук, — тебе виведуть на якогось улюбленця публіки, і ти маєш його здолати! І від того, чи зумієш, залежить твоє майбутнє: з'явиться чи не останній шанс прорватися у великий бокс або постане перед тобою одна дорога по стопах невдатного Кряки..."

— Ти в формі, сподіваюся? — наче між іншим довідався Ковач.

— Я тренуюся. Не на піку, звісно, але нормально, за чотири тижні вийду, — упевнено заявив Вітер.

— Може, тобі щось треба: гроші чи ще щось? — запіклувався генерал.

¹⁶ Зірки світового професійного боксу в другій середній ваговій категорії. Друга середня вага в професійному боксі (Super middleweight) — від 72,6 кг (160 фунтів) до 76,2 кг (168 фунтів).

¹⁷ Дивізіонами в професійному боксі називають вагові категорії.

— Усе є, дякую, — відмовився молодик.

— Я скажу Шаваршеві, хай з тобою спеціально попрацює, щоб спаринги якісні були, фізуху підігнати, тактику — щоб усе як слід. Йди готуйся, — показово лагідно, буцімто по-батьківському, сказав Герман, і Станіслав зрозумів, що аудієнцію закінчено.

Вітер звівся на рівні, генерал теж, вони потиснули один одному руки й спортсмен вийшов. У приймальні він зустрів двох незнайомих — ніколи тут раніше не бачив — чоловіків: один худий та миршавий, другий — здоровань ще ліпший за Куща чи Кряку. Крем'язень різонував Станіслава поглядом, але той, зайнятий своїми думками, пройшов мимо, майже не звернувши уваги.

Пара відвідувачів зайшла до генеральського кабінету й клишавий моцак, — он яка хода — ваги-переваги, — заходився рапортувати:

— Товарищу ген... — він осікся й моментально виправився, — Германе Михайловичу, все зроблено: подзвонили, сказали, телефон втопили в Дніпрі.

— Молодець, Олександр, я й не сумнівався, — похвалив Ковач і клишоногий розплився у задоволений посмішці. Так, це був насправду він: власник сірого "Опеля", заступник директора слобожанського військово-патріотичного клубу "Твердиня" Олександр Радишевський, з котрим віднедавна так хотів зустрітися колишній чемпіон Глоба.

12. Усе зроблено

"Що за пришелепок!" — вилаяв сотника Миколу позаочі Олег. Той насправду виявився безпорадним, нічого толкового не сказав, тільки й спромігся: "Як це? Що? Га?" — телепень! Він тут бекає-мекає, а дорогоцінний час спливає. Ну що ж, революція на Майдані підняла до керівних посад різних людей, дехто, як Микола, тільки й вмів, що браво скомандувати, але цієї здатності в даному випадку було вочевидь замало. "А у Вадима, між іншим, коли його схопили, був телефон! Як же я одразу не здогадався!" — раптом подумалося Олегові, він гукнув Анну: "Ходімо швидше", — й майже бігом кинувся назад до айтішників.

- Нічого нового по "УАЗ"у поки сказати не можу, — повідомив Сергій, побачивши в наметі друзів пропалого Вадима, що пішли звідси не більш як чверть години тому.

— А якщо не про нього? — з надією запитав Олег. — От ви можете встановити, де в даний момент знаходиться мобілка, номер котрої відомий?

— Можемо, якщо, звісно, вона в мережі, — запевнив Сергій.

— А якщо ні? — швидко спитав Олег.

— Тоді визначимо тільки останні стільники, в яких перебував апарат, коли був ввімкнений.

— І довго це робити? — напосідав Олег.

— Ну, голубчику, це ж треба залізти на сервери мобільного оператора, бажано з якого транзитного, щоб і ти все потрібне довідався й тебе не відстежили. А там теж не лохи сидять, і їхня задача полягає якраз в тому, щоб цього не дозволити. Так що це може виявитися досить марудною справою. А який хоч оператор? — спитав цей ас інформаційних технологій, побачивши, як засмутився Олег. — Номер скажіть.

Олег назвав.

— Ага, он воно що, — злостиво процідив Сергій, а Глобі здалося, що скельця його окулярів хижо заблищали. — Цю братію ми хакнемо з превеликим задоволенням.

Айтїшник сказав і шулікою кинувся до ноутбука. У нього були свої рахунки з цією компанією: кілька років тому він працював там системним адміністратором, прийшовши на досить занедбане господарство, а коли все налагодив, керівництво, як це нерідко буває, вирішило, що непогано мати на цій посаді свою людинку, і хлопця почали витискати, безпричинно присікуючись та постійно затримуючи виплату обіцяних неофіційних бонусів. Він не став сваритися, не став шкодити, знайшов іншу роботу та пішов. Але образа залишалася й весь час тліла в душі. Тепер випав шанс помститися. Сергій сам встановлював захист системи, знав свого наступника: той був фахівцем посереднім, а в радіоелектроніці та комп'ютерній справі існує старе правило: "Працює — не чіпай!" — навряд чи він полізе в добре налагоджену систему, щоб щось там покращити.

— Тю, — здивовано гмикнув Сергій.

— Що? — підхопився Глоба.

— Ти уявляєш, — почав спец по серверах, від здивування перейшовши на ти з Олегом, котрий таки був відчутно старшим, але одразу схаменувся. — Ой, вибачте.

— Нормально все, — заспокоїв чемпіон, — кажи давай.

— Дивуюся людям: самі ходять лихим робом, але чомусь переконані, що з ними ті, кого вони скривдили, так не чинитимуть. Ти уявляєш, вони навіть коди не поміняли. Так... Зараз знаємо з точністю до кількох десятків метрів, хоч би тільки його телефон у мережі був. Ага, так-с, обана! Прошу пана: на бульварі Дружби народів в районі в'їзду на міст Патона. Не рухається.

— Треба їхати туди, — рішуче заявив Олег. Він збирався розвернутися й вийти, але молодик зупинив його запитанням:

— Сам-один поїдете?

— А що такого? — здивувався той.

— Нічого, — знизав плечима Сергій. — Ви що, хочете, щоб ми і вас шукали?

Якщо розібратися, заувага була дуже резонною, і Глоба на мить замислився, що йому відповісти. Але бородатий розумник не дав йому слова сказати:

— Грицю, — гукнув він свого напарника. — Ану, зв'яжися з Автомайданом, може, вони допоможуть? І сам з'їзди: подивишся на місці, ну і взагалі...

— Я теж поїду, — сказала Анна.

— А от тобі нема чого там робити, — сказав як відрізає Сергій. — Там може бути небезпечно. Ти ж кухарюєш у нас?

— Ну, не кухарюю, але коло кухні... — відповіла вона.

— От і добре, йди на кухню, а Гриць чи, ліпше, Олег одразу тобі зателефонує, лишень щось з'ясується.

— А звідки ви знаєте, як мене звать? — здивувався Олег. — Я ж не представлявся...

— Воно-то так, — погодився приставлений до Глоби Гриць, — та тільки Вадька нам про вас усі вуха протуркав. До речі, нас за п'ятнадцять хвилин чекатимуть автомайданівці на площі Толстого.

Олег кивнув головою Анні, даючи знак, що так правильно й вискочив за проворним Грицем. Самоорганізація Майдану була насправду унікальним явищем: хто не бачив, тим і повірити важко. Поки чоловіки перешли з майдану Незалежності на площу Толстого, по них вже приїхали оливковий "Ланос" з одним водієм та білий "Опель", повний рішучих здорованів, котрі виявилися знайомими айтішника Гриця.

— Погнали? — чи то спитав, чи то констатував водій, коли напарники всілися в салоні, і не чекаючи, рушив. Авта неслися зимовим містом, і Олег, що вже кілька тижнів майже безвилазно жив

на майдані та дуже звик до бойової обстановки, здивовано зауважив: що далі від центру вони опинялися, то менше ознак революції їм траплялось; повстання повстанням, а місто продовжувало жити своїм життям. Там здавалося, наче весь світ стинається й б'ється, а тут, бач, буцімто й не відбувається нічого.

— Десь тут, — сказав Гриць перед самою розв'язкою, що біля мосту. Водій негайно зупинив авто. Підкотив легковик супроводу й став за "Ланосом".

— І що тут? — вибравшись, почав озиратися Глоба.

— Сигнал ще тут? — негайно зателефонував Сергієві напарник. Той, видимо, підтвердив, бо Гриць, вислухавши його, демонстративно кивнув головою в бік Глоби, зробив недомислений вираз обличчя й розвів руками. Олег негайно дістав свій смартфон і надіслав виклик на номер Вадима. Рінгтон озвався з найближчої урни.

— Облом, — сказав Олег, витягнув Вадимову простеньку мобілку з урни, й дав відбій. Він не встиг засмутитися: вже його смартфон зарепетував на всю округу, повідомляючи про виклик, а номер не визначився.

— Алло, — озвався чоловік.

— Це Олег Глоба? — поцікавилися на другому кінці з'єднання.

— Це я, — підтвердив він.

— Пане Глоба, ваш друг Вадим Шевчук у нас, чи готові ви вислухати умови його звільнення?

— Ви хто? — спитав чемпіон.

— Це неважливо. Так готові?

— Кажіть, — поквапив невідомого Олег.

— За кілька тижнів в нашому місті відбудеться великий турнір з боксу.

— Я давно пішов з великого спорту.

— Це теж неважливо, — спокійно завірив голос. — Турнір офіційний, ваша участь запланована, ви маєте подати заявку, виступити в другій середній вазі й перемогти, бо в такому випадку вашим призом буде свобода Вадима Шевчука. Ви перемагаєте — ми відпускаємо.

— Ви що там, ненормальні чи фільмів з Ван Даммом надивилися? — скипів Олег.

— Фільми ці ми любимо, — гмикнув співрозмовник. — Але повторюю умову: ви перемагаєте — ми відпускаємо.

— А якщо я не погоджуся?

— Це ваше право, але тоді ваші шанси побачитися ним хоч раз різко знижуються, бо поїде він у різні багаті краї, причому печінка в один бік, нирки в другий — служити новим багатим господарям, — глузливо сказав голос і додав. — Я так зрозумів, ви згодні.

— А у мене є вибір?

— Тоді готуйтеся, — порадив шантажист. — Конкуренція буде дуже жорстока. Регламент змагань ви отримаєте найближчим часом. І зважте на те, що небажана для пана Шевчука мандрівка стане негайною й невідвратною, тільки-но ви звернетесь до міліції. Повірте, у нас є можливості жорстко контролювати це питання. Ми ввіймали вас у пастку і, повірте, не дамо з неї вибратись, поки не будуть виконані всі наші умови.

— Які гарантії, що хлопець живий? — спитав його Олег.

— Ви почуєте його наступного разу, — запевнив співрозмовник і дав відбій.

Олег стояв і ошелешено дивися то на Вадимову "трубу", що була у нього в одній руці, то на свою, котру тримав у другій...

— Шантаж? — спитав Гриць, що одразу прорахував ситуацію.

— Так, — підтвердив Глоба.

— І що найцікавіше, так це те, що шантажист задзвонив одразу, лишень ми знайшли Вадимів телефон.

Олег закрутив головою, не побачив нікого підозрілого й натиснув виклик того номера, з якого йому тільки-но дзвонили, сподіваючись знов почути рінгтон. "Апарат абонента вимкнений або знаходиться поза зоною досяжності", — повідомив байдужий жіночий голос.

— Дідько! — не стримався Олег.

— Сподівався таким чином абонента виловити? — здогадався Гриць. — Даремно, думаю, з тієї труби більше ніхто ніколи на зв'язок не вийде: її взагалі купили для одного дзвінка, після котрого вимкнули й знищать найближчим часом, якщо ще не знищили. І тих людей тут немає: вони побачили, що ми знайшли Вадьчину мобілку, і могли собі забиратися, бо нащо ж їм тут стирчати, ризикувати, що їх побачать? Потелефонувати нам вони могли з-за меж прямої видимості.

Молодий інтелектуал виявився правим: сірий "Шевроле" з клишавим водієм Радишевським та непоказним пасажиром від'їхав одразу, лишень зазвучав дзвінок Шевчукового телефона, і вже встиг зупинитися на мосту, щоб непримітний міг швиденько вискочити й викинути у широкий темний пролизнак у кризі на дніпровському фарватері телефон, з якого зробив один-єдиний дзвінок.

— Ти ба, — сказав непримітний, — який хвацький хлоп цей Глоба, як він швидко вирахував, де апарат. Хороший опер не зробив би того швидше. Просто як гончак — на верхньому нюхові йде. Треба з ним уважніше, не такий він простий.

— Почалося: простий-складний-складений-складаний... А якби він виявився тупим і взагалі його не знайшов, що б ми робили, до завтра перед мостом стирчали та на урну поглядали б? — буркнув клишоногий.

— Якого біса? — здивувався природжений тихар. — Подзвонили б йому години за дві.

— Так а нащо ти взагалі з цим затіявся? Генерал про це не просив. Тепер у них в руках речовий доказ.

— Та ніякий це не доказ: ти тієї "труби" взагалі в руки не брав, а я — тільки в рукавичках. Чиї на тій мобіліці пальці є? Тих бовдурів з полку патрульно-постової служби, до того ж не київського, котрі перед шмаркачем та його дівкою співробітників БНОН¹⁸ розігрували? У яких базах ті відбитки є й до кого цей боксер-журналіст з тими відбитками піде? Що скаже — що міліція затримала, спіймавши на гарячому з травною, повнолітню людину? Зате він себе показав, і ми знаємо, що перед нами достойний суперник.

— Ну-ну, — сказав схильний радше до швидких силових операцій, ніж до хитромудрих комбінацій, заступник директора військово-патріотичного клубу. У напарників залишилася ще одна справа: приїхати до свого роботодавця й особисто, бо ще невідомо, хто в такі часи чиї телефони прослуховує, повідомити:

— Германе Михайловичу, все зроблено: подзвонили, сказали, телефон втопили в Дніпрі.

13. Скільки ніг у боксера?

— Ти здурів? Нащо тобі той турнір? Ти забув, скільки тобі років?

Валентин Петрович Дубчак, провідний тренер боксерського клубу, що знаходився на вулиці Петлюри, знав Олега по виступах ще за юнацькі команди й свердлив колишнього чемпіона очима,

¹⁸ Служба по боротьбі з незаконним обігом наркотиків в структурі МВС. У даний час замість цієї служби створений Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України

намагаючись не видати себе виразом обличчя, а сам ледь стримував подив.

— Років мені сорок, я не здурів і братиму участь в цьому турнірі, — сказав Олег. — Петровичу, ви нічого не питаєте, ви мене не перший день знаєте, повірте, інакше не можна. Сподіваюся, я колись сам усе розповім. Дозвольте потренуватись. Якщо треба, я заплачу.

Наставник стенив плечима й примирливо відповів:

— Ну, добре-добре, я не проти, але мені треба поговорити з президентом клубу. Посидь поки тут на лавочці.

Старий тренер кудись пішов, а Олег присів, роззираючись. У цьому залі, одному з найстаріших у Києві, він колись починав свої заняття боксом. Раніше тут був клуб "Трудові резерви", що належав системі профтехосвіти. Величезні вікна цього будинку виходили на бульвар Шевченка, і пішоходам та пасажиром тролейбусів, що котили вгору вбік метро "Університет", через них було прекрасно видно, як тут оволодівають мистецтвом кулачного бою мускулясті юнаки й жилаві підлітки. Коли Україна стала незалежною, клуб перейменували на "Гарт", потім крім боксу почали викладати й східні бойові мистецтва. Кілька років тому його капітально відремонтували, перенісши ринг в інше місце. Назву клубові дали нову, на іноземний манер — "B & K", що означало "Boxing and kickboxing", в ньому тепер культивували різні єдиноборства, а не тільки бокс, як було тоді, коли починав Глоба. На гучному відкритті після ремонту засвітилися всі, хто тільки міг, починаючи з мера Києва. Тепер це насправду був зал європейського рівня, й віднедавна всі новітні зірки боксу — переможці недавньої Олімпіади — тренувалися саме в цьому клубі. Олег бував тут після реконструкції по роботі, і в цілому зміни йому подобалися, от тільки ринг, мабуть, пересунули даремно, раніше ти заходив і одразу бачив його, він домінував у цьому приміщенні, кидався у вічі, а тепер губиться в глибині. Але, можливо, це його особисті вподобання? Олег сидів і дихав залом. Раніше київські зали пахли інакше: інші були матеріали, з котрих робились мішки, груші та інше обладнання, та й боксерські обладунки змінилися. І стіни тут оздоблені зовсім не так, як у його часи, коли їх просто фарбували. Цей же пахнув, як пахнуть зали в Європі, де Олег чимало боксував, і був за великим рахунком вже не його залом, але це був таки зал боксу, і Олег відчував себе тут якщо не вдома, то на знайомій території.

Прийшов Валентин Петрович, діловито спитав:

— У тебе форма із собою?

— Так, — відповів Олег. — А що?

— А те, що перевдягайся й розминайся. Потримаю тебе на лапах¹⁹, попрацюєш на мішках, пострибаєш на скакалці, може, й у парі з кимось постоїш — подивимось, чого ти зараз вартий, і виходячи з того складемо план тренувань.

— Так а що сказав президент клубу? — поцікавився Глоба.

— Та сказав: "Хай тренується, тільки тоді на той турнір мусить заявиться²⁰ від нас".

— Від вас так від вас, — погодився спортсмен.

...Чутка про те, що в залі тренується сам Олег Глоба, незрозумілим чином облетіла всі поверхи спортклубу, і до Петровича потяглися ходоки: тому тейп треба, тому секундомір, а цим — розклад уточнити. А дехто буцімто просто так, на вогник зазирнув.

— Подивися, як він "хрести"²¹ пробиває, — сказав хтось із непроханих глядачів у залі.

— Усе по техніці, — схвально відповіли йому.

Але Олегові було не до них. Понад чверть століття тому він саме тут, в цьому залі у свого першого тренера Миколи Федоровича Кобиліна навчився і на все життя засвоїв: якщо ми працюємо, то працюємо, і відволікатися — дурний тон.

Легендарний чемпіон Мухаммед Алі казав, що в ринзі треба пурхати, мов метелик й жалити, як оса. Саме такої тактики й дотримувався у свої колишні часи Глоба. Про тих, хто може весь бій — хоч всі дванадцять раундів — швидко й невимушено рухатись, чия витривалість дозволяє отак пурхати навколо противника, прискорюючись до блискавичної стрімкості й знову повертаючись до швидких пересувань, не втрачаючи темпу, в світі боксу кажуть — "легкий на ногах".

Усе було не так погано, як могло би. Виявилось, що нікуди не подівся удар, як і раніше, він вибуховий: різкий, швидкий та потужний, реакція залишилася блискавичною, а тактичне мислення й досвід працювали так, буцімто у нього взагалі не було й дня перерви в заняттях. Та й ноги рухалися, як у підручнику прописано. Робота ніг під час пересування боксера — висока й складна наука, щоб опанувати

¹⁹ Лапи боксерські — снаряд для занять боксом у вигляді спеціальних рукавиць, призначений для постановки та відпрацювання різноманітних ударів руками та їхніх комбінацій. Лапи вдягає тренер або його асистент, а боксер наносить по них удари з різноманітною швидкістю й силою.

²⁰ Заявитися, тут — подати заявку на участь в турнірі(жарг.).

²¹ Хрести — назва комбінацій ударів руками, що пробиваються під різними кутами.

її, треба не один день, а от ази її дають новачкам одразу: головне — не можна перехрещувати ноги, а щоб того не сталося, тренер Кобилін колись виробив формулу: "Запам'ятайте: рух ліворуч починаємо з лівої ноги, праворуч — з правої, вперед — з передньої, назад — із задньої!"

— І скільки ж ніг у боксера? — жартували тоді хлопці з секції. Сьогодні Олегові ноги рухалися так, що й колишній перший наставник не знайшов би, до чого присікатися.

Та-та-та, — летіли удари й потрапляли точно в лапи, що вміло виставляв досвідчений тренер. Та-та-бах! — пробивалася серія з одним прихованим потужним ударом, що зветься акцентом. Та-да, та-да — синкопами вистрілювалися академічні "двійки" — комбінації з двох ударів.

— Нема чого дурня клеїти, — вирішив Валентин Петрович. — Он ставай у пару з Едуардом, він все вміє, міцний діючий майстер, і йому корисно з тобою попрацювати, і ти зможеш себе реально оцінити. Вільний бій. Почали!

Неприємний дзвіночок пролунав хвилин за двадцять п'ять від початку тренування: з'явилася задишка, ноги стали важкими й не могли так швидко рухатись, як хотілося Олегові, удар став тягучим. За партнером, котрого попервах він легко перегравав й випереджав, Олег став банально не встигати: там не наздогнав, тут не встиг порвати дистанцію й змушений був перекриватися, приймаючи удари на блок. Клас давався взнаки: Едуардові не вдавалося завдати Глобі якоїсь відчутної шкоди, але той змушений був все частіше брати паузи ба навіть вдаватися до пасивної оборони... Це не означає, що він не діяв: просто в боксі активно вважається оборона, коли спортсмен не дає себе вдарити за рахунок рухів корпусом та кроків убік: ухиляється від кулаків супротивника, відхиляється, пірнає під них, йде з лінії атаки — тоді він має дві незадіяні руки для переходу в контратаку, а суперник — лише одну для захисту, бо друга якраз пролітає мимо цілі. Спеціалісти твердять, що коли боксер промахується, він і стомлюється більше, ніж навіть коли його удар приходить у захист, а до того ще й втрачає впевненість у собі. А якщо противник тебе вдарив рукою, а ти теж рукою захистився, — блоком чи рукавичкою, — у нього одна незадіяна рука, у тебе теж, такий захист не дає переваг для нарощування активності, тому вважається пасивним.

За чотири раунди тренувального бою Петрович, прекрасний спеціаліст, побачив основне, що хотів:

— Стоп, — скомандував він. — Едуард — на мішок, Олег — до мене.

Напарник направився до перемотаного брунатним скотчем великого циліндру зі штучної шкіри, що висів на прикріпленому до спеціальної металевої конструкції тросі, й заходився гамселити його, відпрацьовуючи удари.

— Це те, на що я, в принципі, чекав, — невесело сказав Глобі тренер. — З віком у першу чергу маліє не сила й втрачається не швидкість, навіть не різкість. У вікових спортсменів проблеми починаються із витривалістю. А ти кілька років не тренувався та ще й куриш, — осудливо похитав головою він. — Не дивись на мене так, он вихлоп на три метри від тебе чутно. А куріння зменшує вміст кисню в крові, тому й витривалість падає. Без жодних заперечень: якщо ти хочеш, щоб я тебе тренував, то з цим ти зав'язуєш на стільки часу, скільки ми працюватимемо разом. Ясно?

Олег кивнув.

— Ну, і фізуху²² треба підтягнути, — вів своє Валентин Петрович. — Знімай рукавички, п'ять хвилин перепочинок, а потім — скакалка. А я поки планчик підготовки накидаю.

До кінця тренування Глоба виклався так, що ледь ноги тягнув. Він зрозумів, що в теперішньому стані його вистачить на чотири-п'ять добрих раундів, у найліпшому випадку — на шість, а цього для професійного бою малувато... Значить, якщо стан справ не поліпшиться, ставка тільки на швидкий нокаут — удар-то нікуди не подівся...

... Ввечері у той саме час, коли ледве живий від утоми Олег лежав вдома у теплій ванні, в одному приватному спортклубі його голова та власник Герман Михайлович Ковач запросив до свого кабінету головного тренера Шаварша Петросовича Гаспаряна й сказав коротко:

— Він почав готуватися.

— У кого? — без паузи запитав Шаварш, наче знав, хто мається на гадці під словом "він".

— У Валентина. Його сьогодні бачили.

— Дідько, Валентин класний спец, — стурбовано промовив Гаспарян.

— І що? — невдоволено зсунув брови Герман.

²² Фізичну підготовку.

- Працюватимемо на перемогу, — завірив головний тренер.
- Гляди, я розраховую виключно на успіх, — гмикнув Ковач і грізно насупився.

Стурбований Шаварш вийшов, а власник клубу мовчав, важко дивлячись тому вслід. Його скам'яніле лице видавалося безпристрасним.

14. Таємничий "він"

Таких умов для тренувань Станіслав Вітрук раніше не мав ніколи. До його послуг тепер було все: зал у найзручніший час, ціла бригада тренерів на чолі з мудрим Шаваршем, майстерні спаринг-партнери, масажисти, медики. Та про що мова: спеціальний тренер з фізпідготовки! Тренажери такі модернові, що, мабуть, і в олімпійській команді таких нема. Форму всю новеньку дали й раціони розраховали. Їдло все по калоріях розкладене, за вмістом білків та вітамінів, щоб сила прибувала, а вага — ні.

І займалися з ним по спеціальних методиках. Весь час говорили про турнір, про кращих майстрів України, про призовий фонд, про важливість перемоги... Поряд з ним готували й інших, і робили це добросовісно, але Вітер — це вам не пущьвірок якийсь, не новачок жовторотий, таки член різних збірних, він читав ситуацію, як пристойний музикант — нотну партитуру: так, з іншими теж працюють, і дуже якісно, але його підготовлюють до бою з якимось конкретним спортсменом, судячи з компонентів тренувального процесу — висококласним. Своя людина в світі боксу, Станіслав подумки перебирав усіх можливих кандидатів на роль супермайстра, до бою з яким (а він уже не сумнівався, що родзинкою турніру має стати саме цей бій) його методично й дуже грамотно виводять на небувалий пік форми, дбаючи не лише про функціональну, технічну, тактичну та психологічну підготовку, а й даючи купу спеціальних навичок, які навряд чи знадобляться в поєдинку з першим-ліпшим бійцем. Так виходило, що проти нього буде спортсмен з неабияким арсеналом вмінь і навичок атаки та захисту, що потужно б'є, прекрасно рухається та добре тримає удар. Судячи з усього, ця людина має багатий досвід і видатні морально-психологічні якості.

Просто Джо Кальзаге²³ якийсь! Гаспарян якось проговорився, додаючи духу Станіславу після дуже вдалої атаки під час спарингу: "Непогано, але ти працюєш: *того* цим не здивуєш! Він і не таке бачив!" Значить, тренер в курсі, хто має вийти в цей ринг основним суперником для Станіслава? Вітер знав практично всіх помітних бійців у країні в своїй ваговій категорії що в аматорах, що в професіоналах, з багатьма зустрічався на різних турнірах та чемпіонатах, і тому губився у здогадках: хто ж такий цей таємничий "*він*"? Але відповіді дійсно не знаходилося. Та й справді, ну не Сергій же Олов'янченко, їй-бо! Цьому-то нащо? Він, кажуть, до Америки перебрався, контракт підписав...

Одного разу Станіслав не витримав і спитав перед тренуванням:

— Шаваршу Петросовичу, не томить: на кого я маю готуватися?

— Багато знатимеш — скоро постарієш, — сердито відповів літній наставник. — Он я, бачиш, який старий? Краще послухай, як все буде.

Виявилось, що турнір запланований на суботу, п'ятнадцяте лютого, й триватиме цілий день. По суті, планувалося щось середнє між матчевою зустріччю Київ — Слобожанськ та змаганнями за олімпійською системою, де той, хто програв, вилітає. Участь братимуть вісім бійців, не нижче майстра спорту, четверо з Слобожанського клубу "Твердиня", троє — зі столичного клубу "Гонг", у якому наразі перебуває на посаді спортсмена і сам Вітер, а один — з клубу "B & K".

"Ага, "B & K". От від цих зараз можна чекати на все, що завгодно, в них вправних бійців не бракує", — подумав Станіслав.

— Вісім бійців жеребкуванням діляться на пари й проведуть чотири бої по чотири раунди, — вів своє Шаварш. — Умова така, що в першому бою киянин з киянином і слобожанець із слобожанцем зустрітися не можуть. Переможці пар проводять два півфінали по шість раундів, визначаються два фіналісти, які б'ються ще шість раундів. За кожен бій всі учасники отримують по тисячі доларів, плюс переможець турніру — ще дванадцять, фіналіст — шість, два невдатних півфіналісти — по одній.

— Тобто, чемпіон отримає п'ятнадцять? — швидко підрахував Вітер.

²³ Джо Кальзаге (англ. *Joe Calzaghe*; 23 березня 1972, Хаммерсміт, Англія, Великобританія) — непереможний британський боксер-професіонал, що виступав у другій середній ваговій категорії. Чемпіон світу з 1997 по 2008 рік.

— Так, але тобі особисто слід подумати не про гроші, а про кілька папірців із заголовком "Контракт", — резонно зауважив тренер. — Он вже хлопці прийшли, йди до них, починаємо тренування.

Власне, нічого особливого в цій методиці підготовки Вітер не побачив, так роблять в усіх збірних: викликають декілька найсильніших спортсменів і тренують, але основна робота направлена на те, щоб були максимально готові до змагань *перші номери* — провідні спортсмени, на чії перемоги у найважливіших змаганнях та чемпіонатах розраховує тренерський штаб. Усі решта бійців — своєрідний резерв: вони їздять на другорядні змагання, підтримують рівень конкуренції в команді, щоб основні не розслаблялися і щоб було з ким спарингувати. Щоб стати першим, треба перемогти того, хто ним є зараз, бажано — не раз. Ще шансом може стати травма провідного майстра. Тоді на якийсь престижний турнір може поїхати другий і добре себе показати. В цій команді крім Вітра було не двоє, а п'ятеро, але Станіслав розумів, що тут-то, нарешті, першим номером є він. А з решти місце в команді було зарезервоване хіба що за Рагімом, з котрим після пам'ятного Станіславового дебюту встановилися стосунки напруженого нейтралітету, помноженого на неприховану конкуренцію. І на одне, що залишилося, претендували аж четверо. Усі вони, крім Дмитра Крекотня на прізвиська Кряка, були, якщо можна так сказати, гостьовими учасниками тренувального табору, вони не числилися в штаті клубу, їм платили за спаринги й обіцяли придивитися до них на предмет можливої участі в турнірі. Хоч як дивно, але Кряка — не надто успішний спортсмен ветеранського віку й останніми роками професійний "тітушка", дуже серйозно поставився до своєї участі в команді, тримав жорсткий режим і працював на тренуваннях, як в ті часи, коли він тільки-но став призером першості України і, ще не знаючи, що то був його перший і останній помітний успіх, сподівався зробити вирішальний крок до спортивних вершин, що, здавалося йому, знаходилися зовсім близько. Недалекого розуму, з примітивними прямолінійними судженнями, ще й рудуватий та кучерявий, він в юності помітно скидався на актора Куравльова, що грав у старенькій радянській кінокартині. Тоді його в команді навіть називали позаочі Шурою Балагановим й потішалися й підсміювалися. Потім волосся зблякло й потемніло, команда розсипалася, втративши кілька провідних бійців, що стали професіоналами, решта, хто чув це образливе прізвисько, потроху зникли з рингів та залів боксу, і вже ніхто з нових не знав його колишнього образливого прізвиська. Тут, в

клубі "Гонг", він був опонентом — спортсменом, якого виставляють, щоб поставив гідний опір фавориту, щоб виглядав міцним горішком, котрого врешті-решт розколе улюбленець трибун. І він цілком виправдовував своє призначення: за місяць до свого бою починав тренуватися, вганяв (вміє, майстер спорту таки) себе в непогану форму, давав пристойний бій, як правило, програвав, отримував свої гроші й жив собі, як умів, далі. А тут завівся, як в старі часи: грів чуприну на тренуваннях, не сачкував на снарядах, викладався у спарингах... Жодної високої мотивації в Кряки не було: він просто загорівся ідеєю дійти до фіналу, а там як буде. За вихід у фінал обіцяли аж дев'ять тисяч баксів, а йому така сума була аж он як потрібна! Об'єктивно ж виходило, що за останні десять років він зараз був у найліпшій формі, і все, що сталося з ним за цей час, — майже цистерна випитої горілки, непевне життя найманого тітушки, бійки під час рейдерських атак, вимушені простоти та перерви в тренуваннях — усе це практично не далося взнаки. Стиль його боксування так і залишався незграбним, якщо не сказати кострубатим, але Кряка був дуже незручним для суперників, боксував уперто й напосідливо, демонструючи стійкість, котрої від нього давно не бачили, й Герман Ковач, що час від часу навідувався на тренування, новими очима поглядав на Кречотня, дивуючись, що не розгледів його раніше. А на боксі та боксерах генерал знався дуже добре. Не менше дивувався й Рагім Азізов, що вже звик не брати Дмитра до уваги. Вони ніколи не зустрічалися в рингу ані в на спарингах, ані на змаганнях, але котировки в клубі в них були занадто різномірні. Те, що Дмитро — добре навчений стійкий боєць, здатний піднести будь-кому прикрий сюрприз, стало для Рагіма неприємною несподіванкою. Бачив метаморфози, що відбувалися із Крякою, і Вітрук, але він-то колись знав приятеля саме таким, просто конкретної спортивної мети в того останніми роками не було, от він трохи й розпустився. Хай там як, але було дуже схоже, що саме Кречотень зубами вирве заповітне місце в команді.

Довго б Вітрові довелося гадати, хто цей таємничий четвертий, якби в залі клубу "Гонг" після боксерів не тренувалися кікбоксери.

— Привіт, — сказав йому, зустрівши в роздягальні, Степан Чернов, молодий кандидат в майстри спорту, що в ніч розгону студентського протесту опинився волею Ковача в Станіславовій групі.
— Знаєш, кого я вчора бачив?

— Кого? — без особливого інтересу спитав занурений у свої думки Вітер.

— Того старого, що ми тоді зустріли.

— Якого ще старого, — не второпав Вітер. — Коли тоді?

— Ну, тоді, тієї ночі. Ти його ще князем назвав і потім Кряці розповідав, що це він нас відпустив, а не ми його.

"Ага, знаю, кого ми тоді зустріли", — пригадав Вітрук.

— Глобу?

— Глобу, — підтвердив молодик.

— І де ж ти його надибав? — зацікавився він, подумавши, що юний Чернов може й не пам'ятати Глобу в ринзі й усі досягнення того для парубка — давні легенди.

— Так у "В & К". Зайшов я вчора туди у справах, дивлюся — тренується старий, аж гай шумить! Ну, він і красень: у такому віці — такий удар, така реакція! Хрести б'є, як бог!

— Ну-ну! — став неймовірно уважним Вітер. — Кажі, дуже цікаво!

— Так а що казати? — махнув рукою кікбоксер. — Петрович помітив мене й вигнав із зала.

Он воно що, тепер картинка складається: дуже ймовірно, що четвертим членом київської команди буде легендарний Олег Глоба на прізвисько Князь Олег. Зрозуміло, що це саме їх — Глобу й Вітрука — генерал Ковач бачить у фіналі, і що все буде зроблено для того, щоб жереб впав саме так. Ясно, як Божий день, що генералові для чогось дуже бажана саме Вітрова переконлива перемога.

От тільки для чого це потрібно колишньому чемпіонові Глобі, що підкорив колись чимало спортивних вершин, Вітрукові було невтямки.

15. Куди подавати заявку

До поштової скриньки, що висіла в під'їзді на першому поверсі, Глоба зазірав хіба що для того, щоб забрати рахунки за комунальні послуги, оскільки газет давно не передплачував, широко послуговуючись новинними сайтами в Інтернеті. В мережі тепер все: новини, спортивні трансляції, кіно, словники, енциклопедії, поштова скринька для листування, "хмара" для тримання інформації — що хочеш. Листи тепер електронні й приходять на e-mail, а паперовими

залишилися хіба що офіційні повідомлення з установ. Колись було, напихували повну скриньку рекламної продукції: буклетів, листівок, навіть газет, але тепер практично вся ця реклама перемістилася в мережу. Хто ж захоче витратитися на поліграфію, коли можна обійтись без неї? Тому цих проспектів тепер майже й не носять. І так, мабуть, у всіх мешканців. А скриньки як висіли, так і висять — біля комірчини консьєржа.

Сьогодні там не варто чогось шукати: квитанції забрав днями, а більше нічого й не буває, але підсвідомість нав'язливо пропонувала Олегові перевірити. Задзвеніли ключі, повний оберт — і замок відкрився, дверцята розчахнулися. Чого-чого, а от цього він не очікував: побачив там чималий складений аркуш крейдованого паперу. Витягнув, розгорнув — нічого собі, та це ціла афіша. Посередині — красень-атлет в екіпіруванні боксера-професіонала — червоні труси, червоні ж рукавички та боксерки — стоїть у бойовій стійці серед пломеню. Напис яскравий: "Професійний бокс", нижче: — крупно: "БИТВА СТОЛИЦЬ", а далі під ним дрібніше: "Меморіальний турнір пам'яті Степана Хорошка за участі найкращих бійців другої середньої ваги Києва та Слобожанська". В лівому верхньому кутку помітним шрифтом: "15 лютого о 16-00", під ним — "Клуб професійного боксу "Гонг", ще нижче — адреса: "вулиця Електрозварювальна, 13"; у правому — організатори: "Федерація боксу України, Спілка бойових мистецтв, клуб "Гонг"

Нижче, там, де вогонь під ногами боксера, список учасників у дві колонки:

мсмк ²⁴ Олег Глоба (Київ)	мс Олександр Веліканов
мс ²⁵ Станіслав Вітрук (Київ)	(Слобожанськ)
мсмк Рагім Азізов (Київ)	мс Артем Окунь (Слобожанськ)
мс Дмитро Кречотень (Київ)	мс Володимир Слободянюк (Слобожанськ)
	мс Михайло Криницький (Слобожанськ)

Далі — зовсім дрібно: "Жеребкування відбудеться перед початком змагань".

²⁴ Майстер спорту міжнародного класу.

²⁵ Майстер спорту.

Прізвище "Глоба" було взято червоним маркером в овал, від котрого йшла червона ж стрілка до адреси клубу "Гонг", біля котрої червоніло одне-єдине слово, написане великими друкованими літерами: "Заявляйся!"

Про цей клуб, не так уже й давно відкритий у колишній промзоні, Олег чув, але ніколи там не був: чемпіонатів там не проводили, тільки якісь незрозумілі, як от і цей, турніри та якісь другорядні змагання. Поговір, що ходив у боксерських колах, приписував "Гонгу" організацію підпільних боїв — за правилами та без правил, зате з тоталізатором, втаємничені пошепки як великий секрет казали "ментівська конюшня", а одного разу він чув навіть "тренувальна база бойовиків". Тоді він подумав: "ментівська" — можливо, а от прямо-таки щоб база бойовиків — ой, навряд. Тепер, після бачених орд навчених основам кулачного бою молодиків-тітушок, що використовувалися як піхота в побоїщах із майданівцями, Глоба вже не був аж таким категоричним.

Імена учасників Олегові нічого не говорили, хіба що Азізова він бачив кілька років тому на міжнародному турнірі, та ще оце — Вітрук — десь чув. Ну, діючих майстрів десятки, якщо не сотні, усіх не знатимеш, скажімо, про існування цього Едуарда, з ким тепер він часто працює в спарингах, теж ще недавно навіть не підозрював, а хлопець дуже непоганий, будь-якому суперникові явно не подарунок.

Він стояв біля поштових скриньок із афішею в руках, намагаючись придумати, що ж робити, і дуже схоже, що обличчя його було геть не радісним, бо спостережлива консьержка Тетяна Іванівна, колишня вчителька географії та біології, стурбовано спитала:

— Вам зле?

— Та ні, нормально, дякую, — взяв себе в руки Глоба й спитав у свою чергу:

— А ви не бачили, хто мені це до скриньки засунув? — і показав їй афішу.

— При мені ніхто, а я майже не відлучалася, хіба в туалет, — поспіхом завірила та.

— Та вас же ж ніхто не звинувачує, — заспокоїв її пожилець.

"Мабуть, правильно буде зробити так", — подумав Олег, витягнув з кишені телефон та відшукав потрібний номер:

— Валентине Петровичу, це я. Ви ще в клубі? Ви не проти, якщо я зараз під'їду?

Той відповів, і Олег гмикнув:

— Та ні, на сьогодні натренувався достатньо, просто я тепер знаю, куди заявку подавати.

— І куди ж? — байдуже спитав тренер.

— До клубу "Гонг".

— Он воно що, — прозрів той і додав уже серйозно. — Звісно, їдь, поговоримо.

Десятирічний "Фольксваген - Бора" завівся, як новий, і жваво покотив. Олег купив його, ще коли виступав за професійний клуб в Німеччині, за цей час жодних претензій до автомобіля не мав і з жалем розумів, що от-от змушений буде його міняти на новіший. Розумний маршрутизатор повів його чомусь через Хрещатик, повідомивши, що відстань — п'ять кілометрів вісімсот метрів, їхати 16 хвилин без заторів. Рух був не такий напружений, як вдень, але все одно зівати не випадало: легковиків в місті останніми роками помітно побільшало, вулиці залишилися тієї ж ширини, а їздити люди стали так, буцімто правила писані для всіх, крім них. Тоді, після повернення з Німеччини, Олег десь із рік не міг знов звикнути до такого числа автомобільних хамів за достатньої кількості дорожньої поліції. Пару раз, було, й пики бив, але всіх не відлупцюєш. Він взагалі вважав, що треба зробити, як деінде в Європі: в центр багатьох великих міст приватному автомобілеві просто дороги нема: залишай машину на стоянці та їдь на метро чи велосипеді...

Він їхав та думав собі про це, не помічаючи, як за ним прилаштувалася старенька на вигляд "Тойота-королла" з непримітною, якщо не сказати ніякої, зовнішності водієм — тим само, що слідкував недавно в кафе за Вадимом та його подружкою. Але навіть якби Олег його помітив, що б це йому дало: він же ніколи не бачив другого організатора викрадення хлопця, та навряд чи й Анна змогла б його впевнено упізнати — от, трапляються ж такі обличчя...

Олег заїхав у двір на Петлюри, а непоказна "Тойота" покотила прямо в бік вокзалу. Глоба знайшов місце та припаркувався, вчергове дивуючись, які дорогі машини стоять тепер під спортклубом і скільки їх. Колись тут стояла лише директорська "Волга" з оленем на капоті, ще, по п'ятницях, у день виїзду на дачу, тулився "Москвич" тренера Кобиліна. Тепер і директор був не той, і машина в нього зовсім інакша.

Старий тренер так і сяк покрутив афішу в руках, мало не понюхав її, уважно роздивився картинку й написи, сказав незрозуміле: "Ага", — й повернув шмат паперу Олегові.

— Ну, ліцензію ми тобі зробимо, заявку завтра подамо, це перше, — почав він.

— Ви самі, від клубу, — уточнив Глоба.

— Самі, аякже? — здивувався Валентин Петрович, а потім приструнчив: — Не перебивай, я і сам зіб'юся! Значить, заявка, це раз. А ще, там написано "друга середня вага" — це два. Нагадаю, це — "до сімдесяти шести кеге", а ти стільки важиш чи запросто затягнеш на напівважку?

— Сім кіло всього зайвих, — погодився Олег.

— Отож, — пробурчав старий знавець боксу. Він взагалі з віком став буркотуном. — Це в двадцять років сім кіло скидають за добу, а в твоєму віці різка втрата ваги призведе до втрати сили й витривалості. Ну, і основне: вліз ти в лайно, хлопче, по саме не хочи. У цього клубу дуже мутна репутація: уперто говорять, що основний бізнес в них — тоталізатор на підпільних боях, що є вже кілька покалічених спортсменів, котрим ніхто не оплачує лікування: дали гонорар за бій і бувай здоровий, а один, подекують, що був зв'язався з ними, взагалі зник: нема ніде і знайти не можуть, а люди кажуть: так його там відлущували, що від побоїв у роздягальні помер, а тіло, мовляв, до лісу вивезли, зарили — от і кінці у воду. Президент того клубу — Герман Ковач, колишній боксер у надважкій вазі.

— Я його пам'ятаю, ми з ним колись давно перетиналися в збірній, — пригадав Олег. — Разом на олімпійській базі в Кончі-Заспі тренувалися. Тільки недовго ми були в одній команді: я лише входив у великий сорт, а він уже закінчував і незабаром пішов. Казали, ментом став.

— Став? — витріщився тренер. — Та він же за "Динамо" виступав, а в них, як і в ЦСКА, було заведено: ти тренуєшся та за них виступаєш на всіх найкрутіших змаганнях, а тобі за це і звання йде, і стаж, і зарплата, бо числишся ти не спортсменом, а ментом. Та ти ж сам знаєш, сам армійцем був.

Глоба кивнув на знак згоди, а Валентин Петрович повів далі:

— Ну от: виступав він за "Динамо" років п'ятнадцять, у першій половині дев'яностих закінчив спортивну кар'єру — а вже майор, з вислугою. Так в органах і залишився. Боксером він був таким собі: ні тее, ні онеє, себе занадто любив: зайвий раз не ризикне, ходить, перекривається, на рожен не лізе, особливо, якщо проти нього небезпечний суперник. Цілу філософію розвів: "Я, — каже, — краще два рази за бій точно вдарю й жодного удару не пропущу, аніж нанесу

візьме й нагору заносить. Своїм у керівництва став, те його просувати почало. Коротше кажучи, винесло його в начальство якось аж занадто круто. Мінялися президенти, прем'єри, а він тільки матерів. Жирком обростав як у прямому, так і у переносному сенсі. Став не останньою людиною в міністерстві. Коли ці до влади прийшли, його спочатку навіть підвищили, а потім він чомусь — раз! — і швиденько вийшов у відставку. Клуб цей відкрив років зо два тому, за бої я тобі сказав, а ще кажуть, що він владі тітушок поставляє... Мутний він і клуб його мутний. Не зв'язуйся з ними, відмовся краще, тут відмова — не ганьба.

— Не можу я відмовитись, — сумно відповів Глоба. — В них у заручниках мій друг, якого вони обіцяють віддати, якщо я переможу.

— А якщо не віддадуть: от сказали, а не віддадуть, або його вже в живих нема? — хрипко спитав Петрович.

— А що мені залишається робити? До ментів звертатися? Так вони й кинуться допомагати: ви ж самі кажете, що він хоч і у відставці, а таки генерал. Ті обіцяли подзвонити, так я скажу, що битимусь лише у випадку, якщо Вадим буде в залі.

— Ну-ну, — із сумнівом сказав тренер.

Тут у Глоби задзвонив телефон. Номер не визначився.

— Алло, — негайно відповів Олег.

— Пане чемпіон, — сказав той саме, що й минулого разу, незнайомий чоловік. — Ви хотіли почути голос однієї людини? Тож слухайте.

— Олеже, привіт, це я, — одразу за цим пролунало в апараті.

— Вадиме? — озвався Глоба.

— Я, — підтвердив той і затараторив. — У мене все в прядку: я здоровий, мене годують.

— Тебе не б'ють?

— Ні, — впевнено відповів Вадим.

— Скажи повною фразою, щоб я знав, що це ти говориш, а не хтось прокручує мені запис.

— Ні, мене не б'ють, це я, ніякий не запис, — завірив той.

— Ну, досить, — залунав голос незнайомця. — Глобо, ти почув?

— Так.

— Бачиш, з нашого боку все чесно, гляди, не надумай хитрувати, бо гірше буде, — пригрозив невідомий.

— Я не хитруватиму, але і ви теж не хитруйте. Я хочу бути спокійним, що ви мене не обдурите, тому битимусь лише в тому випадку, якщо побачу Вадима.

— Я передам ці слова кому слід, — сказав голос та дав відбій.

15. Матері твоїй ковінька!

Восени Вітер поміняв авто. Нове теж було "Фіатом", але вже не "Тіпо", а "Пунто". Так, теж вживане взяв, п'ятилітнє. Але воно порівняно із попереднім було бездоганим, жваво бігало, майже на ламалося і так припало до душі Станіславові, що він ставився до нього, майже як до живої істоти, й любовно називав "поні". Сьогодні він прикотив на "поні" на тренування, спокійно — тепер у нього було біля клубу "його" місце — припаркував машину, вийшов і раптом побачив перед входом свого знайомця Олександра Куца, того самого здорованя, з котрим раніше вони часто виконували різні завдання Германа, в тому числі, й тієї пам'ятної ночі, коли над Києвом гудів набат.

— Привіт, — посміхнувся колишній борець.

— Привіт, — підморгнув Вітер і потиснув руку. — Як ти?

— Більш-менш, — знизав плечима гевал. Хвалитися йому не було чим, а жалітися в цьому середовищі не заведено — щоб, бува, не уславитися за скиглія. — От сюди в охорону перевели.

— А тутешня охорона не ображається, що буцімто ти в них роботу забираєш?

— Так а ми їм не заважаємо, у них — своя робота, у нас — своя: окремий об'єкт у підвалі, охороняємо тут декого, їхнього шматка з рота не видаємо, — запевнив силач. — А як сам? Чув, ти тепер в шоколаді?

— Є таке, — погодився Вітер. — Тут же, знаєш, турнір затіяли...

Про це Куц знав, бо на дверях клубу висіла яскрава афіша: не захочеш, а помітиш, тому він мовчки кивнув у відповідь.

— Ну от, а я в команді щось тіпа першого номера, — вів далі Вітер. — Так у мене тут зараз повна чаша.

— Ти — перший номер, не Князь Олег? — із сумнівом перепитав Олександр. — У нього і регалій більше, і в списку на афіші він поперед тебе, та й сам ти тоді йому такі дифірамби співав...

— Хтось його хоч раз у клубі бачив? — роздратовано перепитав Станіслав. — Як може бути першим номером команди той, хто з нею не тренується?

— Ну, не знаю, — знизав плечима крем'язень. — Я так подумав. А тобі видніше, хто.

Неприємна правда полягала в тому, що так подумав би кожен з тих, хто хоч трішечки знався на боксі, бо одне діло — міцний добре навчений майстер, інше — знаний чемпіон. Наразі ніхто не поставив би Вітрука першим, а якби Олег тренувався тут, в "Гонгу", то дуже ймовірно, що всі ласі шматки були б йому, і Станіслав сам прекрасно знав це. Недолугий амбал одним запитанням зруйнував ілюзію, котра так подобалася. "Незабаром побачимо, хто з нас перший номер," — сердито подумав Вітер. Він кинув Кущеві:

— Добре, бувай, ніколи мені, тренуватись треба, — і взявся за ручку дверей, відвернувшись від борця. Кущ подивився вслід Вітрові: звісно, недобре вийшло, що приятель образився, але треба ж таки розуміти, хто ти, а хто Князь Олег. У єдиноборствах є лише один спосіб довести свою перевагу: перемогти. Переможеш його, як тоді Азізова, тоді й кажи, а поки... Вітер зайшов до клубу й грюкнув дверима.

У двір заїхала старенька "Тойота" і припаркувалася поряд із сірим "Опелем". З неї вибрався тихушник з невиразним лицем, побачив Куща й накинувся на нього:

— Ти що тут робиш?

— Повітрям дихаю, — відповів той.

— Тобі платять за те, що ти повітрям у дворі дихаєш, чи за те, що ти охороняєш об'єкт у підвалі? — визвірився непримітний. — Ти тут дихатимеш, а хто об'єкт охоронятиме?

— Там є боєць. Крім того, там залізні двері, на них — амбарний замок, а вікна немає. А нас і ставлять по двоє для того, щоб можна було відійти в туалет, перепочити, поїсти. Не цілодобово ж у підвалі сидіти, — заперечив охоронник.

— Давай-давай, помудруй та огризайся частіше, диви, не тут, а на Грушевського під градом коктейлів Молотова опинишся, ба й взагалі без роботи, — дивлячись Кущеві прямо у вічі, заходився страхати борця опер. Але той не злякався:

— Якщо Герман Михайлович скаже, піду й на Грушевського. А якщо виявиться, що там тебе не буде, то ще й з превеликим задоволенням. Краще з майданівцями махатися, ніж оці наїзди терпіти. Я щось не пригадую, як я до тебе, — почав заводитись Кущ, — на роботу наймався, що ти тут командуєш та дорікаєш. Такого ще не бувало, щоб я задурно хліб свій їв! Мені Герман доручив роботу, я

перед ним і відповідаю! Приїхав тут командувати. А ти хто, щоб мені вказівки роздавати? У себе в місті командуватимеш! Ти свою як слід роби, щоб самому на Грушевського не опинитися!

Непоказний відчув, що здоровань от-от вибухне, й вирішив відступитися:

— Старий, ти ж розумієш, що вся робота, в тому числі моя, не матиме жодного сенсу, якщо шмаркач втече? І я не беруся пророкувати, яким тоді буде гнів Германа й хто потрапить тоді під роздачу, — проникливим тоном сказав він. — Зрозумій, тебе ніхто не хотів образити, таж ми всі на нервах...

Куц промовчав, навіть головою кивнув, буцімто погодившись, але всередині в нього продовжували клекотати емоції, а непоказний вдавано усміхнувся й пішов до клубу. Борець-ветеран з ненавистю подумав: "Не працював би ти на Германа, я би тобі швидко башку відкрутив!" Він з досадою плюнув під ноги й теж пішов до клубу, але не на другий поверх, як тихушник, а до підвалу. Там, зручно всівшись у дорогому офісному кріслі на коліщатках, сидів його напарник, такий само здоровий чоловік з бичачою шиєю, крутими плечима й поламаними вухами — Іван Марущенко, теж колишній борець.

— Щось ти швидко надихавсь, — сказав він Куцеві.

— Там подихаєш, — скривився той. — Не встиг вийти, як почалося: "Чому ти тут, тобі за що гроші платять?"

— І до тебе теж Глист причепився? — здогадався Іван. — Теж на людях?

"Як точно він його обізвав", — подумав Олександр.

— Ні, — сказав вголос він, — людей не було. Але я не впевнений, що його б це зупинило.

Сьогодні непримітний тихар надбав прізвисько та двох якщо не ворогів, то впертих недобррозичливців. Ці двоє, звикши за життя бути сильними та незалежними, могли забути лайку чи сварку, вибачити бійку — побилися й розійшлися, чого в житті не трапляється — але не вмiли вибачити зневаги до себе.

Тим часом Вітер пройшов до роздягальні, швидко перевдягнувся та вийшов у зал. Шаварш помітив його, підійшов і, привітавшись за руку, сказав:

— Стасе, лікар сказав, щоб ти зайшов до нього перед тренуванням.

— А що сталося?

— Та нічого, звичайна формальність: тиск, пульс, вага... таке. Зайди зараз, щоб потім балачок не було.

Кабінет лікаря знаходився на другому поверсі, де й приймальня президента клубу. Вітер піднявся сходами і пішов коридором. Двері до приймальні були прочинені, Станіслав зазирнув — там нікого не було. Симпатична секретарка, що давно подобалася йому, кудись вийшла. Ну, нема то й нема, зайдемо наступного разу, він пішов би далі, але раптом почув у шефовому кабінеті голоси: Германів і ще чийсь — і говорили там про ту єдину людину, котра могла його зараз зацікавити.

— Я Глобу давно знаю, — плив з-за дверей голос Ковача. — Людина він дуже специфічна. Як би це пояснити? От був у давнину такий китайський поет — Лі Бо. Чули? ... Ясно. Кажуть, найвизначніший їхній поет. Давно жив, століття тому. Усе у нього було: визнання, учні, шанувальниці, подорожував багато... А от не жилося чоловікові спокійно. Усе йому не так. Зробили академіком — відмовився: тоді китайським академікам, бач, вина пити не можна було. Став придворним поетом імператора — пішов у відставку, бо з сановниками ладити не хотів. Та й помер він зовсім не так, як личить шанованій людині. Закортіло йому з Місяцем, що відбивався у водах Янцзи, обійнятися. Йому, бач, обіймів жінок, рідних та друзів мало. Не те. Обійми Місяця йому знадобилися... Кинувся він у річку, хап — а нема там Місяцю. Так і втопився. Отак і той Глоба: що йому людське життя, що обійми звичайної жінки? Не треба, набридають швидко. Йому Місяць подавай! Його Місяць манить!

В кабінеті помовчали, а потім чийсь безбарвний голос сказав:

— Я дзвонив, Глоба затявся: заявив, що битиметься лише в тому випадку, якщо побачить пацана в залі під час боїв.

— От проблема, — зі знайомими іронічними нотками відповів Герман. — Хай побачить, що віскряк живий. Виведете, покажете й заведете назад у підвал. Побачив? Усе, бувай здоровий і бийся!

— Нащо він вам здався, той Глоба, товаришу ген... Германе Михайловичу? Чи вартий він таких клопотів? — заговорив, як загарчав, грубим нутряним, наче ведмежим, голосом хтось третій.

— У мене з ним давні рахунки, Сашко, — сухо проговорив Ковач. — Ще з тих часів, коли я в збірній був. А я — людина, котра завжди — рано чи пізно — платить по своїх рахунках та повертає борги. Був час, коли нам з ним складно було зустрітися: різних сферах життя перебували, навіть в різних країнах. А тепер настав час розплати.

— Вам видніше, — погодився той. — Але про всяк випадок знайте, що в мене теж є до цього Глоби певні претензії.

— А я би хотів знати от що, — поцікавився власник невиразного голосу. — Що ми робитимемо з цим сопляком, якщо Глоба програє?

Вітер напружився, сторожко, як прикордонна вівчарка в дозорі, вслухаючись у розмову, що доносилася з кабінету.

— Та яка різниця, виграє Глоба чи програє, — гмикнув Ковач. — Для пацана це нічого не міняє. Після боїв вивеземо подалі за місто — і геть як з очей, так і з думки! Це питання вирішене. Так, а що в нас із розміщенням слобожанської команди?

Ця тема не була аж такою цікавою, і Вітер тихенько вислизнув із приймальні та попрямував до медкабінету.

— Що сталося? У тебе пульс, наче ти тільки-но крос пробіг, — здивувався старий спортивний лікар Вадим Андрійович Барабаш, а помірявши тиск, здивувався ще більше: сто шістдесят на дев'яносто. При твоїх стандартних сто двадцять п'ять на вісімдесят це ненормально. У тебе все в порядку вдома? Як ти спав? Чи немає в тебе якихось стресів?

Отримавши негативну відповідь, медик задумався, почухав кінчик носа, послухав Станіславові легені, поміряв йому температуру, подививсь склери, зазирнув у горло, торкнувся до мигдалин, знизав плечима й сказав:

— Дивно. Не бачу причин для підвищеного тиску та пульсу. Але ти сьогодні тренуйся в щадному режимі. Не приведи Господи що — одразу до мене, а завтра підійдеш, я тебе ще раз огляну. Йди, — відпустив він спортсмена, а сам витяг його картку й заходився щось туди записувати.

Тренування явно не заладилося, Шаварш був дуже незадоволений, а добив Вітра в роздягальні Кряка:

— Пам'ятаєш того малого вилупка, що ти не дав мені відлупцювати тієї ночі на Горького?

— Того, зі стрічками на рюкзаку? Та так, розпливчасто, не знаю, чи й пізнав би, якби зустрів, — гмикнув Вітер.

— А в мене зорова пам'ять абсолютна, — похвалився Крекотень. — Кого хоч раз бачив, не забуду ніколи й ні з ким не сплутаю.

— Так а до чого ти це сказав? — не зрозумів приятелевих логічних ланцюгів Станіслав.

— А до того, що я сьогодні того жевжика тут у дворі бачив. Так-так, — завірив він Вітрука, що мовчки витріщився на нього. —

Прийшов я сьогодні раніше, ніж зазвичай: попрацюю, думаю, в тренажерному залі. Коли бачу: прогулюються вони з нашим Сашком Кущем парою, кола нарізають. Придивився, а він до нашого борця кайданками ментівськими прикутий. Мене помітили — шасть у двері, а в клубі згинули, як марцевий сніг.

— Це точно той? — засумнівався Станіслав. — Помилки не може бути?

— Точніше не буває. Не сумнівайся. Я тобі більше скажу. Пам'ятаєш побоїще на Банковій? Так от, я абсолютно переконаний, що бачив там цього ботана, якого ти так великодушно пожалів, разом із твоїм хваленим Глобою, з котрим ми теж зустрічалися тієї першої ночі. І котрого ти так не хотів трішечки повчити битами. І я кладу на це голову свою, що вони знайомі й були вони разом, а не просто різні люди опинилися в одному й тому само місці.

— Матері твоїй ковінька! — тільки й сказав Вітрук.

— Отож, — відповів йому Кряка. Він і уявити не міг, скільки дав інформації для роздумів тямучому від народження Вітрові.

16. Де хлопець?

— Де хлопець? — з люттю дивлячись у глибоко посаджені злі Германові очі, спитав Олег.

— Що не так, Олеже? — примружившись, цинічно спитав Глобу президент клубу "Гонг". Як два бійцівських пси, вони стояли посеред рингу на відстані кидка один від одного: ладний, міцний та мускулястий, як стафордширський тер'єр, боксер, котрий щойно переміг у турнірі, та великий, огрядний, із помітною зайвою вагою, схожий на вгодованого бульмастифа власник бійцівського клубу, котрий цей турнір і організував. В очах відставного генерала світилася холодна за давнє ненависть.

— Який хлопець? — повів далі Ковач. — Про що ти?

— Ми домовлялися: я перемагаю, а ви відпускаєте Вадима.

— Чекай-чекай, — Герман виставив перед собою на рівні обличчя обидві руки долонями вперед так, начебто намагався утримати величезну високу шафу, що от-от завалиться на нього. — Якого Вадима? Коли це ми — я з тобою — про щось домовлялися?

— Ти показав мені його на початку турніру он у тому вікні, — тицьнув пальцем на вікно Германового кабінету Олег. Він відчув, як

шалена лють піднімається від грудей гарячою хвилею й от-от заволодіє ним, заглушивши здоровий глузд. Він усвідомлював, що гнів — не найкращий порадник, і намагався стриматися. — Ти прекрасно розумієш, про кого йдеться. Ти мене багато років знаєш, я не відступлюся. Германе, віддай хлопця, бо гірше буде!

— Та ти з глузду з'їхав, Княже Олег! Ти погрожуєш мені у моєму власному клубі, де в мене за спиною добра сотня моїх бійців? — з удаваним здивуванням широко розвів руки, досі тримаючи в лівій — кубка, а в правій — диплом переможця турніру, так і не вручені Глобі, колишній товариш по збірній команді. Крізь награне здивування в його голосі відчувалася ледь прихована погроза.

Мертва тиша, схожа радше на раптовий затишок перед бурею, миттєво накрила бійцівський клуб. Здавалося, в повітрі сконцентрувалася така напруга, що ще секунда, і так жажне, що рознесе й саму будівлю на шмаття.

— У нього за спиною не менше, і вони не гірші за твоїх, тяже²⁷, — раптом голосно, на весь зал, сказав Валентин Петрович. — Отже, віддай парубка та розійдемося добром.

Герман Ковач роззирнувся й раптом усвідомив, що практично половина глядачів — учні знаного тренера, боксери та кікбоксери, — колишні та чинні, — що тренуються в клубі "B & K" або не так давно завершили спортивну кар'єру. Дідько, нащо було робити вільний вхід? Усе вірно, хотів прилюдної ганьби для Глоби й знав, що прийдуть дивитися турнір в основному боксери. Перед боксерами й кортіло зганьбити його. Але *такого* відставний генерал не передбачав.

— І де він у мене, по-вашому, знаходиться, цей ваш парубок? Тут, в клубі? — єхидно спитав у Петровича Ковач. — Пошукайте, може, знайдете. А як ні, я тебе, старий шкарбуне, як жабу роздеру!

— А роздиралка в тебе не відпаде? — стискаючи кулаки, загарчав на нього Глоба.

Бійка ставала неминучою. А кілька годин тому здавалося, що все буде гаразд.

... Олег з Дубчаком та двома секундантами приїхали до клубу "Тонг" ввечері за день до змагань на зважування. Супервайзером²⁸ виявився знаменитий Олексій Білогрудов, той самий, що років п'ятнадцять тому в самому Лондоні одним ударом відправив

²⁷ Тяж — жаргонна назва спортсмена-важковаговика (від рос. — тяжелый).

²⁸ У професійному боксі — головний суддя змагань, також контролює зважування й опікується призовим фондом змагань.

улюбленця англійської королеви британця Спенсера спочатку на канвас рингу, а звідти — прямо до лікарні. Факт його причетності до цього турніру неприємно вразив Глобу: він-то розумів, що Олексія можуть використовувати, як то кажуть, на темні очі, але на серці все одно скребло, як кішка лапою. Зважування проводив лікар турніру Вадим Андрійович Барабаш, колишній начмед міського спортивного диспансеру, з котрим теж у колишні часи не раз довелося зустрітись. Ваги стояли звичайні, медичні, хоча сучасні, не механічні, а електронні. Олег сухо кивнув обом, тут же скинув куртку, кросівки, залишившись у спортивних штаних та футболці, дочекався слова "давай" від медика й став на платформу приладу. Лікар уважно подивився на екран, потім на бійця, ще раз на екран, підійшов до супервайзера і, нарешті, оголосив:

— Сімдесят п'ять — п'ятсот.

Заблмали спалахи й заклацали затвори фотоапаратів. Ага, це журналісти тут як тут, їх небагато, з десяток, усі Глобі відомі. "Малувато їх", — з несподіваною досадою подумав Олег. Не очікував, що його повернення викличе не надто великий інтерес у колег. Хіба що не до нього через події на майдані. Він зійшов з ваг, став у бойову стійку, позуючи — знов заклацали затвори — й постояв кілька секунд. Потім повернувся до лікаря:

— Передайте кому слід: моя умова в силі, — після чого взувся й, підхопивши куртку, спитав у супервайзера, чи може йти.

Поки він взувався, до нього підскочили кілька репортерів.

— Без коментарів, — жорстко знищив у зародку їхнє бажання спілкуватися Глоба. Журналісти, знаючи характер колеги, прив'яли. Але один не здався: з мікрофоном та оператором він сунув просто до Олега:

— Будь ласка, запитання від "Чоловічого каналу"!

Ага, та це ж Дмитро Незабудкін, у недалекому минулому — крутий кікбоксер та рукопашник, переможець міжнародних змагань, а тепер — спортивний журналіст і поет. Ну, цього ми знаємо як по спорту, так і по роботі, пару разів навіть на пиво разом ходили!

— Тільки одне, — погодився Глоба.

— Пане Олеже, ви вже все довели в професійному боксі, скажіть будь ласка, що вас спонукало повернутися на ринг та взяти участь в цьому турнірі?

Той, хто все вже довів, глянув прямо в об'єктив, усміхнувся невесело й відповів просто:

— Скучив за боксом.

Олег підхопив передану йому одним із секундантів куртку й рушив на вихід. І тут йому зустрівся в супроводі відомого тренера Шаварша Гаспаряна спортивної статури молодик з дуже знайомим обличчям. "Один із суперників, мабуть", — подумав Олег і тут пригадав: саме його він бачив *тієї* ночі. І раптом сплигло в пам'яті прізвище, бачене в афіші, й зіставилося з реальною людиною.

— Вітрук? — спитав він у Дубчака.

— Він, — підтвердив Валентин Петрович. — Пам'ятаєш його?

— Ну, більш-менш, — невпевнено відповів Олег.

— Гляди, тепер з ним так, як минулого разу, не буде. Він дуже небезпечний і, мабуть, буде твоїм основним конкурентом. Хоча, Азізова та Криницького із Слободжанська теж, мабуть, не варто скидати з рахунків.

— Я не пам'ятаю, як було минулого разу. А Криницького я взагалі не знаю, — знизав плечима Олег.

... Глобі жереб підніс Слободянюка, Вітруку — Веліканова, Азізову — Окуня, а от Крекотневі — того самого Криницького, на котрого звертав Олегову увагу тренер. Ще й цій парі випало першій на ринг виходити.

Очевидно, Кряка добре усвідомлював, що за один йому протистоїть, бо вийшов зібраним та рішучим. Він одразу захопив центр рингу й заходився тіснити свого суперника, правильно вибирав дистанцію для ударів та час їх наносити. Той скоріш за все знав Дмитра раніше або чув про нього від тренерів, чекав на гідний рівень опозиції, не більше, але ніяк не очікував, що той на всі жили рватиме. Але Крекотень напосідав, грамотно обрізав кути, пробивав значно більше точних ударів і в першому раунді очевидно переміг. Вдарив гонг, давши спантеличеному Криницькому хвилиний перепочинок. Він вирушив до свого кута, і там на нього незгірш за Кряку напосів тренер:

— Не дозволяй йому йти на себе, відкидай джебом! На ногах, на ногах працюй та джебом, джебом.

Шаварш був спокійним, він похвалив:

— Добре. Так дій і надалі, хіба що не забувай по корпусу жорстко працювати.

Крекотень примудрився весь другий і частину третього раунду зберігати такий малюнок бою, але Криницький потроху

пристосувався, почав працювати на відходах, і в нього стало щось виходити, він інколи влучав в ціль.

— Молодець, Дмитре, — сказав у перерві перед останнім раундом Гаспарян. — Два раунди ти точно виграв, третій, мабуть, теж, залишилося не програти четвертий. Ти бачиш, він трохи пристосувався до твого стилю. А ми стиль змінимо: підійшов з одним-двома ударами — й у клінч! Влучив-не влучив — клінч²⁹.

Кряка слухняно цілий раунд раз по раз атакував і одразу ж приклеювався до суперника, не даючи йому проводити активні дії. Вердикт усіх трьох суддів поза рингом був однозначним: переміг Кречотень, і рефері, що судив бій, підняв Дмитрову руку.

Хто стане переможцем у наступній парі, стало ясно з перших секунд: Вітер ганяв Великанова по рингу, з гросмейстерською точністю прораховуючи свої комбінації, бездоганно пересувався, був елегантним і безжальним. Його суперник, непоганий, в принципі, майстер, виглядав безпомічним новачком і відверто виживав, цілком зосередившись на захисті. Глоба аж задивився у великий плаский екран, що висів у нього в роздягальні й показував усе те, що відбувалося в рингу.

— Який красень, — зачудовано сказав Олег.

— Отож, — погодився тренер Дубчак, котрий, побачивши, в якій формі реально знаходиться Вітер, відчув не захоплення, а легке занепокоєння. — Думаю, бій закінчиться достроково. А цей — так, красава, до речі, на тебе в молодості дуже схожий.

— Хочете сказати, що на мене чекає бій із самим собою? — гмикнув Олег.

Дубчак промовчав.

Слобожанський тренер прочитав ситуацію не гірше за Валентина Петровича, тому наприкінці другого раунду викинув на центр рингу білого рушника, що на боксерській мові означає: наша команда визнає поразку свого бійця та просить негайно припинити поєдинок.

А от у наступної пари все пішло не так: Окунь виявився дуже швидким, вертким, як в'юн, прекрасно координованим боксером, що до того ж був добре навченим та не з боязких. Потужний Рагім Азізов намагався повторити те саме, що в першому бою робив Кряка, але нічого в нього не виходило: спритний та гнучкий суперник, здається,

²⁹ Клінч — «взаємний захват у боксі» - *амер. clinch* [1863] < *амер. clinch* [1829] «захвачувати суперника під час поєдинку з боротьби чи боксу» /Craigie I,528/.

загнаний у кут, раптом опинявся збоку за рукою, наносив кілька відчутних ударів своєю правою по корпусу чи в голову й уходив за спину. Азізов драгувався, кидався на суперника й наривався на жорсткий стопінг зустрічними ударами.

— Не встигаєш, — сказав йому в перерві Шаварш. — І якщо не втягнеш його в розмін ударами на середній дистанції — програєш. Ти його можеш тільки перебити, зламати, а перебоксувати — ні.

Але те саме розуміли й тренери Артема Окуня і, що найважливіше, і сам спортсмен. Він не дав здорованеві змінити малюнок бою, працював на відходах, застосовував сайд-стеми³⁰, змушував суперника промахуватись та втрачати рівновагу, а сам дуже ефективно контратакував. Незабаром наслідки таких дій були дуже помітні на обличчі Азізова, а в четвертому раунді в Рагіма з'явилося досить велике й глибоке розсічення правої брови й кров стала заливати око.

Рефері зупинив бійців, відправив Рагіма в кут і викликав лікаря. Барабаш оглянув травму — вона була дійсно неприємною, але, в принципі, можна було дозволити катмену попрацювати й дозволити боксерам закінчити двобій — і запитально глянув на Шаварша Петросовича. Той розумів, що поєдинок фактично програно й ризикувати здоров'ям спортсмена не варто, — інша річ, якби йшлося про переможне завершення, — а тому ледь помітно кивнув головою, і Вадим Андрійович схрестив над головою руки, припиняючи бій.

Коли Глоба приїхав на турнір, його спитали, під яку музику він виходитиме. Раніше, в Європі, він завжди виходив під "Flight Of Icarus" легендарного гурту "Iron Maiden", але тоді, визначившись з мелодію свого бійця раз і назавжди, турботу про це взяв на себе клуб, і Олег звик про це не думати, тепер же фонограми у нього не було. Та й не до того було.

— "Полювання на вовків" Висоцького є?

— Знайдемо, — запевнив миршавий патлатий радист з клубу "Гонг".

— От під Висоцького я й вийду, — похмуро кинув Глоба.

Настала його черга виходити, він попрямував з роздягальні у супроводі тренера Дубчака й того самого Едуарда, з котрим колись боксував на тренуванні, — це і були його секунданти, — під хрипкий,

³⁰ Сайд-степ — вид активного захисту в боксі, побудований на відході з лінії атаки кроком вбік з метою зайняти вигідну позицію для контратаки.

на межі зриву, спів давно померлого поета. От його тут знали: він ішов, а більшість залу плескала, багато хто навіть звівся. Більш титулований, він виходив другим, і на ринзі вже стояли ринганонсер і команда суперника: сам Володимир Слободянюк, його тренер та якийсь жилавий парубок у спортивному костюмі. Олег піднявся сходами, проліз крізь канати, підійшов до чоловіка з мікрофоном:

— Де хлопець?

Той витріщився на нього, не розуміючи, про що ж йдеться.

— Де хлопець? — уже голосно запитав Олег і одразу почув:

— Глобо!

Повернувся на голос: попід рингом стояв давній — років двадцять не бачилися — його знайомий Герман Ковач. Він кивком голови показав кудись вгору й праворуч:

— Подивись туди!

Олег поглянув: там у вікні, що виходило прямо на ринг, стояв Вадим. Хлопець помітив, що друг на нього дивиться, й помахав рукою, потім відійшов від вікна.

— Ти задоволений? — вищирився у посмішці колишній важковаговик. — Тепер бийся.

... Хто цей Володимир Слободянюк, Олег поняття не мав. Перед ним стояв парубок Вадимового віку, максимум — на пару років старший. "Він тільки ходити почав, коли я вже в збірній був, — подумав Олег. — Але даруй, юначе, так карта лягла, професійний бокс — забавки для дорослих мужніх чоловіків, у мене є мета — визволити Вадима, вільно чи не вільно, але ти став на дорозі..."

А молодий майстер, здається, чітко знав, хто проти нього: він діяв обачно аж до обережності, перекривався, зайвий раз не ризикував, на рожен не ліз. За першої нагоди в клінч ішов, а там в'язався, руки тримав, навалюватися всією вагою намагався... Сам так вирішив, чи тренер йому сказав у перших раундах так бій вести, щоб втомити вікового суперника, хто знає? "Ну-ну, давай-давай, ми й не таке бачили", — подумав Глоба, нагнав темп, засипав суперника різноманітними ударами, ховаючи між несильними дуже сильні, а коли той знову спробував зайти в клінч, акцентовано, — з імпульсом від ноги через корпус, плече і руку в кулак, — пробив вибуховий аперкот знизу чітко у підборіддя. Зал ахнув, голова Слободянюка смикнулася вгору, руки опустилися, і він, як описано в підручниках та показано в навчальних фільмах, поточився й хряпнувся вперед лицем

на канвас³¹. Лиця він не розбив: настил рингу і раніше робили з міцних дощок, покритих товстим шаром повсті, поверх котрої натягувалося цупке полотно — парусина або брезент, щоб бійці менше травмувалися при падіннях; тепер покриття виготовляється з більш сучасних матеріалів, які, проте, не лише не поступаються традиційним в пружності та еластичності, а значно переважають їх.

Рефері підійшов до лежачого боксера й хотів розпочати відлік, але, глянувши на бійця, що лежав непритомний у глибокому нокауті, замахав рукою, даючи знати, що бій закінчено, й покликав лікаря. Вадим Андрійович підтюпцем забіг на ринг, опустився на коліно перед Слободянюком і підняв йому повіко...

Глоба знав, що зараз лізти туди не варто: нічим не допоможеш, тільки заважатимеш, краще потім підійти, коли суперник опритомніє; він пішов у свій кут, ще раз глянувши на вікно, де бачив Вадима, але там нікого не було.

17. Мабуть, не варто

— Маєш шанс задовольнити своє бажання, — сказав Вітер та підморгнув Кряці.

— Яке ще бажання? — перепитав Крекотень.

— Наваляти Глобі. Ти ж збирався тієї ночі, тепер — будь ласка, він до твоїх послуг, тільки тепер бити в багажнику нема, — гмикнув Станіслав.

— Нічого-нічого, ще подивимось, — показово прищився приятель.

— Ти не все розгледів, коли він того Слободянюка розмазував? — іронічно глянув на нього Вітер. — А цей Слободянюк непоганий майстер, я його на Україні бачив.

— То першість серед аматорів, а це — реальні бої, — з глибокодумним виглядом заявив Кряка. — У аматорів тепер такі рукавички, що й кулака добре не стиснеш, а нема жорсткого кулака — нема й хорошого удару. Може, того Володю Слободянюка ніколи й не били по-справжньому, а ми таки бачили вже смаженого вовка.

³¹ Канвас — різновид цупкої парусини, який використовували як покриття боксерських рингів. Виготовлявся з бавовни чи волокон конопель. В наш час канвасом традиційно називають синтетичне покриття рингу.

Подивимось, що буде. Ти краще за себе переживай. Ти того Окуня бачив?

— Бачив.

— І як, сподобалося? — іронічно закинув Кряка.

— Сподобалося, — серйозно відповів Вітер. — Дуже хороший боксер.

— І як думаєш його взяти? — з великим інтересом спитав Крекотень.

— Як окуня беруть? — з серйозним лицем відповів Станіслав. — Звісно, на живця!

— Тю на тебе, ти жартуєш, а справа серйозна.

Вони сиділи у зручних кріслах у роздягальні, що була в них вже на двох: Азізов забрав свої гроші та поїхав у Центр спортивної медицини розсічення зашивати — Вадим Андрійович домовився. Перерва закінчувалася, і незабаром треба було виходити на ринг Вітрові. Він здогадувався, що так — спочатку він, а потім Глоба — півфінали спланували спеціально, щоб в Олега було менше часу на відновлення перед фіналом. У тому, що цей поєдинок від самого початку планувався за участі їх обох, Станіслав уже не сумнівався.

... Вітер не жартував, коли сказав Крекотневі, що ловитиме Окуня на живця. Це недалекого розуму Азізов хотів його перемогти, спираючись на голу фізичну потугу. Але що з нього візьмеш: усі його досягнення ґрунтуються на вродженій здатності тримати удар та на добрячому правому прямому. Нормальна людина, отримавши стільки ударів, скільки пропускав у деяких боях Рагім, мала впасти лише від їхнього сукупного тоннажу. Але він викидав ще більше, ніж пропускав, тому врешті-решт падав як правило суперник. Але це перевага у вроджених якостях. А коли наставав час міряться справжньою майстерністю, — як колись з Вітром чи сьогодні з Окунем, — він виглядав геть непереконаливо й обидва рази був переможений.

Вітрук — не Азізов, він не попер на Окуня, як бугай на тореадора, а фехтуючи передньою рукою, тримав його на джебі, не підпускаючи до себе, переграючи по очках. Він свідомо віддав центр рингу, маневрував та раз по раз смикав супротивника на себе³², досягаючи успіху в контратаках. У цій парі ніхто не мав відчутної переваги у

³² Смикнути на себе (бокс. жарг.) — спровокувати суперника на атаку, проти котрої вже підготовлено ефективні контрзаходи.

спритності й швидкості, обидва були легкі на ногах, витривалі й майстерні, але Станіслав краще вибудував стратегію: в кожному раунді, переграючи суперника по очках, виривав кінцівку ефектною атакою, яка мала остаточно переконати суддів, за ким перемога в цьому раунді. Протистояв йому справжній майстер, тому кілька разів і Вітер потрапляв у досить неприємні ситуації, під лівим оком в нього набухала гематома, але в цілому бій проходив за його сценарієм. Артем же Окунь, розуміючи, що поєдинок складається не на його користь, в останньому, шостому раунді вдався до рішучого — пан або пропав — штурму. Вітрук цього начебто й чекав: став працювати на відходах, не вагаючись, включав задню швидкість, за першої змоги клінчував. Більшість глядачів у залі знали бокс, як то кажуть, не з послууху, і в такій ситуації й самі б так робили: коли бій безумовно виграно, а суперник сильний, в останньому раунді краще не гратися з вогнем — віддаючи раунд, зберігаєш перемогу. Але секунд за тридцять до закінчення двобою Вітер раптом вибухнув потужною атакою, засипаючи суперника ударами, нанесеними під різними кутами та даючи остаточно зрозуміти, що двох думок відносно переможця бути не може.

...Коли Олег, пролізши між канатами, зайшов у ринг та побачив, хто призначений рефері цього бою, він дуже здивувався. Цей чоловік років двадцять тому приходив до них у зал у статусі ветерана — тренувався вже тільки для себе, але тренери всі як один були з ним дуже шанобливі. Ну, ще б пак: Володимр Дубровін, дворазовий чемпіон СРСР по юніорах, переможець всесоюзних змагань... Йому зараз шістдесят, не менше, ба й за шістдесят...

Рефері говорив слова, чуті боксерами десятки разів: захищайтеся, не бийте нижче поясу, не бийте по потилиці — хто не знає, що він скаже? Олег дивився у вічі суперника і нічого не відчував. Раніше, як правило, варто було раз глянути, і він вже знав, чим дихає його супротивник. А тут ні, холодні — як в змії чи в жаби — очі дивилися на нього, майже не мигаючи. Немолодий, значить, із досвідом, хоча й молодший від Олега. " Я його не знаю, — подумав Глоба, — отже, пік його кар'єри в країні прийшовся на ті роки, що я жив за кордоном, а коли я повернувся, він, мабуть, уже виступав тільки в таких напівпідпільних клубах". Чоловіка у яскравих кедах, котрий тоді на Банковій показував на камери карате, Глоба не згадав.

Якщо нічого не знаєш про суперника, іншого способу довідатись, хто він, ніж провести розвідку боєм, просто немає. Коли Дубровін

сказав: "Бокс!", Олег зайняв центр рингу й повів планомірний обстріл джебом, готовий підключити у будь-який момент потужну праву руку, Кряка посувався назад, огризаючись ударами в корпус і в голову, які, проте, не досягали цілі. От він знову спробував пробити лівий прямий у тулуб, не дістав, і одразу отримав в голову два не дуже сильних, але точних лівих прямих. Перестрілка ударами передніх рук тривала, з'ясовувалося, що в Кречотня руки теж дуже швидкі, але пересувається він повільніше. Меншу швидкість він намагався компенсувати роботою корпусом. Глоба підійшов з фінтом, вдарив двічі — лівий прямий та правий, Кряка відхилився раз і другий, але потрапив під завершальний удар серії — не дуже сильний, але точний аперкот. Кречотень теж спробував атакувати серійно — два удари пройшли мимо, третій влучив у захист, але відразу прилетіла відповідь у голову — хай неакцентовано, але судді-то бачили... Він намірився реабілітуватися прямим лівою в голову — не влучив, відхилився від удару у відповідь і почув гонг. "Ну, от, і нічого страшного, — задоволено подумав Кряка, прямуючи до свого кута, — а Вітер казав: "Уб'є відразу!"

Олег теж пройшов у свій кут, сів на підставлений Едуардом табурет і, поки катмен мастив йому брови й вилиці вазеліном, щоб шкіра стала еластичнішою й не розсікалася від ударів, слухав Петровича через п'яте в десяте, вже знаючи, що робитиме з цим Кречотнем далі. А Шаварш говорив Кряці, що він молодець, що треба активніше передньою рукою, а правий прийде...

Кряка так і зробив: одразу після гонгу пішов на Глобу з ударом передньої руки, але той опинився за нею ліворуч, в зоні, куди бити дуже незручно. Перестрілка з дальньої дистанції тривала, приносячи маленькі переваги Глобі. Кілька разів Кречотень спробував атакувати серійно, але невдало, а Олег після найменших успіхів суперника негайно ж реваншувався, віддячуючи з верхом. А раз Кряка пішов вперед і після атаки залишився на небезпечній дистанції, тут же отримавши на горіхи.

Кречотень, пропустивши у першому раунді аперкот і побачивши в попередньому Олеговому двобої дію такого удару, весь час тримав руку біля підборіддя. Гонг сповістив про кінець другого трихвилинного відрізка бою.

Гарна дівчина в купальнику винесла табличку з номером "3" і, погойдуючи стегнами, понесла її довкола рингу.

Щаварш сказав Кречотневі додати, але активізувався Олег. Він став стрімко атакувати, пробиваючи точні серії, і все частіше його правий прямий прилітав Кряці в голову. Потім Кряка теж влучив, але Князь Олег бачив удар, а нокауті відбуваються не від тих ударів, котрі спортсмен помітив, а від тих, які прогавив. Він ще додав темпу, усе частіше додаючи акценту в свої удари, і незабаром у Кречотня потік ніс і від гематоми стало запливати ліве око. Це було дуже погано, бо він став гірше бачити, як діє ударна рука суперника, але це і було наслідком її дій.

В останні секунди раунду Глоба так духопелив суперника, що той не знати яким дивом залишився на ногах. Він добрів у свій кут, сів на табуретку, секунданти заходилися витирати його рушником та лити воду на голову, підійшов рефері Дубровін, подивися на нього й покликав лікаря. Вадим Андрійович Барабаш оглянув око, ніс, гематоми й спитав:

— Можеш продовжувати?

Кречотень прислухався до своїх відчуттів: до гулу в голові, до болю в розбитому — хоч би не зламаним був — носі, відчув, як запливає ліве око, — скоро ним геть нічого не побачиш, — і зрозумів, що не знає, чи може, але точно не дуже хоче, та поки він збирався щось сказати, за нього відповів тренер:

— Мабуть, не варто.

18. Ти знаєш, що робити...

Лівою — лівою — правою! Лівою — лівою — правою! Лівий боковий — правий прямий! Лівою — під праву в тулуб, правою — в голову! *Вітер* огризається! Збиваємо його лівий джеб правою, ухиляємось від правого прямого ліворуч, і в той же час правою — боковий у сонячне сплетіння — бах! Ага, блокував ліктем, одразу переводимо атаку на голову: несильно, але швидко — лусь! І випрямляємось з різким лівим боковим — бах!

... Бій почався, як кажуть, на зустрічних курсах: Вітрук кинувся в атаку, притиснув до канатів, але Олег захистився, перехопив ініціативу, загнав Вітра в кут і став бомбардувати потужними ударами. А потім Вітер вивернувся й пішов у контратаку. Боксери одразу взяли в містя в кар'єр, поєдинок проходив у високому темпі й картинка мінялася, як в калейдоскопі: Глоба в атаці — Вітер — Глоба... Глядачі

завелися з перших секунд і несамовито підтримували бійців. Перший раунд пролетів непомітно. Мабуть, ніхто, — ані самі спортсмени, ані глядачі, ані рефері, — точно би не сказали, за ким раунд, але судді за рингом щось рахували... Бамкнув гонг, бійці розійшлися по своїх кутах. Олег сів на підставлений йому табурет.

— Ну як? — уважно подививсь на нього Петрович.

— Нормально. Що робить такий класний боець у другорядному клубі на незрозумілих боях?

— Те саме, що й ти: б'ється, — гмикнув Дубчак. — Усе нормально, дихай давай!

...Лишень тільки розпочався бій Глоби з Вітром, непримітний Глист та клишоногий Радишевський через чорний хід вивели Вадима з будівлі спортзалу й посадили в білий "Шевроле". Звісно, без мішка на голові: сьогодні тут купа сторонніх: тренери, спортсмени з інших клубів та інших міст — приїхали на меморіальний турнір, раптом хтось щось випадково побачить... А цей шмаркач більше нікому нічого не розкаже... Його запхали в салон на заднє сидіння, клишоногий зв'язав руки за спиною пластиковим монтажним хомутом, наказав лягти й не висовуватись, сказав Глистові, що вмонтився за кермом: "Ти знаєш, що робити, а в нас тут справи є", — і виліз з салону. Легковик проїхав під вчасно піднятим шлагбаумом та вирулив на довгу пряму вулицю, схожу на ще кілька десятків таких же сусідніх, що розташовувалися тут, у майже закинутій промзоні. Вони всі однакові: бетонні, колись дуже давно побілені, паркани, а за ними — мертві коробки виробничих корпусів. Глист помітив, як за ним рушив, прилаштувавшись у хвіст віддалік, але в межах прямої видимості, білий "Опель". Непоказний тихушник час від часу поглядав у дзеркало заднього огляду: коли вибралися на Обухівську трасу, "Опель" було видно, але незабаром він звернув праворуч на Окружну. "Мабуть, збіг", — подумав Глист, ведучи авто в бік Обухова. Він, звісно, знав, що об'єкт, за яким стежать, може бути переданий іншій групі агентів, але був дуже низької думки про майданівців і дуже високої про себе, тому на непоказний оливковий "Ланос", що їхав за ним в потоці автомобілів через дві машини, просто не звернув уваги. Та й було вже досить темно, усі авта їхали із ввімкнутим світлом.

— Мені довго ще тут лежати? — спитав із заднього сидіння Вадим.

— Скільки треба, стільки лежатимеш, — похмуро відповів непримітний.

— Я в туалет хочу, — сказав Вадим.

— Потерпиш, нічого з тобою не станеться, — відмовив Глист.

— Я, взагалі-то, терплю давно, я вже тоді хотів, коли ваш здоровань мені у вікно боксерів показував.

— Не тобі боксерів показували, а тебе їм, — заперечив безбарвний.

— Нащо мене їм показувати, я що, знаменитість якась?

— От не треба клеїти дурня, — не відриваючи погляду від дороги, процідив тихар. — Хочеш сказати, що Глобу ти не знаєш?

— Глобу я знаю, я думаю, що ви його як слід не знаєте. Так мені що, — поцікавився юнак, — крізь штани прямо на сидушку цюняти?

Авто було клишоногого Радишевського, і менш за все невидному хотілося розбірок із здорованем через засцяний салон його неповторної дорогоцінної машини. Надто він вже любив її та плекав. Он для чогось салон шкіряний замовив — що за примха? "Бляха, краще б я на своїй "Тойоті" поїхав", — подумав Глист.

— Потерпи ще трішки, зараз щось придумаємо, — сказав він і став виглядати з'їзд з траси, щоб зупинитися десь в лісі чи посадці. Він не знав, що Вадим вже зумів витягнути із задньої кишені своїх джинсів складаний "швейцарський" ніжик, відкрити його найбільше лезо й перерізати пластиковий хомутик.

19. Диплом переможця

Далі — все те саме: високий темп, потужні атаки, щедрі розміни — і абсолютна неможливість визначити кращого. І бій досить чистий, без цих усіх підлих штучок, про які знають усі професійні боксери. Лише раз Вітрук спробував притримати Глобу за голову, коли той відходив, але не вдалося, та й суддя помітив та зробив зауваження. Гонг застав їх у розмінах.

І далі малюнок бою не змінився: як гойдалка — туди-сюди. Олег вже пропустив кілька неприємних важких ударів, але й сам наніс п'ять чи шість потужних, по відчуттях — влучив дуже добре. Та у цього хлопця не голова — якийсь кавалок бетону! Після кількох таких попадань він мав би якщо не впасти, то вже "поплисти", стати менш координованим та рухливим, не таким легким на ногах. А він любо-

любісінько боксував, як нічого не було, діє абсолютно вільно, легко і невимушено, демонструючи: мені, мовляв, не наносять шкоди твої удари. Але колишній чемпіон був занадто досвідченим і занадто хитрим, щоб надавати значення таким показухам. Він знав: хоч як ти бравуватимеш, усе одно сумарний тоннаж прийнятих на голову ударів рано чи пізно дасться взнаки. Щоправда, інколи трапляється це через кілька десятиліть після завершення кар'єри...

Але Вітер не піддавався, він розумів: якщо Глобі вдасться змусити його дати задній хід, виникнуть великі проблеми... Бо Князь Олег — саме той боксер, що може наздогнати. Он як рухається, он які хрести б'є, буцімто не сорокарічний ветеран, а одноліток...

Обидва бійці дуже добре прораховували час, обидва усвідомлювали, що в цьому бою ціною ризику може бути один-єдиний удар. Обидва розуміли, що в цілому бій досить рівний.

Та й школа у бійців була, в принципі, одна: українська, але по ходу поєдинку стали помітні й відмінності: Глоба, котрим в закордонних клубах опікувалися не лише європейські, а й американські тренери, краще працював корпусом, Вітер дуже любляв класичну "двійку": з довгим кроком наносив удар передньою лівою рукою, а потім — очікуваний правий, але так швидко, що це могло стати проблемою. У нього взагалі були дуже швидкі руки. На відходах йому майже щоразу вдавалося ухилитися від довгих атак Олега. Здавалося, що Вітрові дії можна передбачити й прорахувати, але усе, що він робив, відбувалося так швидко й координовано, що це було все одно небезпечно.

Бій проминув екватор, Вітер пішов ва-банк, вочевидь намагаючись переломити бій на свою користь. А Глоба став ще більш розважливим, він діяв розсудливо й прораховував кожен рух, він провів за свою кар'єру чимало важких боїв, і тепер ніщо не могло вивести його з рівноваги. От і зараз він захистився від серії важких, але розмашних ударів Вітрука, і сам точно з правої приклався до його обличчя. Так вже не раз бувало: він просто вичікував: здавалося, позадкував, віддав ініціативу, поступився, суперник зібрався йти у вирішальну атаку, і тут в недобрый час виявлялося, що в Глоби сталеві нерви й кулаки.

Публіка дивилася цей бій, наче це був тріллер чи детектив — не відриваючись, не відчуваючи часу. Інтриги видовищу додавало те, що результат неможливо було прорахувати зарані. Глобі теж діставалося, проти нього діяв талановитий, добре навчений майстер з неабияким,

хоч і не таким різноманітним, досвідом, що поставив на карту своє спортивне, та й не тільки, майбутнє; до того ж він, і про це теж не варто забувати, був значно молодшим. Але жодного його успіху без відповіді Олег намагався не залишати. Вітер викидав свої серії швидко, як кулемет, Глоба відповідав рідше й трохи повільніше, але його кулаки частіше влучали в ціль. Олег пам'ятав про вік суперника і не забував пробивати по корпусу: такі удари обов'язково позначаються на витривалості.

Коли в рингу два нокаутери, до останнього гонгу нічого не закінчено: в справжнього бійця, поки триває поєдинок, завжди є шанс. Вітер ущільнював бій, розуміючи, що тільки так може схилити шальки терезів, що хиталися, як гойдалка, на свій бік. Це Глоба вважав, що він перемагає, але у Вітрука теж було чимало локальних успіхів, і Олегове лице теж зазнало помітних ушкоджень.

І от вже останній раунд, в котрому кожен має викласти усі козири, що залишилися в нього на кінець протистояння. Катмени розглядили гематоми, намастили вазеліном шкіру, тренери сказали, що мусли сказати, бамкнув гонг, і Олег чомусь згадав свій сон тієї пам'ятної ночі, коли його розбудив набат: ну, хіба не Вітер тоді наснився?

Бійці зійшлися в центрі рингу й затіяли безкомпромісний розмін ударами: кожному була потрібна тільки перемога, а лише нокаут не залишає суддям місця для сумнівів чи інтриг, а так хто їх там знає, що вони нарахували. Але ніхто — ані бійці, ані публіка — не подумав, як важко взагалі бути суддею в такому бою: спробуй тут порахувати всі удари, ще розрізняючи акцентовані й несильні.

Глоба хотів пробити в корпус, але, коли його рука вже пішла на ціль, Вітер, підсівши трішки на ліву ногу, різко відштовхнувся від канвасу й знизу-збоку лівою всадив різкий акцентований удар Олегові в голову. Голова смикнулася, аж з рота вилетіла капа³³, ноги Глоби підігнулися й він впав на настил. Зал вибухнув ревом, а під самим рингом, там, де VIP-місця, підхопився немолодий рославий здоровань у сірому піджаку й аж підстрибнув від радості. Президент клубу "Гонг" так радів, що це кидалося у вічі.

Рефері, — а це знову був Дубровін, — підскочив до Олега й відкрив відлік:

³³ **Капа** (нім. *Kappe* — ковпачок, кришка, чохол) — засіб з гнучкої пластмаси, який одягають на зуби, щоб захистити їх від спортивних травм.

— Один! Два! Три!

Олег, знаючи, що поспішати не варто, що для відновлення в таких випадках дорога кожна секунда, сидів на канвасі, поки той рахував, і піднявся, коли суддя промовив:

— Дев'ять!

Дубровін, в минулому боксер з чималим досвідом, зазирнув у вічі Олегові:

— Ти в порядку?

Олег кивнув. Рефері змусив його пройти у свій кут, а секундантів помити й вставити йому капу. Взагалі-то є такі мудрагелі, що викидають капу спеціально, лишень їм стає непереливки, щоб отримати передишку, коли суддя зупинить бій. Але це був явно не той випадок.

Суперники зійшлися, і Олег знову пропустив один лівий боковий, котрий похитнув його, одразу ж прилетів другий — колишній чемпіон ще раз опинився на настилі рингу. Він знов-таки не поспішав: постояв на одному коліні, поки не пролунало: "Дев'ять!", — і пружно піднявся на ноги. Тепер, якщо в нього й була до того якась перевага, після двох нокаунтів вона розтанула, як дим. Боковим зором він бачив, як радів Герман Ковач: його боєць бере гору.

Але програвати в плани Олега не входило. Він сказав: "Я в повному порядку", — коли його знов спитав суддя, підморгнув лікареві, котрий вже збирався піднятися на ринг, і показав, що може продовжувати. Вітер, ледь пролунала команда рефері, кинувся до нього — добивати, й пробив комбінацію хрест: лівий боковий — два аперкоти — правий боковий. Але жодного разу не влучив, так вправно відхилився Олег. "Вітре, давай!", — кричали в залі. Але хтось скандував й інше ім'я: "Олег! Олег!" Вітер пробив прямий — Олег пірнув під удар та відповів двома боковими, котрі прийшли в ціль, і знову пропустив — цього разу правий прямий. Але він пройшов по дотичній лінії, не потряс, так, одна видимість. А от Глоба щодуху викинув правий боковий — і влучив. Не даючи супернику оговтатися, він пробив зліва й одразу правою — хвиський точний аперкот. Вітра відкинуло, і, хоча він встояв, Князь Олег не прогавив шансу. Відвантажуючи серії потужних бокових, він змусив задкувати приголомшеного Вітрука — а саме цього найбільше боявся досвідчений Шаварш. Станіслав спробував огризнутися правим прямим, але Олег пішов від удару сайд-степом, через руку всадив у вилицю Вітрові потужний лівий прямий, остаточно змінивши малюнок бою на свою користь. Він

притиснув суперника до канатів і молотив з двох рук — дякувати долі, вони були в нього однакової сили. В якийсь момент Вітрові руки опустилися, він став вочевидь погано орієнтуватися у просторі, і, коли він отримав ще кілька бокових, а погляд його втратив осмисленість, між бійцями опинився рефері Дубровін, припиняючи бій. Суддя підхопив Вітрука, котрий, поточуючись, ледь стояв біля канатів. А Олег, піднявши руки, попрямував у свій кут.

— Вітаю, ну, ти красень! — кричав йому Дубчак.

— Дякую, тренере, — сказав Олег. — Зніміть з мене, будь ласка, рукавички. Ви були праві: це зовсім не те, що минулого разу. Це — один з найважчих боїв у моєму житті.

Тренер розрізав липку стрічку, котрою була обмотана шнурівка, катмен намагався щось зробити з розсіченням, котре з'явилося після другого нокдауну, а Олег дивився тільки на вікно, в якому кілька годин тому бачив Вадима. Але там нікого не було.

На ринг уже піднімалися супервайзер Білогрудов, президент клубу "Гонг" генерал у відставці Ковач з конвертом, за ним якийсь типовий офісний хлопчик з грамотою і кубком в руках. Вони вишикувалися для церемонії, Герман забрав у помічника нагороди, рінганонсер хотів щось сказати, але Олег сам підійшов до Ковача.

— Де хлопець? — з люттю дивлячись у глибоко посаджені злі Германові очі, спитав Олег.

— Що не так, Олеже? — цинічно примружився президент клубу "Гонг". В очах відставного генерала світилася холодна за давню ненависть: — Який хлопець? Про що ти?

— Ми домовлялися: я перемагаю, а ви відпускаєте Вадима.

— Чекай-чекай. Якого Вадима? Коли це ми — я з тобою — про щось домовлялися?

Бійка ставала неминучою. Бійці з двох різних клубів почали скупчуватися біля рингу. Олег чітко побачив серед ворогів свого клишоногого знайомця.

Це був скандал, і журналісти, що кілька хвилин тому сподівалися лише на репортаж з другорядного турніру, цікавого хіба що поверненням Олега Глоби, та на інтерв'ю з переможцем, тепер знімали все, побоюючись пропустити щось цікаве.

І раптом передгрозову тишу розірвав дзвінок мобільного телефону.

— Алло, — пролунав десь з трибун голосок Анни. — Вадиме, це ти? Ти де? Вільний та їдеш на майдан? Добре, там і зустрінемося. Олеже, — закричала вона на весь зал, — він вільний і їде на Майдан.

Переможець повернув голову на голос: оточена міцними молодиками у спортивних костюмах з логотипом "В & К", дівчина була у цілковитій безпеці.

— Ну, тоді і нам тут не варто затримуватись, — постановив, як припечатав, Олег. Він зміряв Ковача з ніг до голови зневажливим поглядом, презирливо гмикнув, повернувся і попрямував до сходинок рингу. Йому навперейми кинулися журналісти, але він рішучим жестом зупинив їх, і вони, побачивши вираз його обличчя, вирішили, що краще підкоритися.

— А призові? — спитав вслід йому Ковач.

— Віддай Вітрукові, він заслужив, — кинув Князь Олег, не повертаючись. До Германа підійшов Дубчак, забрав мало не силою кубка та грамоту, сказавши:

— З грошима хай як хоче, а це віддай, це нам в клубі треба.

Звісно, треба: в дипломі ж написано: "Переможець турніру Олег Глоба, клуб "В & К" (Київ)", чому ж не виставити їх — і кубок, і документ — у себе там, в залі на Петлюри, на загальний огляд?

20. Тебе хлопці зачекалися

"Шевроле" з'їхав з траси на якийсь путівець, метрів за двадцять зупинився, водій виліз з машини, обійшов її ззаду й відкрив задні двері:

— Вилазь.

...Вадим Шевук, тримаючи руки за спиною, щоб його конвоїр передчасно не запідозрив неладного, кречучи, почав вибиратись із машини. Лишень ставши на землю обома ногами, він побачив, що непоказний, розчохнувши дверцята, тримається за їхній верхній край правою рукою. "Кращого шансу може й не видатись!", — подумав Вадим, накрив Глистову долоню своєю лівою й трішки притиснув, щоб той не міг захиститися, і вдарив його навідліг по очах лезом ножики. Чи Вадим схибив, чи той зреагував, але вістря ножа пройшло вище, по лобі, залишивши довгий розріз через все чоло.

— Бля! — зарепетував Глист й схопився лівицею за рану. А Вадим, все ще притримуючи праву долоню ворога, щодуху зацідив йому кулаком в ніс. Звісно, у нього вийшло не так вправно, як у Глоби чи Вітра, але менш з тим він влучив і, поки тихар не отямився, кинувся навтьоки. Тут до "Шевроле" підкотив оливковий "Ланос", з нього повискакували ті саме здоровані з Автомайдану, що їздили тоді з Глобою шукати Вадима на міст Патона, й заходилися крутити Глиста, за ними — довговолосий айтішник Сергій, з яким розмовляв Глоба в день викрадення.

— Агов, Вадиме, куди ти побіг, як енікейщик до тутого ламера³⁴? — загорлав услід Шевчуку патлань. Вадим зупинився й став придивлятися до того, що відбувається біля "Шевроле", але нічого не міг розгледіти, бо дві пари фар лупили яскравим галогенним світлом йому у вічі. Поява другої машини могла означати як спасіння, так і підмогу травмованому Глисту. Але голос, що його кликав, був аж надто знайомим.

— Якого милого ти там стоїш? — закричав знову Сергій. — Тебе там хлопці в IT-наметі зачекалися!

Тут Шевчук нарешті пізнав приятеля й прожогом кинувся до нього:

— Привіт!

— Привіт, — наче нічого не трапилося, відповів той. Кременні автомайданівці тим часом заламали Глиста, котрий, попри кров, що заливала його обличчя, затято опирався, та закрутили йому руки за спиною скотчем. Його обшукали й знайшли пістолет, телефон, ключі від авта та водійські права й довіреність на машину, виписані на ім'я Антона Мельника. — Куди він тебе віз? — спитав Сергій.

— Хрін його знає. Йому один амбал там сказав вивезти мене до лісу й зробити, що він сам знає.

— А хто тебе викрав? — продовжував розмову волохатий.

— Навіть не здогадуюсь.. І нащо, теж ...

— Ясно. А це хто? — задумливо сказав Сергій, дивлячись на Глиста-Мельника.

³⁴ Енікейщик (від англ. any key — будь-яка кнопка) — системний адміністратор низької кваліфікації, котрому доручають найпростіші завдання; ламер — комп'ютерний користувач низької кваліфікації, у будь-якій проблемній ситуації зве на допомогу системного адміністратора; як правило, з'ясується, що головна проблема — його низька кваліфікація; на допомогу ламеру як правило посилають енікейщика (обидва слова належать до комп'ютерного жаргону).

— Не знаю, — знизав плечима Вадим, так і не впізнавши у зв'язаному закривавленому своєму конвоїрові чоловіка з кафе. — Мене інші охороняли. Слухай, у тебе є мобілка? Можеш мені дати на хвилинку?

Він взяв телефон і набрав з пам'яті номер.

21. Що робити з Глистом?

Поки він розмовляв, спритні хлопці перебинтували бранцеві голову.

— Ну що, друзі, їхатимемо? — поспішав побачити кохану юнак.

— А з цим що робити? — дивлячись на полоненого, з байдужим виглядом спитав Сергій.

— Що-що, — скривився водій оливкового "Ланоса". — Що він з нашим хлопцем хотів зробити, те й ми з ним зробимо: завеземо до лісу й замочимо з його ж пістоleta.

— Я не збирався його мочити, — похмуро сказав Глист.

— А що ж ти збирався? — уїдливо поцікавився Сергій.

— У мене було завдання, — повів своє тихушник. — Я мав завести його подалі в ліс та й викинути, щоб він до ранку дороги до міста не знайшов.

— Та кого ви слухаєте, — продовжував накручувати водій. — Він зараз що завгодно розповість. Пристрелити його, спалити в машині, а пістоleta в Стугну викинути — і кінці у воду. Вчора того тітушку втопили в Либеді, тільки бульки пішли, і нічого...

Донедавна простий плиточник, ні в кого й ніколи в своєму житті він не стріляв, нікого не палив, тим паче — не топив: просто помітив, що Глист нервує, та й наганяв на нього страху, резонно вважаючи, що Вадим майже за місяць полону натерпівся значно більше, ніж цей негідник тут за кілька хвилин. Якщо говорити чесно, не було жодних планів щодо Глиста. В них було завдання відбити Вадима, а щодо цього негідника вказівок не надходило. Тому Сергій взяв рішення на себе: він приніс із машини велику хрестову викрутку й пробив усі чотири колеса в "Шевроле", забрав телефон і зброю тихаря, примотав скотчем агента до пасажирського сидіння, а тоді дав команду: "По конях!"

Варто було їм від'їхати, знайти розворот, повернути й взяти курс на Київ, як на весь салон автомайданівського "Ланоса" задеренчав дзвінок Глистового телефону. "Сашко" — висвітилося на екрані.

— Так, Сашо, — сиплим голосом відповів Сергій.

— Що за херня, чому шмаркач дзвонив своїй козі та сказав, що їде на Майдан? — не вітаючись закричав хтось незадоволений у апараті.

— Я йому велів, щоб у вас час для маневру був. Бо бій зараз закінчиться і вони спитають, де пацан. Ти б ще не таке сказав під дулом пістолета, — просипів айтішник.

— Бій уже закінчився, — невдоволено повідомив Сашко. — Ти все зробив, як домовлялися?

— Ще б пак! Я вже їду, — завірив його патлань та дав відбій, після чого вийшов на міст над Стугною та двома точними кидками закинув до промоїни в кризі пістолет та телефон Глиста. — Тепер з півгодини Сашко буде спокійним, — гмикнув він.

Але клишоногому Сашку було не до спокою.

20. Якого милого ти розлігся

Станіслав Вітрук повільно прийшов до тями й розплющив очі. Він лежав на кинутому на піддони старому не дуже чистому смугастому матраці. Пересилюючи біль у побитому тілі, він сів та оглядівся.

Він знаходився у невеликій, — десь чотири метри на чотири, — кімнаті без вікон. Під стелею світилася лампочка. Стіни були пофарбовані у зелений колір масляною фарбою, не надто висока стеля вибілена крейдою, під нею уздовж однієї зі стін тягнувся блискучий короб вентиляції. У кутку біля входу — відро, вочевидь призначене виконувати роль катеринки. А двері — з товстого, майже сантиметрового заліза. Такі хоч рік плечем бий — не виб'єш. Дивно закінчувався цей день його великого бою з видатним майстром Олегом Глобою на прізвисько Князь Олег. Сказав би хтось ще позавчора, от Станіслав посміявся б!

...Люди дуже люблять нас, коли ми на коні. О, як вони плескають, коли ти щасливим переможцем піднімаєшся на п'єдестал чи твій бізнес пішов угору, коли тебе мало не щодня показують по телевізору чи твій вилизаний "Фотошопом" портрет упевнено

дивиться на них з обкладинок глянцевих журналів або з величезних білбордів, натиканих по всій країні. Як вони, тихо заздрячи, в очі зазирають, як вигукують: "Ой, це ви?" Як вони в друзі набиваються й телефон обривають! І куди це все дівається, коли вони після першої ж вашої поразки перестають зважати на вас, записують у "збиті льотчики" й тими само вустами, якими вчора славили й лестили, сьогодні поза очі ганяють та гудять, коли ті само люди, що вчора протискалися до вас і несміливо тягнули долоню, щоб ви її потиснули, лізли вам на очі, щоб ви тільки їх помітили, та шукали знайомства, сьогодні намагаються пройти повз вас, роблячи вигляд, що не добачили ба й знати не знають... Куди діваються журналісти, котрі набридали дзвінками з проханням дати інтерв'ю? Хоча, з цією публікою все ясно: вони біжать зі своїми мікрофонами, диктофонами, камерами й операторами до переможця, чия черга сьогодні піднімати над головою чемпіонський пояс...

...Перевдягнувшись у спортивний костюм, Вітер сидів у роздягальні один-одинцем. Лікар, оглянувши його, пішов, за ним і тренер Гаспарян, сказавши: "Ти добре бився". "Це був навіть не нокаут, — думав він. — Лише глибокий нокдаун, перенесений на ногах, хоча в протокол записали, звісно, технічний нокаут. Варто було опуститися на одне коліно, і суддя зупинив би бій, почав відлік, а я мав би шанс оговтатися... Бляха-муха, і знову він переломив хід бою своїм коронним ударом — через руку в голову. І цього разу я ж про нього знав... До перемоги один крок був. Якби я переміг, тут би всі товпилися: і Кряка, і Чернов, і Куц, і Шаварш... А тепер — нікого."

Раптом двері роздягальні розчахнулися й до приміщення, оточений почтом здорованів, рішуче зайшов власник клубу "Гонг", генерал міліції у відставці, колишній член збірної команди України з боксу Герман Михайлович Ковач. Нікого з тих, хто супроводжував боса, Вітер не знав, крім отого плечистого клишоногого здорованя, що часто шастав до Германового кабінету.

Бос зупинився, підійшовши практично впритул, нависши над Станіславом своїми майже двома метрами й ста тридцятьма кілограмами. Вітрук звівся — не будеш же сидіти, коли начальство стоїть...

— Підвів ти мене, Славо, — свердлячи Вітра очима, сказав Герман. — Я би навіть сказав — страшенно розчарував.

— Шефе, вибачте, — розвів руками спортсмен. — Ви ж самі бачили: важкий рівний бій, я зробив усе, що міг: два рази самого

Глобу в нокдаун відправив. Та в нього ця коронка — через руку в голову... Він нею і не таких, як я, перемагав. Я чесно старався, але не вийшло...

— Я все бачив, — обірвав його Ковач. — І я достатньо знаюся на боксі, щоб зрозуміти, що за бій тобі нічим дорікнути. Я знаю, що це був рівний бій, що з однаковою ймовірністю міг закінчитися на будь-яку користь. Я не стану приховувати: мені дуже хотілося, щоб Глоба програв, щоб сталося це на очах у всіх, бажано нокаутом. Мені хотілося його принизити публічно, змазати поразкою в останньому бою всю його гучну кар'єру. І я свідомий того, що на сьогодні єдиний боксер в країні, хто має реальний шанс здійснити це диво, — це ти, Вітре. Здоровий глузд підказував мені, що Глоба є Глоба, а й ставок на тебе не робив, внаслідок цього, але як же мені хотілося, щоб на тоталізаторі я програв! Ти правий, це був рівний і красивий бій, шкода, звісно, що ти не переміг, але як до боксера до тебе претензій я не маю. У мене інше: зрадників я не люблю. Коли людину тягнеш з лайна, намагаєшся допомогти, ставишся, як до сина, а вона... Такого я не вибачаю. Ану, Сашко, дай-но мені ту штуку, — повернувся він до клішногого.

Той передав йому звичайний планшет — на екрані застигла картинка, Герман тицьнув пальцем у пристрій, — зображення ожило, перетворившись на відео, — та повернув екраном до Станіслава:

— Як ти поясниш мені це?

На екрані Станіславів, — номер же видно, — "поні" котив бульваром Шевченка, потім звернув на Петлюри й заїхав у двір клубу "В & К"; а от вже Вітер виліз з авта, зайшов у середину, вийшов з Глобою, вони постояли на ганку, щось обговорюючи, потім потиснули один одному руки й один зайшов назад до приміщення, другий сів у автомобіль і поїхав.

— Далі нецікаво, — і Ковач повернув гаджет клішногого.

— Ага, таки слідкували, — зробив висновок Вітрук. — Старенька світла "Королла". А я вирішив, що здалося.

— Ну, я слухаю твої пояснення, — нетерпляче перебив його Герман.

— Зараз я тобі все поясню, — з несподіваним спокоем відповів Вітер. — Але й ти мені поясни деякі речі. Яким чином ти примусив Глобу взяти участь у турнірі? Якого це Вадима він вимагав відпустити після бою? Чи не того, котрого з ним не раз бачили в місті і котрий останнім часом сидів у нас в підвалі? Чи не того, котрого ви збиралися

вивезти в ліс після бою? Що би ви там з ним робили, в лісі? А чи бився би той Глоба взагалі, якби не пацан у підвалі? У що, крім боксу, ти мене втягнув і за що ти так ненавидиш цього Глобу?

— Скільки запитань, — гмикнув Ковач. — Я почну з кінця, якщо ти не проти. Так, я його ненавиджу. А ти би його на моєму місті любив? Він мені життя зламав. Ти знаєш, що я й досі неодружений, що ні сім'ї в мене, ні дітей. Думаєш, мені подобається отак бурлакувати? А я міг одружитися ще двадцять років тому. Я був уже зрілим майстром: чемпіоном України, призером Кубка Союзу, фіналістом абсолютки, коли все це сталося. У нас на Олімпійській базі в Кончі-Заспі була дівчина одна, медсестра Тома. Кохав я її. І їй я буцімто подобався: знаки уваги від мене вона приймала, на побачення приходила, в кіно ходили, цілувалися. Пару раз навіть *те* сталося. Я щасливий був: ну, думав, знайшов жінку свого життя, тепер зав'яжу з боксом, одружуся й...

Ковач зітхнув, потім цикнув зубом, смикнув головою і повів далі:

— Ага, розмріявся. Тільки у нас більш-менш наладилося, як з'явився у збірній цей Глоба, — красень, талант, надія вітчизняного боксу, — і все полетіло шкереберть. Бачу, моя Тома зі мною холодною стала, від здибанок відмовляється, потім взнав — до нього бігає, а одного разу бачу їх — за ручку тримаються, очі в неї горять, сама світиться. Я ж помітив, як вона на нього дивилася! Думаю — кохання в них, ех, не поталанило мені, принесли його чорти. Завершив спортивну кар'єру, перейшов до міліції, щоб на базі не бувати, їх не бачити, а через півроку він її кинув, награвся, натрахався й кинув! А я її кохав!

— І чого ж ти до неї не повернувся?

— Щоб я, Герман Ковач, чужими недоїдками користався? — аж заблагрянів від злості генерал. — Обійдуся, з-під нього мені жінка не треба, навіть якщо вона — Тома! Мало того, через ту історію я тепер жодній з них не вірю! Починаю зустрічатися, і раптом думаю: "Ну, добре, це зараз ти така хороша, а коли в тебе твоє *"велике кохання"* з'явиться?" І все: жінка ця в мене лише для фізіології! І так, шмаркача я посадив у підвал, щоб *той* бився! Ще запитання є?

— Є. Ця давня історія — ваші з Глобою рахунки, а пацан при чому? Той, що в підвалі сидів?

— При тому! Сидів і все! Я знаю, а тобі необов'язково!

— Ага, мені необов'язково. Ти втягнув мене в брудні інтриги проти дуже шанованої в нашому світі людини, а мені про це знати

необов'язково! — почав заводитися Вітер. — А ти мене спитав, чи хочу я брати участь у твоїх розбірках з Глобою? Хай кар'єра не надто склалася, але я все-таки професіонал! А ти подумав про те, що мені ніхто в нашому професійному світі руки не дасть, якщо підспідок цього турніру впливе? Чи я так, розмінний п'ятак, як і той хлопець? Ти ж не збирався Глобі пацана віддавати, сказав його до лісу вивезти! Як би я потім відмився?

— Ти й про це знаєш? Цікаво, звідки? — здивувався відставний генерал.

— Звідти: пацана з Глобою під час побоїща на Банковій помітив, а потім тут у дворі побачив, як його на ланцюжку вигулювали, і розмову вашу щодо його долі випадково підслухав.

— От воно що, — удавано зітхнув Ковач. — І ти, значить, поїхав до Глоби й сказав йому, що пацана я віддавати не збираюся?

— Так, поїхав і сказав.

— Ну, зрозуміло, — холодно резюмував Ковач. — Ясно. Досить. Твої пояснення мене не влаштували. А наостанок я тобі скажу таке: пацан мав померти в будь-якому випадку — переміг би ти чи ні, а чому — не твоє собаче діло. Хлопці, всімте цьому зрадникові як слід і закрийте в підвалі. Завтра вирішимо, що з ним робити.

Без сумніву, кожного з цих "хлопців" сам на сам Вітер подужав би, але це були не ті люди, що нападають поодиночі. Здаватися він не збирався і встиг декому добряче навішати, поки його не вирубили.

І от тепер він опритомнів і сидів на ліжку з матраца й двох піддонів, розмірковуючи про дивні перипетії цього довгого дня та своє невеселе майбутнє.

Раптом за масивними дверима почалася розмова, потім якась шарпанина, потім такий звук, буцімто хтось зронив лантуха з картоплею, двері розчинилися і здивований Вітер побачив свого приятеля, колишнього борця Сашка Куца. Разом зі своїм напарником — теж борцем, імені котрого Вітер не пам'ятав — вони тримали обм'якле тіло непоказного опера, що останнім часом крутився навколо Германа та намагався роздавати всім вказівки. Голова його була перебинтована, а сам він перебував у глибокій відключці. Вони зтягли непритомного Глиста до приміщення, і Куц кинув Вітрові:

— Якого милого ти розлігся, вставай, тепер цей Глист тут житиме.

— А я куди? — розгублено спитав Вітер.

— Куди і ми, — гмикнув Куц. — Кудись, де Герман нас не дістане...

— Майдан? — здивовано запитав Станіслав.

— Хоч би й Майдан, — погодився Олександр.

У коридорі на підлозі Станіслав побачив пістолет із глушником.

— Його? — запитав він, маючи на увазі того, хто залишився в камері, й здогадавшись, нащо він сюди прийшов.

— Глиста, — підтвердив напарник Куца Іван Марущенко. — Не чіпай, хай лежить, хто знає, яка історія в цього ствола й скільки на ньому крові.

Охоронник у будці побачив Куца та Марущенка, що виїздили з території клубу на Вітровому "Фіаті" без хазяїна:

— А де Слава? — спитав він, не втаємничений у докорінній зміні статусу вчорашнього фаворита.

— Та в сауні, — масно посміхнувся Куц. — Зараз ми дівчат привеземо і до нього приєднаємось.

Такі речі в клубі траплялися, тому охоронник не здивувався, а підняв шлагбаум. Коли вони від'їхали досить далеко, Іван повернувся назад і сказав:

— Думаю, можна.

З-під купи лахів на задньому сидінні виліз Станіслав Вітрук, визирнув у вікно, визначив місце — Наддніпрянське шосе — і сказав:

— Слава Богу!

21. Друзі ще з учебки

... Герман та Радишевський, побачивши, що Вітра нарешті вирубили й потягли до підвалу, піднялися в кабінет.

— Олександр, зроби, будь ласка, кави собі й мені, — попросив Ковач. Міг би наказати, але Радишевський, хоч і його учень та протеже, але вже в чинах, тому варто демонструвати повагу та майже рівність. Олександр, розумний та досвідчений, добре зрозуміє натяжку та цінуватиме таке ставлення.

— Ну, я тобі що казав про Глобу? — закуривши сигариллу й смачно пихкнувши в стелю сизим запашним димом, сказав Герман.

— Що саме з того, що ви про нього казали, ви маєте на увазі? — уточнив той.

— От скажи: ти би на його місці відмовився від п'ятнадцяти тисяч доларів?

— Якого це милого я маю відмовлятися від зароблених грошей? — щиро здивувався здоровань.

— От бачиш. І я не відмовлявся би, хоча дещо багатший за тебе, — усміхнувся колишній важковаговик. — А він не взяв, і не тому що йому гроші не потрібні. Йому від мене не треба. Розумієш: від мене! Буцімто, не однаково, від кого. Ні, це його натура: просто не може — все з витребеньками та з викрутасами. Усе не по-нашому, не по-людськи: кажу ж обійми Місяця йому подавай!

Тут зарепетував телефон клишоногого Радишевського, та так гучно, що той аж здригнувся. Глянув на екран — номер незнайомий.

— Слухаю, — сказав здоровань.

— Сашо, це я, — почув він голос Глиста-Мельника.

— Ти де? — видав Олександр класичну фразу, котру замість "здрастуй" говорить, здається, половина користувачів мобільного зв'язку. — І що це за номер?

— Взяв у людей телефон. Сашо, біда: нас наздогнала машина з головорізами з "Правого сектору" на з'їзді з шосе на путівець, що веде до лісу. Мене побили й поранили, шкета відбили, пістолета та мобілку забрали, у твоїй машині прорізали всі колеса, мене зв'язали й кинули замерзати ...

— Бля! Я думав, ти вже все зробив та десь на під'їзді. А з ким же я тоді розмовляв хвилин двадцять тому?

— Звідки я знаю? — Я ж тобі сказав, мене побили, телефон забрали, мене зв'язали... Добре хоч, люди тут їхали, звільнили мене, телефон дали.

— Де точно ти знаходишся? — закричав клишоногий. Почувши відповідь, він дав відбій і повернувся до Германа. — Ніх...я не вміє цей Глист, тільки слідкувати. Пацана впустив, пістолета та мобілку проїб...в. Каже, наздогнав їх "Правий сектор", малого увезли, його самого поранили й побили, пушку й мобілу забрали, зв'язали ще й в машині моїй колеса порізали. Що візьмеш, Глист — він і є глист!

Виявляється, він вже знав про прізвисько, яким нагородили Мельника колишні борці.

— Мобіла його особиста чи оперативна? — поцікавився Герман.

— Думаю, оперативна.

— Погано, там всі телефони є: твій, мій, — стурбовано зітхнув генерал. — Якщо він потрапив до рук правосеків...

Направду ніякого "Правого сектору" там не було, це непоказний Мельник вигадав спеціально, щоб його розповідь виглядала більш переконливою, а за контакти Ковач переживав даремно: Глистова труба вже півгодини як лежала на дні мальовничої річки Стугна. Мабуть, і зараз лежить в якій-небудь річній ковбані, затягнута мулом, але кому вона сьогодні цікава?

— Поїду привезу його та й гляну, що там з моєю машиною, — вирішив Радишевський та, не чекаючи відповіді від Германа, стрімко пішов у двір. Там він заліз у Глистову "Короллу", пошарив у бардачку — ключів не знайшов, вирвав дроти з замка запалювання та з'єднав — авто завелось. Він все правильно зробив, давши свою машину колезі — на ній спецномери, буцімто цивільні, а втаємниченій людині одразу зрозуміло, що до чого, її навряд чи зупинило би ДАї... Хто знав, що так станеться...

А от цей шарабан на виїзді з міста зупинили одразу.

— Добрий вечір. Сержант Ковбасюк, — представився мордатий міліціант. — Попрошу ваші документи.

— Прошу, — простягнув права здоровань.

— А ще якісь є? — не дивлячись на отриманий документ, запитав гаїшник.

— Будь ласка, — вже дещо нервово сказав Радишевський і дав посвідчення, котре останнім часом звик показувати в таких випадках.

— Олександр Григорович Радишевський, заступник директора слобожанського військово-патріотичного клубу "Твердиня", — прочитав мент. — Порухуємо, Олександр Григоровичу...

— Що саме я порушив?

Сержант на мить замислився, що ж пред'явити цьому самовпевненому водієві — якщо їздиш на такій балагулі, скромнішим треба бути — але раптом побачив вирвані й з'єднані дроти під рульовою колонкою й жорстко наказав:

— Ану, вийти з машини!

— Якщо я вийду з машини, ти всерешся! — злостиво заявив клишоногий, але сержант відступив на кілька кроків, витягнув пістолета й зарепетував. — Вийти, я сказав.

До нього на допомогу кинувся такий само мордатий лейтенант з автоматом. Товстуні в гаїшних строях стали неподалік від старенької "Королли", старанно копіюючи бойові стійки крутих копів з американських фільмів, та навели на водія зброю:

— Негайно вийти, руки на капот!

— Задовбали ви своєю тупістю, — зітхнув клишоногий, демонстративно показав їм порожню долоню, двома пальцями повільно витягнув із внутрішньої кишені корочки посвідчення з гербом та написом "МВС України", так само плавно повернув його в бік ментів і неквапливо розгорнув.

— Офіцер до мене, сержант на місці! — гучно металевим голосом наказав водій.

— Ану, ану, — втративши частину гонору, задріботів до "Королли" лейтеха й спробував взяти документ.

— В руки не дається, — гадюкою засичав Радишевський та простягнув посвідчення просто в лице череваневі: — Так читай, і вголос!

— Загін спеціального призначення МВС України "Леопард", командир загону підполковник Радишевський Олександр Григорович, — гублячи залишки впевненості, зривисто прочитав той.

— Знаєте, чим займається мій загін? — владним голосом запитав клишоногий. Чим займається "Леопард", в МВС знали всі: вирішенням надзвичайних ситуацій найвищого рівня складності, котрий перевищує можливості сил оперативного реагування та оперативних спецпідрозділів. Коротше кажучи, "Леопард" діяв там, де не під силу було не те що звичайним ментам, а пасували навіть різні птахи: "беркути", "соколи" й "грифони". А ще співробітникам цього підрозділу дозволялося обирати для проведення операцій на власний розсуд такі форму одягу, зброю та спецзасоби, які вони вважають доцільними для ефективного виконання оперативної задачі. Усі підрозділи МВС були зобов'язані за необхідності надавати допомогу "Леопарду": вважалося, що "Леопард" за визначенням займається більш важливими справами, ніж усі решта в МВС.

— Так точно, знаємо, — став струнко пузатий носій маленьких зірочок на погонах.

— Прізвище?

— Лейтенант Краско.

— Погано ви працюєте, лейтенанте — сказав Радишевський, ховаючи ксиву до внутрішньої кишені. — Коли ти підійшов до мене, то перекрив директрису, ставши між мною й тим довбнем. Куди йому зараз стріляти, якби я на правду виявився злодієм? Скажи йому, хай віддасть мені права й ту липу, що в мене для прикриття, сідайте на свій автомобіль й слідуйте за мною: скоєно напад на нашого

оперативного співробітника, його поранено, залучаю вас як підкріплення.

— Нам треба доповісти начальству, — сказав пухкий Краско, подумки проклинаючи тупорилого Ковбасюка, котрому заманулося зупинити цю руїну на колесах: от який такий зиск міг би бути від людини, що їздить на такій купі металобрухту? А тепер що? Мало того, що замість спокійно збирати данину на трасі, їдь зараз за цим підполковником не знати куди в якесь небезпечне місце, де запросто таких крутих оперів ранять, так ще й час іде, піст порожній і баришів не приносить. Ще того й гляди, підпол зі спецури виявиться мстивим та організує неприємності за те, що на нього зброю наставляли.

— Я сам, — сказав Радишевський, витяг мобілку, знайшов у записнику потрібного абонента та коротко переговорив, а вже за хвилину сам командир полку ДПС подзвонив Краску й підтвердив повноваження підполковника.

Вони швидко знайшли сірий "Шевроле" клишоногого, біля котрого танцював від холоду, побоюючись сісти в салон і завести двигун, непоказний Глист-Мельник з перев'язаною закривавленим бинтом головою,

— Цього я забираю, — кивнув на Мельника Радишевський, — а ви охороняйте спецмашину, поки я вирішу питання її евакуації. Вам ясне завдання, лейтенанте Краско?

— Так точно, — як в армії, відповів той.

— Виконуйте, — наказав клишоногий та кинув непоказному невдатному оперові. — Сідай в авто.

Вони примчали до спортзалу, кинули "Короллу" у дворі й піднялися в кабінет до Германа Ковача.

— Це серйозний прокол, Антоне, — сказав Ковач Глистові-Мельнику. — Ти упоров косяк, його треба зачищати. Ну, щеням займемось завтра, а зараз... Там у підвалі сидить людина, винна і перед тобою, і переді мною: якби не той зрадник, усе було б інакше. Он візьми інструмент, — він показав поглядом на зроблений під старовину столик з мармуровою стільницею, на котрій на газеті лежав пістолет ТТ з глушником, — піди й постав крапку. Шкода, звісно, Вітра, непоганий боєць, міг би ще гроші приносити, але...

— Зведений? — тільки й спитав непоказний Антон.

— Ні, на запобіжнику, — відповів генерал.

Мельник узяв пістолет, зняв із запобіжника, звів, відтягнувши затвора назад і відпустивши, щоб клацнув, і нічого не говорячи пішов з кабінету.

— Віскі хочеш? — ще почув він запитання Германа, адресоване Радишевському. "Вони навіть не запитали, що в мене з головою, не покликали лікаря, може, там шви треба накладати. А шов — це вже особлива прикмета, непримітним вже не будеш... Для моєї роботи — крах. А їм похер — сидять, віскі п'ють..." Він пройшов коридором, спустився сходами до підвалу і тихенько попрямував до камери. На офісних кріслах біля залізних дверей сиділи похмурі здоровані Куц та Марущенко. Вони побачили Глиста з пістолетом і відреагували по-різному: Іванове лице витягнулося від здивування, а от Олександр наче закам'янів і погляд його став якимось скляним.

— Ану, пустіть мене до нього, — пошепки наказав Мельник, зупинившись пере дверима.

— Відкрий йому двері, будь ласка, — дав Куц ключі Марущенку. Той звівся на ноги, підійшов і сказав:

— Відійди вбік, дай до замків дістатися.

Мельник зробив крок ліворуч, і здоровань завозився з ключами та замками. Тим часом Куц тихенько підійшов ззаду до Глиста. Могутні руки бувалого борця схопили невдатного шпика та кілера за матню й за комір куртки, піднесли й щодуху кинули у стінку. Худосочний тихушник плазом уліпився у фарбований бетон, зронив пістолет і почав було сповзати донизу, але його підхопив силач Куц зі словами:

— Ач, виродки! Той програв, так його відгамселили гуртом, мало дух не вибили, а тепер ще й кілера відрядили. Я не знаю як ти, Іване, а я на таке не підписувався. Ти розумієш, якби ми цього з волиною туди впустили, то автоматом його подільниками стали! Він вбивця, а ми співучасники. Милості просимо до тюрми рочків на десять!

— Ні х...я собі, — обурився той. — І що, точно не свідками?

— Та хоч пень об сову, хоч сову об пень, все одно сові лихо, — гмикнув Куц. — Він чувака замочить, а живі свідки йому просто як повітря необхідні!

— Вони йому ні до чого, — погодився Марущенко. — І що тепер?

— А тепер поміняємо тихушника з Вітром місцями й робитимемо звідси ноги! Ти коли-небудь відкриєш ці двері?

Вони затягли непритомного Глиста до приміщення, і Куц кинув Вітрові:

— Чого розлігся, вставай, тепер цей Глист тут житиме.

... Минуло хвилин п'ятнадцять, і Радишевський відчув, як в душі холодною гадюкою неприємно заворушилася непевна тривога. Мельник все не йшов, і це було незрозуміло: скільки там часу треба на те, щоб впоратися з такою простою справою. Взагалі-то підполковник знав цього опера дуже давно, і ніколи претензій до нього не було, це був грамотний співробітник з достатнім досвідом. І до останнього часу він працював бездоганно: вислідив шмаркача, прослідкував і викрив дворушника Вітра. Та й сьогоднішній провал за великим рахунком не був його проколом: він хіба мав передбачити можливі наслідки, побачивши, скільки в залі на бій зібралось чужаків?

— Якого дідька він там возиться? Скільки там часу треба, щоб вирішити просту задачу? — знервовано сказав клишоногий підполковник зі спецури та продовжив: — Піду гляну.

Він відставив склянку з віскі, звівся на рівні і раптом, наче схаменувшись, спитав у Ковача:

— Ви ж не проти, Германе Михайловичу?

Той мовчки кивнув.

Здоровань Радишевський пройшов у коридор та спустився до підвалу. Відсутність варті одразу кинулася йому у вічі й дуже не сподобалася. Охоронники кудись поділися. Ці люди не його, а Германа, але як це міняло суть справи? Камера не охоронялася. Він вирішив, що на сьогодні сюрприз досить і витягнув з внутрішньої кишені свій улюблений компактний дев'ятиміліметровий "Walther" ССР", котрий завів на підставі офіційного дозволу для його підрозділу самотійно обирати собі зброю. Він звів пістолет та пішов коридором, тримаючись про всяк випадок ближче до стінки.

А це вже взагалі нікуди не годилося: під стінкою навпроти камери стояли два офісних крісла, в дверях стирчали ключі, навісний замок був тільки просунутий у дужки, але не замкнений, а на підлозі валявся пістолет з глушником, на вигляд — саме той, що дав Мельнику Герман. Радишевський підняв та роздивився зброю: сумнівів не залишалось: це точно був *той* пістолет, причому, на бойовому взводі. Вільною лівою він підняв ТТ, засунув його під праву пахву, прокрутив ключ, витягнув та відкинув навісного замка, відкрив двері й знов лівою вихопив зброю з-під руки. Він стояв у дверному прорізі з пістолетом у кожній руці, а з матраца на нього витріщився Мельник.

— Ах ти сука, ти й другого впустив? — розлючено спитав Радишевський.

— Сашко, я не винний, це вони зі спини напали, — почав виправдовуватися тихар. Він побачив, що ліва рука підполковника з пістолетом ТТ повільно опускається в його бік, і закричав. — Сашо, Сашо, ти що, ми ж з тобою ще з учебки друзі!

— Тепер це пох...й, — сказав клишавий і з люттю всадив у давнього друга вісім куль. Потім він протер пістолет носовичком і кинув біля тіла, пройшов на перший поверх у кімнату охорони, сказав тим чоловікам, що годину тому били Вітра:

— Приберіть у підвалі, — і вийшов, судомно міркуючи, як про все повідомити Ковачу.

... Глоба дуже здивувався, коли побачив на Майдані Вітра у супроводі двох здорованів.

— Привіт, — потиснув він руку недавньому суперникові і тут зауважив, яких змін зазнала його зовнішність. — Що сталося? — спитав він. — Це ж точно не я аж так...

— Герман за турнір розрахувався, — криво посміхнувся Станіслав.

— Тобі треба до наших лікарів, — постановив Олег.

Майданівським медикам стан Вітра він пояснив просто: "Тітушки побили", — і за великим рахунком був правий. У Станіслава паморочилася голова, його трохи нудило, і тому виникла підозра на струс мозку, яка кінець кінцем не підтвердилася.

22. Побоїще

Вадима й раніше важко було втримати, а після сидіння в підвалі він і взагалі став нарваним. Він жбурляв каміння й пляшки з коктейлем Молотова, кричав на весь Маріїнський парк, кілька разів намагався кинутись в рукопашну з найбільш відчайдушними з силовиків, що необачно скорочували дистанцію до майданівців з метою підійти ближче й кинути світлошумову гранату якомога точніше. Олегові навіть прийшлося ввіймати його за комір та добряче потрусити зі словами: "Знов до підвалу хочеш? Цього разу може бути інший підвал, тортури і смерть!" Сам би Глоба сюди й не поліз, але побіг Вадим, і Олег був змушений наслідувати його приклад. Щось горіло, стелився над землею сизий дим від Дніпра в бік міста, не такий чорний, як буває, коли горять покривки, а наче запалили кілька вогнищ і спалюють в них чи то сухий бур'ян, чи то солому. Таке

раніше було восени по всьому місту, згадав Олег, коли двірники згрібали й палили опале листя. Він добре пам'ятав з дитинства ті багаття та запах диму. Але зараз не осінь, зараз лютий, і листя після Чорнобиля в Києві не палять. Дивно, які невчасні думки інколи спливають в людини. Уже хвилин сорок, як вони увірвалися в парк з боку Кріпосного провулку. Зранку казали — "Мирна хода". Яка там мирна, коли та сторона миру явно не хоче, весь час переходить до силових дій та навіть стріляє!

Здавалося, між провладними силами та повстанцями встановилася тимчасова рівновага, Олег подумав, що вони, кількасот відчайдухів, занадто відірвалися від основних сил і треба повернутися до своїх, але раптом з-за рогу з боку Арсеналу вивалив натовп тітушок. Їх було надзвичайно багато, і вони, озброєні трубами, держакми від лопат та нунчаками, одразу схилили шальки терезів на свій бік. А в декого з них Олег розгледів автомати. Побачив їх і Вадим. У цей же час беркутня та солдати посилили тиск на повстанців, змусивши їх відійти вглиб Кріпосного провулку та перекривши шлях відступу з парку. Тітушки розділилися: частина кинулася допомагати міліції в провулку, друга — більша — атакувала тих, хто був у парку. Вони позвірячому били людей — навіть тих, хто впав, хто не опирався, хто здався. Вадим з люттю запустив у бік неприятелів останню пляшку із запальною сумішшю, не докинув, вона розбилася й спалахнула вогняною калюшкою метрів за п'ятнадцять від нападників. Ті загальмували, але у відповідь пролунала автоматна черга, кулі пройшли зависоко, з дерев посипалася збита ними кора, дрібні гілки. Поки що стріляли понад головами, але набої були явно бойовими. Олег роззирнувся: їхні прибічники розбігалися, деінде невеличкі групки намагалися відступати, відбиваючись він бандитів, що напосідали з усіх боків. Про організований опір не йшлося: їх уже відрізали і від Будинку офіцерів, і від Арсеналу.

— Ні, бля, життя — не кіно про Брюса Лі, — повторив Вадим чувану від Олега в день побоїща на Банковій фразу й витягнув з наплічника товсту картонну тубу сантиметрів на сорок, зачепив двома пальцями петлю, що виднілася в тубі, різко смикнув та кинув собі під ноги. З картонної труби в бік тітушок повалив густий дим, перекриваючи їм видимість.

— Ушиваймося! — закричав Вадим.

— Куди? — криком відповів Олег.

— Я знаю куди, біжи за мною! — загорлав юнак та кинувся в бік Дніпра. Олег — з місця за ним. Вони оббігли знаменитий хмарочос на Грушевського з лівого боку, перебігли Паркову дорогу, гайнули в бік Дніпра, скотилися крутим схилом, дременули в хащі. Олег кілька разів озирнувся, не побачив, але відчував: їх переслідують. Теж не бачать, але верхнім нюхом, як добрий гончак по свіжому сліду, йдуть. Вони підбігли до якогось неширокого колодязя, накритого дерев'яною лядою. Вадим відсунув покришку:

— Давай туди! На самий низ.

Олег глянув: металеві скоби вели вниз, і там були бокові лази в середині колодязю й в самому низу. З середнього вода по стінці стікала на дно. Нічого не залишалося: він швидко почав спуск. Вадим — за ним, так-сяк насунувши назад накривку.

— Туди, туди! — нервово сказав хлопець, побачивши що Олег досяг дна й зазирає в боковий хід. Чоловік пірнув туди, юнак — за ним. Під ногами захлюпала вода, її було по щиколотки, Олег подумав, що його зимові чоботи не призначені для ходіння у воді та довго не витримають.

Там можна було йти, майже не нахилиючись, хіба що голову берегти. Вони швидко відійшли метрів на десять, і світла, що й до того було дуже скудним, стало катастрофічно мало.

— Тримай, — почув Олег і відчув, що Вадим щось вкладає йому в руку. Він глянув — це був кишеньковий ліхтарик у гумовому корпусі. У цей момент вони почули ззаду чоловічі голоси й побачили, що світла з боку входу додалося.

— Вони знайшли лаз та відкрили ляду, — зашепотів Вадим. — Зараз радяться, чи лізти. Йди вперед, там буде відгалуження, повертай в нього. І постарайся не хлюпати.

Метрів за десять Олег дійсно побачив бічний хід. Він не думаючи звернув туди, а за ним шаснув Вадим.

— Стій. Здається, таки лізтимуть, — прошепотів юнак. — Вимикай ліхтар, а це візьми, ти, мабуть, зумієш скористатися ліпше за мене. Нападемо на них тут, з-за рогу.

Світло видало б утікачів, ліхтар Олег негайно вимкнув і сховав до кишені куртки, взявши те, що давав йому юнак. Це був складаний ніж Long Snake — не бойовий, звісно, але непоганий: з довгим нешироким міцним лезом, зручною ручкою... Олег розкрив ножа й приготувався битися на смерть.

Раптом у тунелі, з якого друзі тільки-но звернули в боковий прохід, стало зовсім темно: хтось, стоячи біля самого входу, закрив світло. Звідти чутно було чоловічі голоси, долітали уривки слів, але дзюрчала вода, говорили вони неголосно, тому розібрати, про що саме, друзям не вдалося. Вадим хотів тихенько висунутись, але Олег вчасно зупинив його.

— Куди веде цей хід? — пошепки спитав Олег, тицьнувши пальцем у темряву за спиною Вадима.

— Я не знаю, — самими губами відповів той. — Туди я ніколи не ходив.

Тут у тунелі загуркотіло та загуло, аж вуха заклало, аж вітер пішов, потім пролетіло кілька стрімких світляків і все стихло.

Про щось заговорили чоловіки, про що, знов не розбереш, донеслася фраза:

— Та й х...й з ними! — після чого в підземеллі стало світліше. Глоба дочекався, поки дзюрчання води стало абсолютно монотонним, без жодних побічних звуків, і обережно визирнув у тунель: світився проріз входу у підземелля, і нікого в тому прорізі не було.

— Це вони що, з автомата садонули? — спитав юнак.

— Ага, цілий ріжок випустили, — підтвердив Глоба.

— А ти звідки знаєш, що цілий ріжок? — здивувався Вадим.

— А мені в афганському наметі хлопці розповідали: спочатку в магазин заряджаються три трасери, а потім звичайні набої, а вилітають вони останніми, от боець і знає, що магазин вже порожній, — сказав Олег. — Бачив, в кінці пролетіли?

— Який я все-таки молодець, що сказав завернути, — запишався собою юнак. — Бо там, спереду, метрів на триста пряма дорога, а потім знов колодязь, ми б не встигли, і вони б нас пришили.

— Це точно, — погодився Олег. — Ти сьогодні нас двічі врятував. Так куди підемо: вперед чи назад?

— Назад — в Маріїнський парк? — здивувався Вадим. — Нам туди не треба. Вперед. Давай ліхтар.

Юнак упевнено йшов, видно, що тут не вперше. Олег ніколи в таких місцях не бував:

— Слухай, а куди це ми з тобою залізли?

— Це дренажна система, воду відводить з-під Печерських пагорбів, — відповів Вадим. — Якби не вона, весь Печерськ давно би в Дніпро сповз. Її ще монахи почали під Лаврою прокладати, ну, і потім кожна влада підтримувала та перебудовувала.

— А ти звідки про неї знаєш?

— А мене дігери водили, неформали, що по міських підземеллях лазять: вивчають каналізації, колектори, водогони, дренажки, старовинні ходи...

Невдовзі вони, як і обіцяв Вадим, натрапили на колодязь, вологи додалося, бо в нього заходив ще один бічний вхід, більший за той, котрим йшли друзі, і з нього також витікав цілий струмок. Скоби тут були не такі надійні, і з великою пересторогою друзі спустилися донизу. Далі вів більший тунель із склепінчастою цегляною стелею.

— То ми йшли старою дренажкою, ще довоєнною, а ця — новіша, років п'ятдесят тому збудована, — повідомив Вадим.

Що далі вони йшли, то частіше натрапляли на сліди присутності людини: то пластикові пляшки, то скляні, то сміття.

— Та то сюди бомжі забрідають, — пояснив Вадим. — Тут же цілий рік однакова температура — плюс вісім. Рятуються, як на вулиці лютий мороз.

...Коли друзі — брудні, з мокрими ногами — вибралися на поверхню, неподалік мірно гуло Набережне шосе, неслися машини, світило сонце. Вони не встигли ще оглядітись, як в Олега зарепетував телефон. "Добре хоч, що не тоді, коли ті з автоматом при вході до підземелля топталися", — подумав він.

Це був сотник Микола.

— Живий? — спитав він.

— Так, — відповів Олег.

— А пацан?

— Теж.

— Слава Богу, — бо люди бачили, як вас відрізали від основних сил... З тих, хто там у парку був, цілими мало хто залишився. У нас великі втрати: дуже багато поранених. Є й убиті...

Вдома Олег, збираючись засунути забруднені в підземеллі речі до пральної машини, знайшов у кишені куртки ніж, котрий дав йому під час небезпеки Вадим. "Ну, нічого, завтра поверну", — вирішив він.

23. Вибач, не вберіг

А на ранок Олег захворів. Його морозило, очі сльозилися, суглоби крутило, а слабкість була така, що й до туалету ледь доходив.

Чи то вимок у цьому підземеллі, промочив ноги й застудився чи просто грип, а з підземною прогулянкою просто в часі збіглося...

Йому ледь стало сил подзвонити Вадимові, а той бадьоро сказав, що з ним все в порядку, що сотника Миколу попередить та побажав одужувати. Олег пройшов на кухню, знайшов у шафці розчинний порошок для полегшення симптомів грипу, розвів, випив, повернувся до спальні, ліг і провалився у сон.

...Мабуть, він таки захворів не на грип, а просто застудився, бо в перший день його проймало то вогнем, то морозом, на другий він рясно пітнів, що аж постіль мусив змінити, а на третій прокинувся якщо не абсолютно здоровим, то цілком дієздатним. Два дні геть випали з його життя. Олег залюбки вимився в душі, охоче поголився. Він уважно роздивився в дзеркалі своє лице — з дня бою не було можливості. Гематома під правим оком — наслідок вправної роботи Вітра в останньому раунді — зійшла, хоча синець був помітним і переливався різними — від фіолетового до жовтого — кольорами. Розсічення (боксери кажуть січка) взялося кіркою й затягувалося. "Бувало й гірше", — вирішив Глоба. Він пішов на кухню, підсмажив яечню, заварив каву, виявив, що в хаті нема хліба, лише якісь старі сухарі, вирішив обійтися ними, сів і з величезним задоволенням поснідав.

Тут він подумав, що вже два дні не має відомостей від друзів з майдану. Олег кинувся до мобільного — його "Нокія" розрядилася й не подавала ознак життя. Він поставив смартфон на зарядку та пішов до вітальні. Там він завантажив ноутбук і почав читати новини. І тут на нього навалилося все, що сталося, поки він лежав пластом: штурм майдану "Беркутом", пожежа в Будинку профспілок, Львівська сотня, що кинулася в бій прямо з автобусів, перемовини лідерів опозиції з тираном, розстріли на Інститутській... І майже в усіх новинах — про сотні поранених і десятки загиблих. Якісь недобрі передчуття заворушилися в Олега під грудями. Він схопив ледь заряджену "Нокію" та набрав Вадима. Довгі гудки стали відповіддю на його виклик. Набрал сотника Миколу: "Абонент поза зоною". Відповіла тільки Анна, але вона не сказала "алло", вона промовила:

— Олечку, Димчика вбили, — й заплакала.

— Ти де? — тільки й спитав він, почув відповідь, швидко вдягнувся та бігом кинувся на майдан. Він знайшов Анну там, де вона й сказала — біля польових кухонь. Але вона знала лише, що похорон завтра, бачила його мертвим, а як це сталося, не відала і весь час

плакала. Сам Глоба не відчував нічого: шокована душа його закам'яніла, мозок, як під час бою, приймав оптимальні рішення, натура вимагала діяльності, а біль, знав він, навалиться пізніше, коли спаде адреналін. Господи, укріпи, подумав він, хоча дотепер в Бога не вірив. Олег втішав, як вмів, обійняв, а потім раптом спитав:

— А ти знаєш, де він живе? Жив, — поправився одразу.

Вона кивнула.

— А з матір'ю його знайома? — він постарався, щоб запитання пролунало дуже делікатно. Анна підняла на нього здивовані очі й мовчки кивнула.

— І... як ви між собою? — вів свою лінію Глоба.

— Ми дружимо... — прошелестіла відповідь.

— Знаєш що, дитино, ти, мабуть, їдь до неї, бо батька Вадим не мав, як їй там одній? Тільки адресу й час похорону скажи. Зараз я знайду, хто тебе проведе.

Він випроводив Анну та кинувся на розшуки сотника Миколи. Але той сам мало що знав:

— Ну, з ним же ж той хлоп був, що ти привів...

— Який хлоп? Я привів? Куди, в сотню? — остовпів від здивування Олег.

— Ні, в сотню Вадим привів і сказав, що це твій знайомий, а ти його до лікарів привів і сказав, що тітушки побили, — почав пояснювати тупуватий Микола. — Ну цей, Ветров, чи як?

— Вітрук? — здогадався Глоба.

— Він, — підтвердив сотник. — Цей Вітрук Вадьку Шевчука з Інститутської з-під обстрілу й витягнув, але парубок, на жаль, вже неживий був. Ти бач, яке тут діло: ти ж Вадимів запальний характер знав і час від часу його притримував, а цей-то не знав, от Вадим і вискочив прямо на автоматника.

— І де тепер той Вітрук? — нетерпляче спитав Олег.

— Де ж йому бути, якщо він поранений? — здивувався Микола.

— Звідки прийшов, туди й пішов — до медиків.

— Вітрук поранений? — перепитав Олег.

— Так я ж оце й кажу: коли він Вадима витягав, так і його зачепило...

— Хороша ти людина, Миколо, — поплескав сотника по плечі Глоба. — Тільки в школі погано вчився.

Сказав і побіг до польового госпіталю, куди кілька днів тому здавав Вітрука.

З перев'язаною рукою на підв'язці, змарнілий, сумний, Станіслав не виглядав тим грізним бійцем, що кілька днів тому мало не зніс з рингу самого Олега Глобу на прізвисько Князь Олег. Він побачив свого недавнього суперника й винувато опустив очі долу:

— Вибач, не вберіг.

— Його важко було вберегти, — невесело відповів Олег. — Гарячий парубок був, по лезу ходив.

— Я от що хотів тобі сказати... — почав Вітер. — Там у "Гонгу" один біля Германа Ковача крутився — здоровий такий, клишоногий — усе тітушкою себе виставляв. Звуть його Олександром Радишевським, і це він Вадима вбив.

— Ти впевнений? — вчепився поглядом у Вітрове обличчя Олег.

— Більш ніж. Він без маски був. Він зі спецури, ніякий не тітушка! Я його з двадцяти кроків бачив: з автоматом, у чорній формі, з жовтою пов'язкою на руці. Та й статура в нього, й похода — не переплутаєш.

— Не переплутаєш, — погодився Олег.

— Вадька знизу нагору Інститутською біг, а цей згори від Жовтневого чергою як вривав — і скопив. Він його бачив і, переконаний, навіть упізнав, — упевнено заявив Вітер. — І мене, мабуть, теж — я ж-то його відразу.

— Он воно що. Ну, дякую, Станіславе. А сам як?

— Та нічого: лікарі кажуть — кістку не зачепило, на рухливості руки поранення не позначиться.

— Добре, що не позначиться: б'єш ти цією рукою, як молотком.

24. Ти?

Вадим лежав у труні, не надто на себе схожий: спокійний, урочистий, умиротворений. Живому, йому весь час треба було кудись бігти, щось робити, про щось розмовляти, від нього йшла така енергія, що всі, хто був поряд, мимоволі нею підзаряджалися. А цей сумирно лежав у чорному костюмчику, у гарній краватці, склавши руки на животі. У кімнаті горіли свічки, під стіною рядком вишикувалися стандартні вінки. Біля труни Анна підтримувала під лікоть жінку років сорока, вдягнену в чорне, очевидно, Вадимову матір.

Олег підійшов, поклав біля ніг покійного квіти, поклав руку на край труни. Господи, неможливо повірити: це ж той пацан, що

роздавав стрічки, що кидав каміння на Банковій, бився з "Беркутом" під требушетом. Це ж з ним вони ще кілька днів тому рятувалися від озброєних тітушок підземним ходом у дренажній системі...

— Добре, що ти прийшов, Олеже, — сказала раптом Вадимова мати. — Ти не прийшов забирати його з пологового будинку, не прийшов відвести до першого класу, не прийшов, коли в нього був випускний вечір у школі...

Олег підняв погляд від покійного на жінку і пізнав її: це була та само медсестра Тома, яка колись працювала на Олімпійській базі і котру він тоді кохав до нестями.

— Ти? Ти — його мати? — ледве видавив з себе ошелешений здогадкою чемпіон.

— Я. Це твій син, Глобо, — відповіла вона.

— Але ж я нічого не знав, — тихо сказав він.

— Я тоді завагітніла й почала розмову, що нам треба одружитися, але ти відрізав, що не готовий. Ну, я тоді образилася, звільнилася, щоб подалі від тебе, і... Горда була...

— Я ж нічого не знав про вагітність, навіть не здогадувався...

— Герман зате здогадався. Приходив, казав, що прийме дитину як свою... Пішов ображений, не тобі, каже, фасон тримати. Добре хоч, що ти тепер за Вадьку заступився й робив усе, щоб звільнити з полону. Герман навмисно його схопив — думав, ти знаєш, якщо ви весь час тепер разом...

В Олега паморочилося в голові, і він як крізь туман чув, що вона каже. А вона вела своє:

— Коли він прийшов восени і почав із захватом розповідати: Олег — герой, Олег — чемпіон, Олег розумний, Олег мене від "Беркутів" врятував — я відразу збагнула, що до чого. А він так захоплювався тобою: ще б пак, без батька же виріс! Знаєш, як таким хлопчикам хочеться, щоб у них був батько: на санчатах катав, у футбол грав, на риболовлю брав, битися вчив? І я вирішила: не варто вам знати тепер, якщо не знали досі! Він так і не знав, думав — рідний батько вмер, а якби довідався — що б він про тебе подумав? Ну от, а ти тепер знаєш...

Це було нестерпно: все життя мріяти про сина, а знайти його вже дорослим у труні. "Якби ти знала, Томо, як я цього хотів: забрати сина з пологового будинку, повести в садок, до школи... Чому ж ти не сказала тоді, що вагітна?" — гірко подумав він. Так, все, про що вона

каже, сталося у дев'яносто другому році, а у тринадцятому Вадимові виповнилося двадцять. І в нього її прізвище — Шевчук. Усе вірно.

Подальший похорон Олег пам'ятав невиразно. Співав піп ("Хоч би нашого патріархату" — промайнула невчасна думка), потім був автобус, далеке замиське кладовище, труна на краю виритої могили, відчужене лице покійного, крик Тамари, коли забивали віко, глухий стук мерзлої глини, котру кидали у домовину... Людей чимало було — потім згадував він.

Із туманного заціпеніння його вивела Анна, коли вони йшли від могили до автобусу:

— Олеже, я не знаю, як вчинити, підкажи.

І тут він наче прокинувся:

— Я слухаю тебе.

— Я не знаю: казати Тамарі, не казати. І якщо казати, то коли і як...

— Ти її звеш просто Тамарою?

— Так, вона сама сказала звати її просто Тамарою, — підтвердила дівчина.

— Що саме ти хочеш їй сказати і боїшся? — уважно подивився на неї Олег.

— Ну, — зашарілася Анна. — Я той-во...

— Що — той-во? — перепитав Олег і раптом здогадався. — Принадії?

— Уже третій місяць, — опустила очі вона.

Він захвилювався так, наче це була його дитина:

— Ну, звісно, сказати. Сьогодні ж. Ти ж бачиш, що трапляється через недомовки! А Вадим знав?

— Йому я встигла сказати...

Олег ледве дочекався кінця поминок, весь час поглядаючи то на Тому, то на Анну. Вони сиділи поряд, і з деяких особливостей їхнього спілкування він здогадався — сказала. А після поминок він полетів на майдан: у нього були справи в ІТ-наметі.

— Сергію, друже, а пробий-но мені такого мента — Радишевський Олександр, — закричав він, ледь увійшовши.

Патлань оцінив збудження Олега, що раніше ніколи не втрачав самовладання, й сказав:

— Зараз спробую, почекай трішки.

Чекати прийшлося довго, з годину.

— Так ми його вже один раз знаходили — по машині, — здивовано заявив програміст. — Нічого собі, гусак! Але він мертвий. Зараз роздрукую витяг із закритої бази даних МВС.

З принтера вийшов аркуш, Олег нетерпляче схопив його: на фото клишоногий у формі підполковника міліції, написано: "Загін спеціального призначення МВС України "Леопард", командир загону підполковник Радишевський Олександр Григорович". Тут же об'єктивка на нього: народився, одружився. У графі "захоплення" написано таке: "Хобі — іноземні мотоцикли. Член міжнародних байкерських клубів, надає перевагу мотоциклам марки "Харлей Девідсон".

Тут же примітка: загинув під час збройних протистоянь в м. Києві на вулиці Інститутській 20 лютого 2014 року."

"Здох, гнида, — подумав Олег. — Треба Вітрові сказати"

25. Мазила для чемпіона

Місто намагалося оговтатися від подій страшної зими. Розтанув в небі чорний дим від спалених шин і потроху вивітрився з вулиць запах того диму. Настала весна, потеплішало, киянки в легких платтячках сліпили своєю красою, зацвіли каштани, а небо над містом повисло таке недосяжно-блакитне, що вже не вдавалося уявити, що це отут, в середмісті, всього кілька місяців тому точилися справжні бої з вибухами, пострілами, лютими рукопашними. Що тут полягло стільки людей, а ще більше поранили й покалічили... Ні, Олег нічого не забув, просто ті події відбувалися начебто в іншому житті або в іншому вимірі. І Вадим, який увірвався в життя, як метеор, і так само швидко зник, залишивши Олегові тугу та порожнечу, теж залишився у тій кривавій зимі.

Глоба ходив на роботу, як і раніше, писав статті, зустрічався з людьми, їздив по відрядженнях, але його не полишало відчуття: щось не так, щось не дороблено.

...На другий день після похорону Вадима, коли все вже зрушилося на користь повсталих, коли вже побіг з майдану "Беркут" і метався країною у пошуках порятунку фактично скинутий вже правитель, Олег з хлопцями з Автомайдану та айтишниками - друзями Вадима, взявши для підкріплення цілий автобус бійців Львівської сотні (чимало з них було з Сихова, Анну знали з дитинства й самі

визвалися допомогти) навідалися до спортклубу "Гонг". Переляканий дідок на вахті сказав: "Нікого нема", — й відкрив шлагбаум. Зал був порожнім, ані душі в роздягальнях, жодної людини в душових. Кинулися по кабінетах: хіба що лікар з головним тренером пішли без поспіху, а всюди — наче ворог потопом пройшов. Сейфи розчахнуті й порожні, на підлозі — в три шари якісь документи, видимо, другорядні, а в бухгалтерії такий безлад, буцімто ті, кого, в основному, й готували в клубі, прикриваючись спортсменами, — бойовики та тітушки, — проходили тут практичні заняття.

А от у кабінеті Германа Ковача — ідеальний порядок, усі дорогі сигари забрано, аксесуари теж, так, різний дріб'язок залишився, сейф теж порожній.

— Сука, — сказав патлатий Сергій і так спересердя вдарив трубою по мармуровій стільниці, що вона тріснула.

За кілька днів по тому Олег не знайшов на майдані Анни. Подзвонив, а вона сказала, що живе в Тамари. Тепер вони інколи передзвонювалися та навіть бачилися.

На початку травня Олег зателефонував до німецького боксерського клубу, в якому колись відпрацював кілька сезонів. Тренер Густав Герланд зрадив, довго розпитував, як справи, а потім сказав, що такого бійця, яким був він, Глоба, їм більше не знайти. "Я знаю такого", — сказав Олег і дав телефон Вітрука.

Словом, якось жив за інерцією, але такі хандра та туга взяли його за барки, що наодинці хотілося вовком вити. Знічев'я Олег відпустив бороду і завдяки їй так змінився, що тепер його не пізнавали навіть давні друзі. От Тамара не впізнала. Та й то: завжди чисто виголений, підстрижений під насадку дев'ять міліметрів — так Олег виглядав останні роки двадцять, як не всі двадцять п'ять.

Усе змінив один випадок. Наближалось літо, а він байдуже думав, що треба подбати про відпустку. Він сидів на роботі й мляво редагував практично готовий репортаж, коли його сусід по кімнаті, репортер Павло Душиця, що продивлявся якісь матеріали в інтернеті, раптом заявив на весь голос:

— От підараси! Мало того, що вони Крим віджали, так ще й зібралися там байк-шоу влаштувати.

— Ану-ану, — сказав Олег і підійшов до колеги. В того на весь чималенький екран бігли літери "Русские мотоциклисты Севастополя", плескали триколори й під бравурний авторський текст неслися гірським серпантином байкери. Російські — на

американських мотоциклах. Це був відомий шовіністичний клуб "Нічні вовкулаки", котрий й організовував у серпні цей шабаш на колесах.

— Зупини, — раптом сказав Олег. — Прокрути трішечки назад. О! Можеш мені зробити з цього кадру картинку та скинути на пошту?

— Звісно, можу! — сказав сусід, роздивившись зображення на екрані: здоровий мужик сидів на байку, щитки для захисту ніг котрого були розмальовані червоноармійськими зірками.

Олег витягнув айфон та знайшов номер айтішніка Сергія, з яким запізнався на Майдані:

— Привіт, це Олег. Старий, ти можеш мені допомогти ідентифікувати людину? Надто вже вона схожа мені на одного мерця, котрого ми з тобою шукали після загибелі Вадима! Так, я зараз перешлю тобі дані на одного й фото другого.

Сказано — зроблено. А за десять хвилин подзвонив уже Сергій:

— Жодних сумнівів бути не може: це він. У мене програмка є, впізнає людину по двадцяти чотирьох точках на обличчі. Можна взяти фото дитини з дитсадка й пенсіонера, і вона безпомилково скаже, чи та це людина, бо положення цих точок не міняється з віком.

— Таки точно він?

— Сто відсотків, — завірив Сергій.

— Так він же мертвим числиться...

— Ага, — гмикнув айтішник. — Числиться. Мабуть, і свідоцтво про смерть є. На Радишевського Олександра Григоровича. А зараз цього чоловіка звать Іваном Федоровичем Рязановим, ниньки він числиться уродженцем міста Хабаровська, має сорок чотири роки віку й мешкає в Севастополі. І ще: він перебуває в оперативному резерві в МВС анексованого Криму. Там і номерок мобільного оператора є, записати?

Тепер Олег знав, що візьме відпустку в серпні, і чітко уявляв, куди поїде — план визрів у голові майже миттєво. Він потягнувся за телефоном.

...Кримінальний репортер Лаврін Сергієнко відповів після першого ж гудка: видно, апарат був під рукою.

— Привіт, друже, — сказав Глоба. — Ти зараз не надто зайнятий?

— Дивлячись для кого, — гмикнув знайомий голос в телефоні. — А що?

— У мене термінова справа до тебе.

Співрозмовник не перший день знав Олега і зрозумів, що той не жартує:

— За півгодини в "Купідоні" влаштує?

Коли Олег прийшов до кнап-клубу, журналіст, уже зайнявши Олегів улюблений стіл неподалік від шинквасу, із задоволенням смакував каву з коньяком та не криючись розглядав симпатичних студенточок, що сиділи через стіл від нього.

— Привіт, — потиснув руку приятелю Глоба й усівся поряд.

— Щось замовлятимеш? — недбало поцікавився той. Направду він згоряв від цікавості й ледь стримувався, щоб не видати себе.

— Байдуже, — махнув рукою Олег і взяв бика за роги. — Старий, мені потрібний художник.

— Худо-о-о-о-жник? — розчаровано протягнув Лаврін. — Ти заради цього, — він зробив багатозначну паузу і промовив із притиском: — Заради пшику ковальського! — мене від важливих справ відірвав? У тебе що, художників знайомих нема?

— Художників у мене повно, — заявив Олег, озирнувся й притишив голос. — Такого, як треба, нема. Мені потрібний не просто художник.

Співрозмовник припищкнув та перетворився на слух.

— Мені потрібний художник-мазила, — неголосно вів тим часом своє Олег.

— Ксивомет? — теж пошепки уточнив ошелешений Сергієнко. Йому було від чого чудуватися: усі ці слова: художник, мазила, ксивомет — на кримінальному жаргоні означають фахівця з підробки документів.

— Він, — підтвердив чемпіон і уточнив: — Причому неабиякий. Щоб роботу першокласно зробив! Я дуже сподіваюся на твої зв'язки в тому світі.

Зв'язки дійсно були, ще й які: не просто так за красиві очі Сергієнко вважався одним з найкращих кримінальних репортерів країни, не просто так його журналістські розслідування не раз закінчувалися сенсаційними статтями. Лаврін задумався:

— От шкода, дід Чуня років десять як помер. Той робив — не кожен експерт міг визначити... З ним би я легко домовився. А так... Хто постарів, хто сів, дехто відійшов від справ...

— Невже нікого не залишилося? — запитав Олег. У його голосі чулося щире розчарування.

— Є один молодий геній, — із сумнівом повідомив майстер гучних викриттів. — Сподіваюся, що зможу влаштувати вам зустріч, а ви там розмовляйте самі. Ти не проти, я зараз вийду на вулицю, подзвоню, бо тут в підвалі зв'язок поганий?..

Олег не заперечував.

...Молодим генієм виявився довготелесий худий очкарик років двадцяти п'яти - тридцяти, русявий, трохи сутулий, в чорних джинсах та американській картатій секондхендівській ковбойській сорочці навипуск. Він підсів до Глоби на лавочку в парку Шевченка й пересвідчився:

— Ви Олег?

— Я, — підтвердив той і здивовано додав: — Ви так просто до мене підійшли...

— А ви думали, я вас запитуватиму про слов'янську шафу? — іронічно посміхнувся довгов'язий.

— Типу того, — кивнув чемпіон.

— У цьому нема потреби, я про вас вже в курсі, — недбало сказав мазила. — Я вас сфотографував — так-так, реально на камеру — коли ви виходили з нашим знайомим із кафе, і тепер достатньо про вас знаю. Це ж нескладно в наш час, ви ж розумієте!

Олег погодився:

— Ну, так, — розуміючи також і поведінку Лавріна. Той сказав: з цього питання тобі треба підійти завтра туди-то о такій-то порі й чекати — а сам, знишка показавши його виконавцеві, буцімто й не при ділах. Якби у цього виникла бодай найменша підозра, він би просто не підійшов. Розумно, нічого не скажеш. — Як вас називати? — поцікавився він.

— Звіть просто паном художником, — з удаваною скромністю відповів русявий і сам поставив запитання: — Вам відомі розцінки, пане замовник?

— Відомі, — підтвердив Олег. Розцінки ще вчора назвав Сергієнко, вони були крутими, але торгуватися не доводилося.

— Який документ ви хотіли б мати й коли? За терміновість — надбавка, — поспішив додати очкарик.

— Терміново — це як швидко?

— Післязавтра.

— А скільки часу вам треба зазвичай?

— Тиждень, ба навіть днів з десять...

— Давайте без терміновості, — твердо постановив Олег, бо і без неї було дорого. — Мені треба паспорт республіки Білорусь та права на керування автомобілем і мотоциклом тієї ж країни.

— Вам права старі чи нові? — уточнив співрозмовник. — Там з одинадцятого року два зразки водійського посвідчення ходять. Усі старі чинні до закінчення терміну дії, але з ними далі Білорусі, Росії та України потикатися не варто: в Європі можуть потребувати завірений нотаріусом переклад, а можуть і штраф впаяти: конвенція таки.

Олег подивувався його обізнаності:

— Он як? Тоді до Європи не поїдемо.

— Зрозуміло, — сказав мазила. — Я беру п'ятдесят відсотків завдатку.

— Я в курсі, — завірив Олег, проінструктований вчора Лавріном, і простягнув заздалегідь підготовленого конверта.

— Мені знадобиться ваше якісне фото, — повідомив художник, ховаючи завдаток до кишені джинсів. — Тут поряд є салон "Швидке фото", знаєте його?

Олег кивнув.

— Зайдіть туди й сфотографуйтеся, — вів далі діловим тоном "молодий геній".

— Як я передам вам фотографію? — уточнив Олег.

— Вам не прийдеться нічого передавати, зайдіть і сфотографуйтеся. Просто зараз вставайте та йдіть: там вже чекають. І не сумнівайтесь: коли буде готово, наш друг одразу подасть вам звістку.

Олег звівся на рівні, кивнув на прощання і, нічого не говорячи, попрямував у бік ательє.

— Заходьте-заходьте, — зустрів його практично у дверях огрядний фотомайстер, усміхаючись круглим місяцеподібним лицем, на якому проте чорні маслини зіниць не випромінювали радості, а сторожким поглядом сканували прибульця. Олег незчужся, як опинився в студії на стільці під яскравими софітами. Востаннє він був у фотоательє в Києві ще тоді, коли використовувалися дерев'яні апарати розміром з пристойний станковий кулемет. Нічого подібного в кімнаті не було. Фотограф, неугавно розмовляючи, зробив кілька знімків сучасним цифровим апаратом. Потім він зняв з вішака чорний безформний лапсердак і простягнув Олегові: "Треба ще в піджаку". Коли Глоба вбрався, з'ясувалося, що річ очевидно завелика: рукава до середини пальців та плечі висять. "На фотографії не видно буде", —

запевнив майстер. За три хвилини він уже випроваджував Олега: "Усе буде зроблено!", а коли той захотів розрахуватися, заявив що вже заплачено і замовник отримає картки сьогодні.

А за шість днів по тому до Олега додому завітав Лаврін і сказав, простягнувши звичайний поштовий конверт:

— Неси гроші.

Олег витягнув з конверта синю книжечку з написом "Рэспубліка Беларусь ПАШПАРТ", розкрив і побачив себе в піджаку (не збрехав фотограф, непомітно, що він на п'ять розмірів більший) і прочитав: "Мазуренка Глеб Паўлавіч", — от значить, як його тепер зватимуть, коли він користуватиметься цим документом. Ще там були права, — рожева картка, що звалася "Вадзіцельскае пасведчанне", — чинні до 2020 року. "Треба все це вивчити напам'ять: "месца нараджэння, месца жыхарства...", — подумав він. З цих документів виходило, що їхній власник, Мазуренко Глеб Палович, народжений одинадцятого липня тисяча дев'ятсот сімдесят третього року в Гомелі, мешкає в Мінску й має водійські права категорій А та В, що дозволяє йому кермувати мотоциклами та легковиками. Документи ці виглядали ненормальними, а пахли, як справжні.

Олег віддав Сергієнкові другу частину суми і раптом впіймав себе на підступній думці: "А чи не в долі з мазилою дорогий колега? Чи не бере комісію за клієнтуру?" Хоча, зрештою, яке йому діло? З ціною він погодився, майстер свою справу зробив. Отже, кожен має те, що хотів, чи не так?

26. Попутник

Теплого серпневого вечора на залізничному вокзалі міста Конотоп до десятого плацкартного вагону прохідного потягу Мінськ — Сімферополь сів бородатий спортивний чоловік у чорній футболці з якимсь страхітливим малюнком, смолянній, з товстої коров'ячої шкіри, жилетці з нікельованими заклепками та шнурівкою на боках, чорних же джинсах, в аспідній бандані з черепами, взутий у високі стіли на шнурівці. На плечах в нього був невеликий рюкзак, з такими зараз ходять усі: школярі, студенти й пенсіонери. Він знайшов своє місце, — бокове в кінці вагона, — промурмотів: "Тридцять сім, добре хоч, нижче", — запах рюкзака під сидіння, на яке, полегшено зітхнувши, всівся й став розглядати подорожніх у відсіку — таких само

щасливців, як і сам, з місцями біля туалету. Нічого особливого: досить молоде — до тридцяти — подружжя з ясноокою донечкою рочків п'яти та сухорлявий, весь у зморшках, дідок у майці й штанях від китайського спортивного костюма. Дідок помітив інтерес до себе:

— На море, синку?

— Треба мені те море, — гмикнув бородань. — Я на байк-шоу їду.

— Куди-куди? — не зрозумів морхлий.

— На мотоциклетний фестиваль на горі Гасфорта під Севастополем, — поблажливо пояснив попутник.

— А ти що, мотоцикліст? — не вгавав дід.

— Мотоцикліст.

— І де ж твій мотоцикл?

— Ох, шановний, — махнув рукою співрозмовник. Зітхнув і почав розповідь: — В Конотопі. Я прогавив вибоїну — тут у них знаєте, які дороги — навернувся разом із байком. Так поталанило, що швидкість невелика була: штани шкіряні роздер, косуха на спині — на шмаття, на байку вилку повело, а на мені — ані подряпини. Добре хоч, у мене в Конотопі знайомі є, у приватному будинку живуть, залишив у них коника. Закінчиться шоу, приїду — стану розбиратися.

— А який у тебе мотоцикл? — допитувався старий.

— Ямаха-Віраго, — зітхнув бородань. — З рук брав, чотири з половиною штуки віддав.

— Хороша машинка, — раптом озвався глава посімейства. — Щось середнє між класикою та чопером, — тоном знавця заявив молодик і простягнув бороданеві руку: — Іван.

— Гліб, — назвався іменем з фальшивого паспорту Олег Глоба, міркуючи, як би йому не видати себе. Він, звісно, знав, що таке чопер — мотоцикл з подовженою рамою та вилкою, але не був готовим вести предметну професійну дискусію. Він вирішив перевести розмову на інше: — Коли прибуваємо?

— За розкладом о тринадцятій п'ятнадцять, — сказав дідок-всезнайко й додав: — А там як кордон пройдемо.

"Так, лінія розмежування, розслаблятися не можна", — подумав Олег, але вголос сказав:

— Пройдемо, куди ми дінемося. Це все їхні справи, нас не стосуються.

Він посидів, подумав і витягнув з-під сидіння наплічника:

— Сусіди, а, може, по чарочці за знайомство?

Жіночка покривилася, та Олег, уже витягаючи з темного нутра рюкзака пляшку ірландського віскі "Джеймсон", вів своє:

— Ніхто ж нікого не примушує: вип'ємо потрошку, як білі люди...

Старий витріщився на небачену пляшку, а Іван звернувся до дружини:

— Ірусю, по краплинці з хорошою людиною.

— Ну, потрошку, — невдоволено сказала набурмосена (попиває Іван, чи що?) Іруся. — Глядіть, не напийтеся. Завтра ще дорога яка!

Говорячи це, вона спритно спорудила на столику закуску й скомандувала:

— Мийте руки та йдіть до столу.

Подружжя називало дідка Тимофійовичем, так став звертатися до нього й Глоба, але поспілкуватися з ним так і не зміг: після першої чарки той захмелів та поніс гіль-гуси, а друга його зморила остаточно. Чоловіки перенесли його на Олегову боковушку й поклали відпочивати та продовжили. Олег чітко пам'ятав, що за легендою він з Мінська, тож не забував періодично вкрапляти у розмову слова "дзякуй", "калі ласка", "магчыма". Коли в пляшці залишилося на денці, Іван сказав:

— Вийдемо на перекур, Глібе?

Олег не куриє від часу підготовки до бою з Вітром, але погодився:

— Та я кинув, але давай вийдемо.

Віднедавна в усіх у білоруських потягах, крім міжнародних, заборонили курити під загрозою відчутного штрафу, але "Мінськ — Сімферополь" вважався міжнародним.

Іван мовчки задимив, а Олег раптом сказав:

— Добре тобі, ти молодий, а в тебе вже сім'я, дружина, донька. Не те, що в мене...

— А чого ж ти? — поцікавився попутник.

— Так а я півжиття в роз'їздах, — з удаваним сумом зітхнув Глоба. — Останні десять років у Києві працював. Там фірма є, офіційний дилер Мінського автозаводу. Так я там представником виробника був, реклаमाції там, заявки на запчастини... По всій Україні помотався.

— Он воно що. От я й зрозумів, що ти довго вдома не жив, бо вже вимови ненашої набрався, — зауважив Іван. — Чутно, що жив колись у Білорусі, але вже не так говориш.

— Таке життя, — знову зітхнув Олег і став розповідати свою легенду далі: — Як у них оце почалося все на майдані, я подумав-подумав, та й вирішив повернутись. Переїхав до мінського офісу.

— Правильно, — погодився співрозмовник.

— Але тут теж історія: у мене жінка є в Конотопі, познайомився колись під час відрадження. А тут як на те цей фестиваль. А в мене відпустка. Мотнуся, думаю, до Криму, а дорогою заїду до Анни, бо вже скучив. Може, щось вирішимо про подальше спільне життя. Заїхав, називається... Байк тепер в неї в сараї, а я от потягом їду... Ти докурив? Ходімо, чи що...

— Життя, — глибокодумно сказав легковірний Іван. — Докурив, ходімо.

Вони швиденько допили віскі, насилу перемістили хмільного Тимофійовича з Олегової нижньої боковушки на його законну верхню в кубрику та заходилися готуватися до сну.

Лінію розмежування вони перетнули на диво спокійно:

— А, бульбаш, — сказав російський військовий, ледь побачивши білоруський герб на Олеговому паспорті, й втратив до нього інтерес.

До місця Олег дістався дуже швидко: лишень він вийшов у Сімферополі на привокзальну площу, до нього підбігла молода дівчина у чорній футболці:

— Ой, а ви часом не а гору Гасфорта?

— На неї, рідну, — підтвердив Глоба.

— Саме ви нам і потрібні! — гаряче заявила дівуля.

— Я? — здивувався чоловік. — Кому це — вам?

З її поспішних плутаних пояснень він зрозумів, що трьом молодим подружкам потрібний попутник, щоб винайняти автомобіль, розділивши домовлену із таксистом в жорстокому торгу суму на чотирьох: на кожного це виявилось не так щоби дешево, але цілком по змозі.

— Ні, можна, звісно, маршруткою до Севастополя, а звідти автобусом з вулиці Ушакова до п'ятого кілометра Балаклавського шосе, — заявила юнка. — Але ж машиною краще: без пересадок просто до точки призначення. А місць же для пасажирів в машині чотири, нащо ж одне порожнім буде, якщо на чотири вигідніше ділити, ніж на три? — торохтіла вона.

— Резонно, поїхали — швидко погодився ошелешений словесним потоком Олег і представився новим іменем: — Мене Глібом звуть.

— А мене Поліною, — відповіла дівчина й ухопила бика за роги:
— Ходімо швидше, Глібе, щоб той водила не передумав, та й дівчата чекають.

Водилою виявився чоловік років сорока у ковбойській сорочці із закачаними рукавами, що стояв з незалежним виглядом біля немолодого, але добре доглянутого синього "Шевроле".

— Знайшла попутника? Молодець. Чоловік сідає спереду. Вмоцуйтеся та й поїхали. Рюкзачка візьмете на коліна, мужчино, бо багажник повний, — виразно глянув на дівчат шанувальник ковбойської моди. Він їхав та бурмотів, що, мовляв, їдуть на байк-шоу й пруть такі торбешники, але треба віддати йому належне: їздив він цілком коректно, правил не порушував та не гнав як навіжений, і за півтори години через Бахчисарай довів своїх пасажирів до місця. Уже на під'їздах по узбіччям було припарковано стільки автомобілів, сновигало стільки людей, що Олег подумав: "Знайти тут когось буде дуже непросто...".

— Усе, прихали, — сказав водій, зупинившись під тимчасовим знаком. — Далі на чотирьох колесах не можна.

Дійсно, далі проїжджали тільки мотоцикли. Олег віддав ковбоєві свою частку плати й вийшов, кинувши на прощання компанії: "До зустрічі", — хоча зустрічатись з будь-ким з них в майбутньому не збирався, і пішов дорогою прямо, туди, де вже гула музикою височенна сцена.

27. Шоу

Треба було купити квиток — інакше не зайдеш. Російські гроші Олег приготував заздалегідь, залишалось знайти касу, з чим він, проте, впорався дуже швидко: квитки продавали у нефарбовані металевій буді, обклеєній афішами шоу й прикрашеній банером з червоними літерами: "БИЛЕТЫ". Символіка самого шоу тут була всюди, навіть на трубі колишнього комбінату висів плакат: "8 августа", на виробничому корпусі — теж плакат: "8 — 9 августа" і зображення голови вовка.

Головне, подумав він, не крутити головою, як здивований новачок, щоб не кидатися всім у вічі. Але новачків, як і взагалі роззяв та витріщак, які просто прийшли розважитись, тут було чимало, і автобуси весь час підвозили нових. Під кинutoю промисловою будівлею він побачив вишикувану шеренгу байків, поряд притулилася

автоцистерна "Квас". Віддалік на фоні схилу гори — намети; оці, подумалося, тут із серйозними намірами. Сотні мотоциклів блищали хромом та нікелем, вишикувані шеренгами уздовж наметових таборів, де окошилися їхні вершники.

"Того, хто мені потрібний, тут не буде, він же тепер місцевий житель Іван Федорович Рязанов", — подумав Олег. А якщо він усе життя захоплюється байками, та ще й на ролик "Нічних вовкулак" потрапив, то логічно шукати його десь поряд із організаторами фестивалю. Над табором скрекотів двигун: там кружляв мотодельтаплан, тягаючи на мотузці біло-синьо-червоний триколор. Їх — російських прапорів — взагалі було чимало, вони були всюди, навіть на точках громадського харчування. На розкладках, яких було безліч, жваво торгували російською та радянською атрибутикою, і Олег побачив: тут якщо не ажіотаж навколо цього товару, то явний підвищений попит. Він не видав себе жодним порухом чи гримасою, але в душі у нього вирувало неприйняття: "Ці всі стріляли би в нас на майдані без роздумів", — подумав він, потроху наближаючись до сцени, прикрашеної згори написом "Байкшоу", величезним орлом, незрозумілим гербом та копією волгоградської скульптури жінки з мечем. Потрапляли в поле зору люди в "ідеологічних" футболках: то драб у чорній з написом "вежливые люди", то парубок з дурнуватим лицем — у жовтій "Ждём санкцій". І повсюди — мотоцикли з іноземними написами на баках: "Zongshen", "Kawasaki", "Harley-Davidson"... "Чомусь на "Уралах" не катаються, козли", — подумав Олег і гмикнув: уявити в цих шеренгах "Урал" аби "Ковровець" не вдавалося. Зате он стоїть якийсь небачений жовто-чорний триколісний, причому одне колесо — ззаду, і схожий він більше на болід "Формули—1", ніж на мотоцикл, — в яких Америках його зробили?

Він відчув голод, витягнув з наплічника печиво та пляшку мінералки (спеціально купив у провідниці білоруські). Зжував півпачки, смаку їжі не відчувалося: мабуть, від нервів. Заховав залишки їжі та питва назад до рюкзака. Де ж той, хто йому потрібний?

Нарешті недалеко від сцени Олег побачив те, що шукав: потужний американський круїзер з червоноармійськими зірками на щитках, що захищають ноги. А он і сам клишоногий: стоїть з міцними молодиками, таке враження, що вказівки роздає. Довго розглядати його Глоба не міг: не приведи Господи той зверне увагу. Ще пізнає...

Пройшов собі, але далеко не відходив, з натовпу тримав знайомця у полі зору.

Сутеніло. В горах біля моря це ніч спадає швидко, але коли ж минув день, він не помітив. Хоча... Приїхали до Сімферополя о тринадцятій тридцять, плюс півтори години їхали, та тут уже скільки... Мабуть, час. Олег витягнув з кишені простенький мобільник з абсолютно новою, ні разу не використаною СІМ-картою, — купив перед від'їздом на радіоринку, — увімкнув, відкрив записник і натиснув єдиний забитий туди номер. Йому було прекрасно видно, як клишоногий витяг з кишені смартфон, натиснув "Відповісти" й приклав апарат до вуха.

— Олександр, це Герман, — сказав Олег.

— Слухаю, Германе Михайловичу, — радше вирахував, ніж почув він відповідь клишоногого.

— У мене до тебе важлива розмова, але я тебе майже не чую: у тебе якась музика реве.

Він чудово розумів, що Радишевський, знаходячись значно ближче до сцени, навряд чи серед цього реву почує, що у співрозмовника грає та сама музика.

— Я зараз знайду спокійніше місце і передзвоню, — сказав колишній, записаний в базі даних у мертві, спецпризначенець. На цьому й ґрунтувався оснований розрахунок Глоби: вбивця Вадима не відмовиться від цієї розмови, і, щоб поговорити з Ковачем, шукатиме усамітнене місце подалі від шуму. Він не помилився: колишній підполковник, сказавши щось одному із здорованів, що були поряд, пішов у бік ліска, який темнів на горбочку, а Глоба рушив за ним...

... Ніж несподівано легко ввійшов у спину ворога до самого руків'я, і тіло рославого кремезного чоловіка враз зм'якло й заточилося, так що довелося підхопити його лівицею, обійнявши під пахвою за груди, й тихенько, щоб не наробити шуму, долілиць покласти на траву. Перевіряти, чи живий той, що на землі, було ніколи, й Олег, поспіхом висмикнувши жало ножа з рани, перевернув моцака на спину й потужно вдарив в область грудини — щоб напевне добити. Він нашвидкуруч витер лезо об одяг мерця та, подумавши: "Як слід вичищу пізніше", склав зброю й заховав. Потім поліз до лівої внутрішньої кишені фасонної, з косою застібкою-блискавкою та нікельованими заклепками, мотоциклетної куртки з цупкої товстої чорної шкіри, що була на трупі: коли підхоплював його, відчув, що

там щось є, здалося — ствол. Він не помилився: його пальці відчули пластикову пістолетну ручку, теплу від тіла вбитого...

Епілог

Скоріш за все, за ним поки не женуться, у нього є чудовий мотоцикл і дуже добрий, хоч і не випробуваний, пістолет. Це можна віднести в актив. Чіткого проробленого плану відходу немає — і це погано. Ніж закривавлений в кишені — це дуже погано. Його треба було б викинути, але це був той само Long Snake, отриманий від Вадима в підземеллі, і це була єдина пам'ять про сина. Він свідомо обрав саме цей ніж зброєю відплати: так справедливо, думалося йому. От при такому розкладі Олег гнав потужний американський круїзер "Харлей Девідсон" трасою, якою вдень приїхав сюди, у теплу південну ніч. Він точно знав, йому треба доїхати до Бахчисарая, але не в'їжджати в нього, а об'їхати зліва й повернути на північний захід. Треба було дістатися до тих місць, де Відрадне та Миколаївка, там він вже знав дорогу дуже добре, відпочивав у Євпаторії два роки тому, усе там об'їздив машиною.

...Шосе вело його до Бахчисарая, від стримувався, що не дати повний газ, і недаремно: біля дороги він побачив патрульний автомобіль і двох поліцейських, що скучали біля нього. Олег посигналив, підняв у привітальному жесті руку, крикнув: "Крим наш!" — і поліцейські помахали у відповідь. Більше пригод не сталося й за годину Олег припаркував байк біля Євпаторійського дельфінарію, витягнув з наплічника чистісіньку шийну хустку, протер мотоцикл всюди, де міг доторкнутись, і швидкою ходою попрямував у бік моря. Він знав, де на узбережжі пункт прокату гідроциклів, і такий спосіб відходу й планував як можливий ще в Києві. Він зав'язав лице шийною хусткою, як це робили ковбої в фільмах його дитинства й вийшов на причал. Там на лежаку, як і два роки тому, дрімав, накрившись стареньким покривалом, немолодий сторож, а на спеціальних понтонах погойдувалися гідроцикли. Олег витягнув пістолет і, підкравшись до охоронника, голосно сказав умисно грубим, чужим голосом:

— Підйом!

— Га? — підхопився й витріщився на нього мужик.

— У якому повний бак? — гаркнув Глоба.

— Га? — тремтливо перепитав переляканий на смерть чоловік.

— Який гідроцикл заправлений, питаю? — загарчав чемпіон.

— Оцей, — показав пальцем сторож на велику гарну машину. Олег глянув: це був "Ямаха-Круїзер", чи не той само, на якому він позаминого літа досхочу ганяв тут уздовж узбережжя.

— До Керчі вистачить? — спитав він.

— Туди й назад, — завірив переляканий дядько, деморалізований виглядом пістолета, дуло котрого гляділо йому під ребра.

— Тоді я зганяю швиденько в Керч, бо в нас горілка закінчилася, і одразу ж назад, а ти поки в елінгу почекай, ключі й мобілку свою сюди давай, — лагідно й тихо сказав Глоба. — І гляди, не кричи, бо повернуся – вуха відстрелю.

Він закрив невдатного охоронця в елінгу, закинув його апарат в море, туди ж відправив і ключі, легко зняв гідроцикл з понтона, завів двигун і вийшов у море. "Таки поталанило, що потрапила ця модель", — подумав він. Ще б пак! До баку вміщається 70 літрів пального, а витрачається з одною людиною на борту літрів дванадцять-тринадцять на сто кілометрів: газуй та жени, куди тобі треба! Олег знав, куди пливе, й газував добряче.

... Під ранок Олег побачив, як попереду, за носом "Ямахи", вимальовуються береги Скадовська. Він з жалем викинув у воду прекрасний іноземний пістолет з обоймами, з легким серцем втопив лише раз використаний телефон, відірвав фото й відправив туди ж фальшивий паспорт: "Недовго довелося зватися Мазуренка Глеб Паўлавіч". Ніж він давно й ретельно вимив забортною водою. Коли залишалося метрів тридцять до берега, він розвернув "Круїзер" носом у море, зафіксував стернове керування, щоб судно тримало курс, встановив малий хід і зістрибнув у воду. Гідроцикл повільно пішов у бік горизонту, а Олег теж повільно, бо спробуйте швидко в одязі та важких іноземних берцях, поплив до берега. За кілька днів невідомий гідроцикл у територіальних водах Туреччини знайшов тамтешній морський патруль. Хто на ньому прибув до країни та з якою метою, місцевій поліції встановити так і не вдалося.

У Скадовську в Олега жив друг ще з молодіжної збірної, він не задавав зайвих запитань, а дав сухий одяг нагодував та вивів з гаража бадьорого десятирічного "Опеля", і ввечері того ж дня Глоба був вже вдома.

Мобілки в цю поїздку він не брав — нащо, по ній у разі чого можуть вирахувати усі його контакти — тому ледь зайшовши до хати,

він її увімкнув, і відразу посипалися повідомлення про пропущені дзвінки. Олег побачив, що дзвонила Тамара, й набрав її.

— Ну, нарешті, — сказала вона. — Я вже хвилювалася, де ти пропав.

— Та у справах їздив...

— Які ще справи можуть бути важливішими за завтрашню подію? — здивувалася Тамара.

— Даруй, я тільки з дороги, мене в Києві не було, нічого не знаю. Яка подія? — здивувався він.

— Ну, Глобо, ти анітрішечки не змінився за двадцять один рік, — засміялася вона. — У нас онук народився. Ти ж завтра прийдеш його з пологового будинку забирати?

— Звісно, прийду, — він схопив олівця та аркуш: — Кажу, куди й на котру годину, я записую...

Поговоривши з Тамарою, ошелешений — спробуйте моментально усвідомити таку новину — він вийшов на балкон подихати вечірнім повітрям. Над містом висів повний диск нічного світила. "Обійми Місяця," — знизав він плечима, згадавши Вітрову розповідь про Германову вигадку. — "Красиво, звісно, поетично. Але не про мене. Треба мені ті обійми Місяця, коли навколо он рідні люди є: обнімай та радій! Я-то знаю".

А Місяць байдуже глядів згори на місто: йому ніколи такого — обніматись з людьми — й не спадало на думку.

Кінець